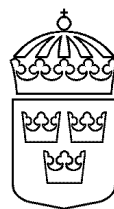

Riksdagens protokoll

2003/04:25

Tisdagen den 11 november

Protokoll
2003/04:25

Kl. 14.00 – 16.43
18.00 – 21.51

1 § Utökning av antalet suppleanter i socialförsäkringsutskottet

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter i socialförsäkringsutskottet skulle utökas från 26 till 27.

Kammaren medgav denna utökning.

2 § Val av extra suppleant i socialförsäkringsutskottet

Företogs val av extra suppleant i socialförsäkringsutskottet.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Désirée Pethrus Engström (kd)

Med detta val av extra suppleant upphävdes det kompletteringsval till socialförsäkringsutskottet som anmälades torsdagen den 30 oktober.

3 § Svar på interpellation 2003/04:59 om kostnader för museum

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Herr talman! Lena Adelsohn Liljeroth har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder angående Moderna museets behov av kontorslokaler.

Jag är helt överens med Lena Adelsohn Liljeroth om att kulturarvet och museerna är en viktig angelägenhet. Vi är också överens om att så många som möjligt ska få ta del av det. Museerna är en del av det offentliga rummet och en del av vårt gemensamma kulturarv som alla ska kunna ta del av. Med fri entré på de statliga museerna skapas även ett öppet icke-kommersiellt rum där allmänheten kan mötas, diskutera och fördjupa sina kunskaper om kulturarvet. Det är också bakgrunden till reformen med fri entré som införs på Moderna museet i samband med att det åter flyttar in i sina lokaler på Skeppsholmen.

Fri entré innebär dock inte att Moderna museet står utan egna intäkter. Verksamheter inom museet – exempelvis visningar, ateljé, kurser, depositioner, turnerande utställningar och försäljning i butiken – kommer även fortsättningsvis att skapa intäkter.

Redan vid inflyttningen i de nya lokalerna 1998 var det en förutsättning för Moderna museets verksamhet att fler lokaler på Skeppsholmen skulle tas i anspråk. Statens fastighetsverk har nu för avsikt att bygga om delar av den före detta så kallade kanonverkstaden till ca 30 kontorsplatser för Moderna museet. Byggnadsarbetena beräknas starta i januari 2004. Museets önskemål är att samla så många arbetsplatser som möjligt i en och samma byggnad i nära anslutning till museibyggnadens personallentré.

Lena Adelsohn Liljeroth ställde en fråga i mars 2003 om byggandet av Stockholmsbriggen på Skeppsholmen. Frågan besvarades av finansministern. I svaret framhölls det att Stockholmsbriggen AB, enligt en muntlig överenskommelse mellan Statens fastighetsverk och Stockholmsbriggen AB, sedan år 2000 utan kostnad fått disponera större delen av det undre planet i den så kallade före detta kanonverkstaden. Statens fastighetsverk har sagt upp såväl hyresavtalet som den muntliga överenskommelsen per den 31 december 2003, då det skriftliga avtalet går ut. Enligt den information som jag nu har inhämtat har Statens fastighetsverk tagit fram förslag och erbjudit alternativa lokaler för Stockholmsbriggen från och med årsskiftet 2003/04 och fram till dess att Briggen är färdigställd. Dessa lokaler ligger i anslutning till den tidigare byggnaden på Skeppsholmen.

De frågor som Lena Adelsohn Liljeroth tar upp i sin interpellation har de berörda myndigheterna – alltså Moderna museet, Statens fastighetsverk och Riksantikvarieämbetet – till uppgift att hantera. Jag finner därför ingen anledning att vidta några åtgärder.

Anf. 2 LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Herr talman! Tack för svaret, kulturministern! Kulturministern talar om det som vi är överens om, det vill säga att vårda kulturarvet. Men sedan går åsikterna isär, och det är inte så konstigt eftersom vi tillhör olika partier.

Att det faktum att vi betalar entréavgift på ett museum – tydligen ett tecken på kommersialism, enligt svaret från kulturministern – skulle förhindra möjligheten att mötas, diskutera och fördjupa våra kunskaper om kulturarvet har jag svårt att förstå. Om det är så att själva entréavgiften var hindret för detta är det riktigt illa. Det i sin tur innebär ju att människor inte har så mycket pengar kvar efter skatt att de kan unna sig att gå på museum. Så är det kanske för väldigt många, men det är en helt annan debatt och ett annat problem, som vi får ta upp vid nästa tillfälle.

Vad jag helst vill diskutera här är frågan om hur mycket ett museum ska tillåtas kosta, på bekostnad av andra museer och andra kulturella verksamheter. Jag frågar av omsorg om skattebetalarnas pengar, för nu verkar det dra i väg bortåt 1 miljard kronor för Moderna museet om man räknar in vad det från början kostade att bygga själva museet.

Budgeten för ombyggnaden – den senaste – låg på 110 miljoner. Den är ännu inte klar. Redan någon gång i somras kom det uppgifter om att det skulle bli betydligt dyrare, uppemot 170 miljoner kronor. Nu blir det

dessutom fri entré. För detta har Moderna museet fått extra pengar i budgeten. De här intäkterna skulle, om man hade haft kvar entréavgiften, ha motsvarat runt 15 miljoner kronor – för de besökare man förut hade. De pengarna drar man alltså inte in. Detta innebär naturligtvis att andra museer får det tuffare, för det är de som måste betala de här 15 miljonerna.

Det är kärt på många håll i museivärlden. Grannen till Moderna museet, Nationalmuseum, är ett av de museer som har problem i meningen att man har ont om pengar. Staten lägger på fler uppgifter utan att alltid finansiera sina krav. För Nationalmuseum är det nog tur att inte också de tyngs med fri entré; de hade kanske inte fått samma goda villkor som Moderna museet nu får.

När Moderna museet år 1998, för ungefär sex år sedan, stod klart var det planerat för 33 kontorsrum. När man flyttade in var det 50 anställda. När man nu flyttar tillbaka är det 88 anställda. Man planerar dessutom att utöka personalen för att möta den anstormning som man hoppas blir resultatet av gratis entré.

Nu vill Moderna museet dessutom kontoriserar den gamla kanonverkstaden på Skeppsholmen för att få ytterligare 30 arbetsplatser. Men museets personal sitter redan på flera håll. Man får inte ihop dem i och med detta. Däremot kör man ut de hantverkare som nu bygger Stockholmsbruggen, ett projekt väl i klass med omskrivna Ostindienfararen i Göteborg.

Kulturministern talar om att det fanns alternativa lokaler, men vad man talar om på Skeppsholmen är ett tält utan travers och utan de möjligheter att bygga som finns i dag.

Det är alldeles rätt att jag tidigare agerat i sammanhanget – genom en skriftlig fråga som gick vidare till finansministern. Jag tycker nämligen att detta är viktigt både för själva bygget och principiellt. Men det svar jag då fick var inte tillfyllest. Sedan har mer vatten – eller kanske snarare kostnader – runnit för Moderna museet.

Vad det kommer att kosta att kontoriserar den gamla kanonverkstaden har vi ännu inte sett. Det talas om minst 10 miljoner, förmodligen 15 miljoner. Med tanke på hur kostnaderna dragit i väg när det gäller andra projekt kring Moderna museet lär inte heller det räcka. Därför vill jag fråga kulturministern: Hur mycket är det rimligt att ett museum får kosta?

Anf. 3 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Herr talman! Beslutet att bygga det nya Moderna museet på Skeppsholmen togs av en moderatledd regering, av regeringen Carl Bildt. Jag tyckte att det var ett av få bra beslut som den regeringen tog, ska jag säga. Samtidigt är det naturligtvis så att det är den regeringen som lade fast ramarna för det Moderna museet som vi i dag har.

Kostnaden för museet lades naturligtvis fast i och med att man bestämde hur projektet skulle utformas. Jag har som kulturminister haft ansvaret – det angenäma ansvaret vill jag säga – för att se till att det här blev så bra som möjligt. Jag tycker att det är ett fantastiskt museum. Det kostar, precis som alla nybyggda museer. Det kostar mer än vad min borgerliga företrädare som kulturminister hade räknat med. Men det var inte vi i den nuvarande regeringen som skrev ut beställningen så att den

Prot. 2003/04:25

11 november

Svar på
interpellationer

hamnade på just detta belopp. Jag tror att det kommer att vara väl värt pengarna när museet har fått fungera ett tag i lugn och ro.

De renoverings- och ombyggnadskostnader som nu förs på museet är ingenting som belastar museibudgeten eller som Moderna museet har att skaffa med, utan det är ett åtagande som Fastighetsverket har gjort. Det är Fastighetsverket som har varit ansvarigt för uppbygget av detta moderna museum. Hur Fastighetsverket finansierar det med alla de avtal, försäkringar och liknande processer som Fastighetsverket har i förhållande till de byggföretag som har ansvaret för att det inte blev så bra kvalitet i själva huset från början kan inte jag svara för. Om byggföretag, byggare och den som är ansvarig för hela projektet inte klarar att leverera ett museum som inte möglar då ska man inte anklaga museet eller klaga på museets kostnader. Det är helt separata verksamheter. Jag tror att Moderna museet kommer att visa sig vara ett museum som är värt vartenda öre.

Anf. 4 LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Herr talman! Jag är inte riktigt lika säker på det. Jag vill gärna återkomma till det här med kanonverkstaden. Det finns principiella frågor kring det.

Jag gläds åt de ideella verksamheterna och de initiativ som tas, till exempel bygget av Stockholmsbriggen. Hittills har man dragit in 14 miljoner från engagerade medlemmar – inga statliga bidrag här!

Det återstår ungefär lika mycket innan bygget är klart. Det har blivit försenat därför att det är tuffa tider i Stockholm. Konjunkturererna är sådana. Men man bygger hela tiden, och det här skeppet ska sjösättas 2005. Vänföreningen för Briggen har fått in 13 500 namnunderskrifter – det är rätt mycket – för bevarande av den här gamla kanonverkstaden på Skeppsholmen, som i dag fungerar som ett hantverkshus för bygget av Stockholmsbriggen och som också drar många besökare. Ett sådant kulturengagemang tycker jag borde imponera på kulturministern. Där finns nämligen en del frågor som även rör Kulturdepartementet. Det är just det här hantverkshuset som Moderna museet vill kontoriserar.

Skeppsholmen ägs av staten, och därmed finns det goda möjligheter för kulturministern att stödja den maritima kulturen på ön och de projekt som finns, exempelvis att skapa en museikaj för de historiskt värdefulla fartygen. Det här har Sveriges segelfartygsförening verkat för under nästan 30 år.

Det statliga byggnadsminnet Skeppsholmen-Kastellholmen har kulturhistoriskt skydd sedan 1935. I regeringens förteckning över skyddade byggnader från 1933 står det att området ska hållas i sådant skick att dess karaktär inte förvanskas. Men jag anser att en kontorisering av denna verkstad, bortsett från de höga ombyggnadskostnaderna, faktiskt innebär en förvanskning. I ett mycket skarpt formulerat brev från Riksantikvarieämbetet till Statens fastighetsverk skriver man dessutom att den före detta örlogsstationens kulturhistoriska värden är överordnade Skeppsholmens museala verksamheter. Här ingår den marina verksamheten med kanonverkstaden och Briggenbygget.

I svaret på min interpellation tar kulturministern inte upp att Riksantikvarieämbetet strikt avråder från att kontoriserar huset. I brevet till Statens fastighetsverk står det: Riksantikvarieämbetet anser att verkstadslo-

kalen är av mycket stor betydelse för nuvarande och framtida maritim verksamhet på Skeppsholmen. En kontorisering av verkstadslokalen anses därför av Riksantikvarieämbetet som olämplig.

Därför vill jag fråga kulturministern om hon har förtroende för Riksantikvarieämbetets bedömningar.

Prot. 2003/04:25
11 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 5 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag är imponerad av det kulturarbete och den kulturverksamhet som bedrivs i anslutning till Briggenbygget. Jag tycker inte att man behöver ställa kulturverksamheter mot varandra, utan de kan befrukta varandra.

Jag har fullt förtroende för Riksantikvarieämbetet. Jag vill fråga vad det är för brev som du citerar ur. Riksantikvarieämbetet har gett tillstånd till Statens fastighetsverk att anpassa den före detta kanonverkstaden till kontorslokaler med 30 arbetsplatser. Vad som har hänt på vägen mellan det du citerade ur och det beslut som Riksantikvarieämbetet sedan har fattat kan jag inte svara på. Men jag har fullt förtroende och full respekt för de självständiga beslut som myndigheten har fattat.

Jag vill inte riktigt släppa den inledande diskussionen. Den interpellation som du ställt till mig innehåller minst fyra faktafel.

För det första är det fel att man inte kommer att ha några intäkter på Moderna museet i och med att man inför fri entré. Det kommer att ha egna intäkter.

För det andra lär den kostnad som du beskriver i interpellationen i slutändan komma att motsvara nästan halva budgeten för själva bygget för fem år sedan. Men det är inte en kostnad som faller på Moderna museet, utan den faller eventuellt på något byggföretag som inte har skött sig, om det inte har gjort det, eller på Fastighetsverket för att det inte har skött sig. Men du kan inte belasta Moderna museet för detta. Om du köper en bil som är ett måndagsexemplar ska jag inte anklaga dig för det.

För det tredje handlar det om att kontorisera den gamla kanonverkstaden. Det är ingen ny sak, utan i hela förutsättningen för etablerandet av Moderna museet på Skeppsholmen ingick att man skulle ha kontorslokaler i byggnader runtomkring. Annars hade Moderna museet inte kunnat byggas där det byggdes. Det här var något som regeringen Bildt också var väl medveten om när man fattade beslutet.

Sedan detta med verkstadslokalen och byggnadsminnesskyddet – där kan jag bara utgå från det beslut som Riksantikvarieämbetet har fattat. Jag har alltså full respekt och förtroende för dess arbete och bedömning. Jag tycker att det är viktigt att påpeka detta.

Anf. 6 LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Herr talman! De extra medel som Moderna museet får kommer naturligtvis att föras på även andra museer. Det kommer att kosta för dem också, även om de inte behöver stå för själva byggkostnaden för Statens fastighetsverk. Det måste ändå vara någon form av gräddfil för Moderna museet. Alla andra ska dra ned överallt, men det får utökade medel, och det redan innan man har infört fri entré. Dessutom tycker jag att det principiellt är fel att putta undan ideella verksamheter som bygget av Stockholmsbriggen därför att man absolut ska kontorisera den gamla kanonverkstaden, som är den sista som finns kvar. Det finns andra byggnader

på Skeppsholmen om man nu måste anställa fler och samla personal på ett ställe, vilket ändå inte kommer att bli möjligt.

Om nu väldigt mycket av det här ligger hos Statens fastighetsverk kanske man ska be Riksrevisionen att titta på hur det faktiskt har fungerat och hur upphandlingar och annat har skötts. Det kanske finns mer begravt här än mögel. Nu är det så mycket rykten i svang att jag tror att det också skulle vara i Kulturdepartementets intresse att be Riksrevisionen titta igenom hur det egentligen har fungerat.

Anf. 7 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Herr talman! Just när det är väldigt mycket rykten i svang tycker jag att det är kolossalt viktigt att vara noggrann med fakta. Det är därför jag tycker att det är viktigt att tala om att det finns ett antal allvarliga fel i den interpellation som du har författat. Datumet på det brev från Riksantikvarieämbetet som jag inte har läst men som naturligtvis existerar är ju intressant. Uppenbarligen har Riksantikvarieämbetet kommit till ett helt annat beslut vid ett senare tillfälle. Det är det vi har att utgå ifrån. Ska man bekämpa illvillig eller felaktig ryktesspridning är det väldigt viktigt att man håller sig till fakta.

När det gäller de frågor som Lena Adelsohn Liljeroth ställde i det senaste inlägget är det samma sak där: Sprid inte rykten om att andra museer drabbas av Moderna museets verksamhet! Sprid inte rykten om att det finns en gräddfil för Moderna museet, för det är helt enkelt inte sant!

De statliga museianslagen har kraftigt räknats upp under de senaste fem sex åren. Sedan vet vi ju att det är som med all kulturverksamhet, att man har höga ambitioner. Museerna vill göra så mycket mer. Kanske lägger vi också på dem för många uppdrag ibland. Där kan jag vara självkritisk och säkert rensa i regleringsbrev och liknande. Men det handlar om att man hela tiden vill göra mer inom kultursektorn. Man tänjer på sig själv och på sina resurser och jobbar oerhört intensivt. Det ska vi försöka att möta, men inte genom att ställa museer mot museer.

Moderna museets kostnader för lokaler belastar icke budgeten för något annat museum. De inverkar inte heller på möjligheterna till ökade budgetar för de andra museerna. Tvärtom har det skett en väldigt kraftig pris- och löneomräkning i år som för nästa år innebär att museerna kommer att ha en ganska hyfsad ekonomi. Inget annat museum har betalat för Moderna museet.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 2003/04:32 om bostadsbristen i Stockholmsregionen

Anf. 8 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Marietta de Pourbaix-Lundin har frågat vilka åtgärder jag kommer att vidta för att få fart på bostadsbyggandet i Stockholm.

Inledningsvis vill jag säga att jag delar Marietta de Pourbaix-Lundins oro över det låga bostadsbyggandet i Stockholmsregionen. Jag vill dock

betona att bostadsbyggandet ökat de senaste åren. Fortfarande når vi inte de 30 000 nya bostäder som behövs varje år, men regeringens mål ligger fast. Regionen är av stor betydelse för att skapa tillväxt i hela landet. Det krävs att alla parter, såväl staten som kommunerna och byggherrarna, tar ett ansvar för sin del av bostadsbyggandet.

Staten tar sin del av ansvaret genom ett flertal åtgärder på olika nivåer. Stockholmsregionens betydelse märks tydligt på flera håll. En investeringsstimulans har nyligen införts i syfte att främja anordnande av mindre hyreslägenheter och studentbostäder genom att kostnaderna vid nyproduktion sänks. I praktiken sänks momskostnaden från 25 % till 6 %. För Stockholmsregionen finns ett högre tak för stimulansen än för övriga landet. Till detta kan läggas att det investeringsbidrag om 2,5 miljarder kronor som vi introducerade för ett par år sedan kvarstår och att det finns kombinationsmöjligheter mellan dessa båda stödformer. En hyresrätt i Stockholmsregionen kan få stöd med upp till 210 000 kr, vilket i många fall motsvarar nästan en femtedel av hela produktionskostnaden.

Regeringen har tillsatt en kommitté med uppdrag att se över plan- och bygglagstiftningen. Behovet av att förbättra förutsättningarna för ett ökat bostadsbyggande ska särskilt beaktas av kommittén. Kommittén ska presentera ett förslag till åtgärder som kan effektivisera beslutsprocessen, inklusive instansordningen för överklagande samt möjligheterna att överklaga. Redan i dag har länsstyrelserna i uppdrag att, i de fall bostadsförsörjningen utgör ett hinder för tillväxt, prioritera handläggningen av detaljplaner för bostadsbyggande.

Landshövdingen i Stockholms län har presenterat en rapport om hur bostadsbyggandet kan öka i länet. Rapporten innehåller överenskommelser med de flesta kommunerna i länet om ett planerat bostadsbyggande om ca 56 000 lägenheter fram till 2006. Rapporten innehåller också en del närliggande förslag som rör bland annat infrastrukturinvesteringar och miljöfrågor. Dessa förslag bereds nu inom Regeringskansliet.

I budgetpropositionen för 2003/04 finns bland annat förslag om att reglerna för de statliga kreditgarantierna till ny- och ombyggnad av bostäder ska ändras så att marknadsvärdet ska ligga till grund för storleken på den beviljade kreditgarantin. Nuvarande regler ger möjlighet att lämna garantier om maximalt 30 % av ett schablonmässigt uträknat garantiunderlag. Garantiunderlaget har varit detsamma under de senaste tio åren. Förslaget kommer förhoppningsvis att underlätta kapitalförsörjningen för bostäder som byggs i attraktiva lägen i landet.

Riksdagen har just antagit ett förslag om tredimensionell fastighetsindelning. Detta banar väg för ökad bostadsproduktion i städerna genom att det exempelvis underlättar uppförande av våningsplan för bostäder ovanpå befintliga byggnader med lokaler för handel eller kontor. De nya bestämmelserna träder i kraft från den 1 januari 2004.

De nämnda åtgärderna kommer att underlätta förutsättningarna för ett ökat byggande i Stockholmsregionen. Men det behövs också insatser från kommunerna som har ansvaret för bostadsförsörjningen i respektive kommun. Det är viktigt att kommunerna överväger vilka åtgärder de kan vidta för att stimulera ett ökat bostadsbyggande, till exempel när det gäller mark- och planberedskapen och genom ett strategiskt markinnehav.

Prot. 2003/04:25
11 november

*Svar på
interpellationer*

Avslutningsvis vill jag påpeka att byggföretagen själva har möjlighet att påverka produktionen av bostäder. De stora byggentreprenörsföretagen äger i dag byggrätter för ca 60 000 lägenheter runt om i landet, varav en hel del i Stockholmsregionen. När nu marknaden för bostadsrätter sviktar kan företagen ställa om sin produktion så att den motsvarar efterfrågan på bostäder för bredare befolkningsgrupper. Byggföretagen har själva möjlighet att påverka situationen i Stockholmsregionen genom att börja bygga bostäder för dessa grupper.

Anf. 9 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Jag har inte frågat vad som är gjort. Jag har inte heller frågat vad andra ska göra för att få fart på bostadsbyggandet i Stockholm. Min fråga var: Vilka konkreta åtgärder *kommer* ministern att vidta för att få fart på bostadsbyggandet i Stockholm?

Svaret från ministern skulle kunna vara väldigt kort. Han skulle kunna säga: Som bostadsminister kommer jag inte att göra någonting. Det är faktiskt det som interpellationssvaret innebär. Allt som räknas upp är ju redan gjort, och jag känner redan till detta. Slutsatsen är att allt som kan och ska göras är redan gjort och dessutom är det bra åtgärder som har vidtagits.

Generellt sett kan man nog dra slutsatsen att det inte går att dra några slutsatser om de gjorda insatserna har gett något resultat. Det är mycket tveksamt. Jag ska gå igenom de olika saker som ministern tar upp.

Ministern säger att momsen har sänkts från 25 % till 6 %. Då kan vi konstatera att noll sådana bidrag har beviljats i Stockholm, i alla fall till och med oktober – det kan ju ha beviljats något i november som jag inte känner till. Totalt i hela landet har det beviljats 218 bidrag av den typen. Detta kan man också dra slutsatser av.

Ministern pratade om PBL. Ja, när kommer det några ändringar? Kommittén har arbetat ett tag nu. När kommer det några konkreta ändringar?

Sedan nämner ministern rapporten *Vägska* för bostadsbristen som landshövdingen i Stockholm, Mats Hellström, har tagit fram. Där sägs det i klartext att av de 56 000 lägenheterna som skulle kunna byggas i Stockholmsområdet är 40 000 beroende av infrastruktursatsningar. Har vi sett någonting av detta? Nej, det har vi inte gjort.

Ministern pratade om den tredimensionella fastighetsbildningen. Den har väl inte kommit till tack vare regeringen utan trots regeringen, skulle jag vilja säga. Dessutom är den omgärdad med så mycket begränsningar att frågan är om det kommer att byggas så mycket. Det måste byggas minst fem lägenheter för att fastighetsbildningen ska gå igenom. Tänk, om man bara kan bygga två lägenheter på en vind! Ja, då stoppas det hela. Så detta är ju inte ett sätt att befrämja bostadsbyggandet i Stockholm.

Nej, det behövs en långsiktig bostadspolitik, och mina frågor till ministern är: När blir det aktuellt med ägarlägenheter? Är ministern beredd att se till att miljöbalken ändras så att det inte ställs samma krav för bultnivåer i Stockholm som det görs uppe i Kiruna? Bidrar möjligtvis hyressättningssystemet till att det inte byggs några hyresrätter i Stockholm? Det behövs kanske generella skattesänkningar. Kanske ska man avskaffa fastighetsskatten. Det behövs också infrastruktursatsningar.

Eller är det så att allting som kan och ska göras redan är gjort, och det är jättebra? Eller är det möjligtvis någonting av det som jag har räknat upp som kan genomföras för att få fart på bostadsbyggandet i Stockholm?

Prot. 2003/04:25
11 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 10 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Vi kan konstatera att bostadspolitiken i Stockholm – ja, kanske egentligen i hela landet – inte fungerar. Allt detta med bostadsbristen i storstadsområdena med svarta kontrakt, med rivningar av fullt användbara lägenheter på krisorter, med omsvängda bygglovsprocesser, med bristande konkurrens, med höga boende- och byggkostnader och med för lite individuell valfrihet slår jättehårt mot Stockholmsregionen. Det vet naturligtvis bostadsministern om, och han medger också detta. Men varför är det då så svårt att göra någonting åt det?

Bostadsministern är inte den första som har de här problemen. Jag kommer ihåg att vi för en del år sedan, kanske för 15, 20 år sedan, hade precis samma problem i Stockholmsregionen. Vi tog upp det med dåvarande bostadsministern. När man redovisade de olika problemen i kommunerna sade han bara: Åk hem och bygg, som om det var världens enklaste sak. Jag är orolig för att det är samma brist på förmåga att komma med konkreta lösningar som också präglar den socialdemokratiska regeringen när det gäller bostadsbyggandet.

Att det byggs för lite hänger naturligtvis samman med att boendet i Sverige är dyrt. Sverige sägs ha världens högsta boendekostnader. I den ligan hävdar vi oss. När det gäller välfärden ligger vi betydligt sämre till. Det är inte särskilt hedrande att ha världens högsta boendekostnader. När man besöker andra länder vars huvudstäder rimligen också har samma problem kan man konstatera att det där i varje fall är lättare att få tag i en bostad.

Det är visserligen så att det finns en efterfrågan på dyra bostäder, och det är naturligtvis bra om man kan få i gång flyttkedjan. Men det är vad som tycks vara så svårt. Det är för att man också har en så stor svart marknad. Vi vet alla i dag att hyresrätter betingar ett svart marknadspris. Det är till och med så att mäklare talar om vad det svarta priset är när man söker en hyresrätt. Problemet för dem som betalar för de svarta hyresrätterna är att de inte kan räkna med att få pengarna tillbaka. Dessutom är det också olagligt.

Vi måste ha fler hyreslägenheter i Stockholm. Det säger också bostadsministern. Men varför är det så svårt att få till stånd det?

Anf. 11 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag tycker närmast att det är lite genant att lyssna på Marietta de Pourbaix-Lundin och Helena Bargholtz. Era partirepresentanter satt i ansvarig ställning i Stockholms kommun under förra valperioden och lyckades inte lyfta bostadsbyggandet. Tvärtom förbjöd ni allmännyttan att bygga. Ni låg efter med markanvisningar och detaljplaner. Det ligger inom ramen för vad en kommun ska göra för att främja bostadsförsörjningen.

Nu konstaterar jag med en viss glädje att bostadsbyggandet börjar ta fart också i Stockholmsregionen. I Stockholms län beviljades räntebidrag det första halvåret i år för 4 239 lägenheter jämfört med 2 964 under

första halvåret 2002. Det är den högsta siffran för beviljade räntebidrag det första halvåret för något år sedan år 1991.

Stockholms kommun har konkreta planer för att låta allmännyttan bygga 7 044 lägenheter under perioden 2003–2006. Man har gett markanvisningar och har färdiga detaljplaner. Målet är 8 000 lägenheter. Den nuvarande majoriteten i Stockholms kommuner ser det som fullt möjligt att nå upp till den volymen när man redan nu har konkreta planer på över 7 000 lägenheter.

Det handlar om att kommunerna måste ta ett ansvar för bostadsförsörjningen och använda de bostadspolitiska instrument som finns. Låt mig dra en parallell. I min hemkommun Malmö har man nu satt i gång projekt för 1 100 hyreslägenheter som kommer att vara färdigställda inom ett år. Det går att bygga i Malmö. Det går bevisligen också att bygga i Göteborg. Det går att bygga i Växjö, som färdigställde över 900 lägenheter i fjol. För att det ska vara möjligt krävs ett kommunalt engagemang i bostadsförsörjningen. Det engagemanget saknades under den förra valperioden i Stockholms kommun. Jag tycker att ni något ska ägna er år självrannsakan.

De åtgärder som vi nu vidtar – i praktiken momssänkningen – är jag övertygad om verksamt kommer att bidra till att öka förutsättningarna att öka bostadsbyggandet också i Stockholmregionen. Det handlar som jag nämnde i mitt interpellationssvar om ett stöd som motsvarar nästan en femtedel av produktionskostnaden för hyresrätter och studentbostäder i Stockholm.

Jag tror också att den tredimensionella fastighetsbildningen, att vi försöker hitta former för en effektivare planprocess och ett ökat och förbättrat kreditgarantisystem kommer att öka förutsättningarna för ett bättre bostadsbyggande också i denna region.

Sammantaget är jag övertygad om att bostadsbyggandet också tar fart i Stockholmregionen efter en bedrövlig period som vi har bakom oss när era båda partier satt i majoritetsställning i Stockholm.

Anf. 12 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Fakta är att det byggdes mer förra mandatperioden än det byggs nu. Vi kan jämföra med första halvåret förra året när det var borgerligt styre i Stockholm. Då påbörjades byggandet av 2 000 lägenheter. I år har det första halvårets påbörjats 717 lägenheter. Det tredje kvartalet nu i september har det påbörjats 15 nya lägenheter. Ser vi till hela Stockholmregionen byggdes i borgerliga kommuner mycket mer förra mandatperioden än i socialdemokratisk styrda kommuner. Det har bostadsministern och jag diskuterat många gånger. Det han säger är fel.

Sedan kan man undra varför det byggs i Malmö och inte i Stockholm. Varför byggs det hyresrätter i Malmö och inte i Stockholm? Det beror på att man i Malmö har ett annat hyressättningssystem. Där accepterar man att det är 30 % lägre hyra om man bor längre ut. Det har vi inte i Stockholm. Det kanske är en av förklaringarna.

Jag har fortfarande inte fått svar på min fråga. Vad kommer bostadsministern att göra för att få fart på bostadsbyggandet i Stockholm? Det som räknas upp är åtgärder som redan är vidtagna. Det är inget nytt som räknas upp. Jag gav exempel på olika saker, och jag trodde att jag skulle få något svar på det. När kommer ägarlägenheter? Hur blir det med att

luckra upp begränsningar för tredimensionell fastighetsbildning? När kommer ett nytt hyressättningssystem, fastighetsskattesänkningar, och så vidare? Jag fick inget svar på det över huvud taget.

Det står 85 000 människor i bostadskö i Stockholm. Vallöftet var 20 000 nya lägenheter under mandatperioden. Man får nog sätta i gång ganska rejält om man ska nå upp till det vallöftet. Man måste nog producera ungefär 450 lägenheter per månad om man ska klara det. Det kommer man inte att göra. Med den takt som är just nu kommer man att vara färdig någon gång på 2030-talet med att nå upp till sitt vallöfte.

Det man gör i Stockholm är att man köper redan befintliga hus, och det vet bostadsministern. Det ger inte en enda ny lägenhet. Men det är där man lägger sina pengar. Man ska köpa Skatteskrapan och göra studentbostäder. 1 miljard kronor går åt där. Det är knappast det man ska ägna sig åt i Stockholm.

Jag är fortfarande ute efter vad bostadsministern som bostadsminister är beredd att göra för att få fart på bostadsbyggandet i Stockholm. Jag har inte fått ett enda konkret förslag förutom det som redan finns. Det tycker jag är beklämmande. Det är därför vi har debatten. Visst kan vi debattera vad man gör i Stockholms stad och vad man där kan besluta om. Men det är inte vad vi har hand om här i Sveriges riksdag. Bostadsministern har att vidta de åtgärder han kan göra. Det är vad jag väntar på att höra.

Det är en väldigt tomhänt bostadsminister. Samtidigt talar han i svaret om hur viktigt det är med tillväxt i Stockholmsregionen för att det är bra för hela Sverige. Jag håller med om det. Hackar tillväxtmotorn Stockholm stannar hela bilen Sverige. Men vad gör regeringen och bostadsministern?

Det är precis tvärtom. Det är en skattechock i Stockholm. Vi har ett utjämningskattesystem, som vi kommer att debattera senare här i dag, som hindrar tillväxten. Man ska införa biltullar. Är det bra för tillväxten? Nej, det är det inte. Det byggs ingenting, så folk har ingenstans att bo. Det är inga infrastruktursatsningar. Ändå talar ministern om att tillväxt är något som är bra och att det behövs för hela Sverige.

Kom nu med något konkret: Hur får vi fart på bostadsbyggandet i Stockholm?

Anf. 13 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Vi har många gånger mött socialdemokratiska löften på alla möjliga områden. Det låter jättesnyggt. När man sedan skulle infria löftena bidde det inte ens en tumme. Jag är orolig för att det är fallet när det gäller de utlovade drygt 7 000 nya lägenheterna i Stockholmsregionen. Det blir kanske inte ens en tumme utan några få små lägenheter.

Om det nu är så bra som bostadsministern påpekar när det gäller Malmö och Göteborg, där det ju också sitter socialdemokrater och styr och ställer – varför gör då inte Stockholms socialdemokrater det som man tydligen lyckats med i Göteborg och Malmö? Det är väl jättebra! Man ska ju lära sig av varandra.

Bostadskrisen beror på ett ideologiskt och långsiktigt systemfel. Detta går tillbaka många decennier. Jag minns när jag var ung. Då hade vi också jätteproblem i Stockholmsregionen med att få fram bostäder. Den hårda låsningen till traditionella modeller tillämpades redan då. Alla minns vi väl det förvånade svaret – jag minns inte om det var från Erlan-

Prot. 2003/04:25

11 november

Svar på

interpellationer

der eller Palme – på frågan från ungdomar som klagade över att de inte hade någonstans att bo i Stockholm. Det kände han inte till.

Den enda ljuspunkten, herr talman, som jag ser i hela diskussionen är den ingångna trepartsöverenskommelsen mellan de tre största aktörerna, nämligen Fastighetsägarna i Sverige, hyresgästernas riksförbund och SABO. Man arbetar nu med den för att reformera hyressättningen. Men där är ju inte regeringen inblandad.

Anf. 14 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Utifrån det svar som statsrådet Lövdén har gett här så kan jag inte annat än hålla med tidigare talare om att man i dag skulle vilja höra vilka ytterligare åtgärder regeringen och statsrådet kan tänka sig att vidta.

I delar av statsrådets svar hyllar han bland annat åtgärder inom tredimensionell fastighetsbildning. Men både ledamöter här i riksdagen och folk ute på marknaden frågar sig: Varför inte se fler möjligheter med detta? Varför har regeringen ett sådant stort motstånd mot att införa en ny upplåtelseform? Varför får vi inga förslag på införande av ägarlägenheter?

De bostadspolitiska målen innefattar också åtgärder för ökad integration. Kan inte statsrådet se den möjligheten med ägarlägenheter, som skulle kunna innebära en ny upplåtelseform i vissa bostadsområden som i dag är mycket segregerade? Det skulle också kunna bidra med mer riskkapital för att bygga fler bostäder. Varför inte se den möjligheten? Jag skulle gärna vilja höra i dag vad statsrådet anser om detta.

Statsrådet har i allmänhet i debatterna en förkärlek för att kritisera kommunerna för de brister som de har i sin handläggning av bostadsfrågan. Är det ändå inte så att riksdagen och regeringen har ett mycket stort ansvar? Här i riksdagen stiftar vi ju de lagar som styr mycket av bostadspolitiken. Det vore intressant att höra vilka ytterligare förslag som statsrådet avser att komma med. Det finns förslag om en revidering av hyressättningssystem i trepartsöverenskommelsen, som jag avser att återkomma till längre fram. Det är ett sådant exempel.

Statsrådet anger också i svaret att kommunernas markpolitik inte hanteras riktigt tillfyllest. Men vad avser statsrådet göra med den statliga markpolitiken? Där har vi ett antal stora markområden som ligger i träda, där det finns massor av byggrätter som man i dag inte kommer åt på något sätt. Hur ser statsrådet på möjligheterna vad gäller den statliga markpolitiken?

I svaret är det idel välkända åtgärder som vi kan konstatera i sak inte har lett till någonting specifikt ute på marknaden. Därför är det extra intressant att se om statsrådet har hunnit tänka till sedan vi sågs vid den senaste debatten.

Statsrådet hänvisar till borgerligt ledda kommuner i Stockholmsregionen. Jag kommer från en kommun som har varit socialdemokratiskt ledd i över 80 år. Jag kan konstatera att man där har byggt 14 hyresrätter de senaste tio åren. Alla de hyresrätterna är kategoriboende. Jag tror inte att vi i riksdagen ska hänvisa till att kommunerna inte har tagit sitt ansvar. Frågan i den här kammaren är i stället: Vad kan vi göra från riksdagens och regeringen sida för att skapa de förutsättningar som alla ute på marknaden ropar efter?

Anf. 15 ANDERS YGEMAN (s):

Herr talman! Det är med visst intresse jag har tagit del av debatten och diskussionen om bostadsförhållandena kanske framför allt i Stockholm, men även i övrigt.

Interpellanten har frågat statsrådet vilka ytterligare åtgärder han tänker vidta. Det är en intressant diskussion. Man kanske också bör skärskåda vilka ytterligare åtgärder som interpellanten önskar vidta, eftersom de framgångsrika verktyg som vi har haft för att öka bostadsbyggandet monteras ned. Det finns nu på riksdagens bord skarpa förslag om att avskaffa investeringsbidraget för studenter. Det ligger skarpa förslag på riksdagens bord om att inte sänka moms för hyreslägenheter. Det ligger på riksdagens bord helt enkelt en samling av skarpa förslag för att minska bostadsbyggandet i Sverige i stället för att öka det.

Varje gång bostadsutskottet behandlar bostadsfrågor här i kammaren lägger de borgerliga partierna fram förslag för att höja hyrorna i hyresrätter, och inte för att sänka dem. Ett sådant förslag har kommit upp från Marietta de Pourbaix-Lundin här. Hon pekar på andra städer än Stockholm och säger: Vi skulle kunna bygga fler lägenheter i Stockholm om vi bara kunde höja hyran, som de har gjort i stad x eller stad y.

Sanningen är dock att vi har samma hyresstruktur i Stockholm som vi har i Göteborg och Malmö. Man har gjort den största undersökningen någonsin av hyresstrukturen i Stockholm. Fastighetsägarna och Hyresgästföreningen har gemensamt gjort den. Den visar att det är exakt samma skillnader i hyresstrukturen i Stockholm som det är i Göteborg och Malmö. Det är alltså en lögn att skillnaderna mellan Malmö och Stockholm skulle bero på hyresstrukturen. Sanningen är att det i Malmö har funnits ett politiskt ledarskap som har velat bygga hyreslägenheter och har satsat på att bygga nya, billiga hyreslägenheter. Delvis har det funnits ett sådant politiskt ledarskap även i Göteborg. I Stockholm däremot hade vi fyra år med det motsatta ledarskapet. Där försvann tusentals hyreslägenheter från bostadsmarknaden. Där sålde man ut dem som bostadsrätter. Där gjorde man sitt bästa för att höja hyrorna. Under det första halvåret med socialdemokratiskt styre i Stockholms kommun gavs det fler markanvisningar till nytt bostadsbyggande än vad det gjordes på fyra år med borgerligt styre.

Det går alltså ganska enkelt att sammanfatta detta. Det finns två tydliga alternativ. I ett alternativ vill man ha mer marknad, högre hyror och åtgärder för minskat bostadsbyggande. I det andra alternativet, som företår av regeringen och majoriteten i Sveriges riksdag, vill man fortsätta satsningarna på ökat bostadsbyggande och fler hyreslägenheter och pressa hyrorna nedåt. Det manifesteras också av den målsättning som finns i Stockholms kommun, nämligen att bygga 20 000 nya lägenheter under den här mandatperioden. Detta tror jag att vi kommer att få komma tillbaka till i kammaren. Vi kommer att få se ett kraftigt ökat bostadsbyggande i Stockholm.

Anf. 16 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Mina motdebattörer undviker att föra en diskussion om det gemensamma ansvaret för bostadsbyggandet. Det är inte *en* part som vidtar åtgärder som snabbt ger ökat bostadsbyggande, utan det krävs ett gemensamt engagemang från stat, kommun och byggbransch. Det är

Prot. 2003/04:25

11 november

*Svar på
interpellationer*

först när alla de tre parterna samverkar och driver utvecklingen i en gemensam riktning som vi kan lösa problemen på den svenska bostadsmarknaden. Det är detta som jag ville understryka i mitt anförande. Kommunerna har också en nyckelroll när det gäller bostadsförsörjningen. Det är kommunerna som har planmonopolet. Det besitter inte Sveriges riksdag eller Sveriges regering. Det är kommunerna som kan ge markanvisningar. Den möjligheten har inte regeringen eller Sveriges riksdag. Det är ett privilegium för varje enskild kommun att hantera.

Jag blickar ut över Sverige och ser att kommuner har hanterat detta på olika sätt. Jag hittar många kommuner som är föredömen. Jag nämnde Malmö som ett exempel, där nu bostadsbyggandet tar rejäl fart. Detta bostadsbyggande innehåller också hyreslägenheter till rimliga kostnader.

Marietta de Pourbaix-Lundin! Det är inte hyressättningssystemets tillämpning i Malmö som möjliggör ett ökat bostadsbyggande. Där byggs nu hyresrätter för under 1 000 kr per kvadratmeter. Det gäller de 1 100 lägenheter som jag nämnde och som kommer till stand.

Jag redovisade i mitt svar ett antal åtgärder för att ytterligare stimulera bostadsbyggandet, där momssänkningen är en strategisk fråga. Det går att bygga hyreslägenheter till rimliga kostnader också i Stockholmsregionen med ett investeringsstöd som motsvarar en femtedel av hela produktionskostnaden.

När jag läser de borgerliga motionerna blir jag väldigt betryckt av att se att man vill avrusta i princip hela bostadspolitiken. Tror Marietta de Pourbaix-Lundin att en minskning av anslagen med 1 miljard kronor till bostadsbyggandet kommer att leda till ett ökat bostadsbyggande? Ja, möjligen är det så om Marietta de Pourbaix-Lundin är så pass verklighetsfrämmande att hon tror att ägarlägenheter löser problemen med bostadsbristen i Stockholmsregionen.

Anf. 17 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Jag konstaterar att jag fortfarande inte har fått något svar på min fråga. De svar som jag får handlar hela tiden om det som redan är på gång och som redan är beslutat. Jag får inte något svar på vad som kommer att göras.

Sedan får vi igen höra vallöftet om 20 000 nya lägenheter i Stockholm. Det ska bli intressant att följa upp detta vallöfte. Sedan vet jag att det är väldigt populärt att skylla på den borgerliga majoriteten i Stockholms stadshus under den förra mandatperioden. Faktum är att den tog fram planer för 58 000 nya lägenheter. Många av dessa planer ville Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet stoppa. Det tycker jag att man ska ha med sig i bagaget.

Det talas om hyressättningssystemet, och Anders Ygeman ondgör sig över detta. Jag vet inte vem som är blind och inte lever i en verklighet. Men det finns faktiskt en marknad i Stockholm för hyresrätter – en svart marknad – där man är beredd att betala hundratusentals kronor för att få ett förstahandskontrakt. Anders Ygeman kanske vill ha en sådan marknad. Jag vill inte ha det. Jag vill inte ha denna vilda västern som finns, utan jag vill att det ska fungera på ett helt annat sätt. Men Anders Ygeman accepterar det, eller också blundar han eller sticker huvudet i sanden likt strutsen.

Herr talman! Vid tidigare debatter med bostadsministern brukade han faktiskt alltid tala om kraftfulla åtgärder. Men det kommer inte nu längre. Jag kan bara konstatera att kraften tydligare har gått ur både bostadsministern och regeringen när det gäller vad man ska göra för att få fart på bostadsbyggandet i Stockholm.

Prot. 2003/04:25
11 november

Svar på
interpellationer

Anf. 18 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Anders Ygemans beskrivning av verkligheten gör att jag undrar om vi befinner oss i samma region eller inom samma bostadspolitiska område.

Herr talman! Jag skulle vilja ta tillfället i akt och för första gången för min del referera Barbro Engman, ordförande i Hyresgästernas riksförbund, som i går uttalade sig i Dagens Nyheter. Hon säger:

Min uppgift är att se till att hyrorna upplevs rättvisa, annars blir inte systemet trovärdigt. Dagens hyressättning drabbar folk i ytterstan, som redan betalar mer än vad man gör i innerstan. Vår trovärdighet som organisation i miljonprogramsområdena är snart nere på noll.

Avsikten är att bringa rättvisa för dem som bor sämst. Nu får de vara med och betala för dem som har bättre kvaliteter i sitt boende.

Med tanke på att vi här nyss hörde hur den verklighet som Barbro Engman beskriver inte skulle finnas enligt Anders Ygeman är det ändå ganska intressant att också en sådan aktör kan visa, vilket Marietta de Pourbaix-Lundin med flera har talat om, att det finns anledning att se över även den frågan.

Jag skulle sedan vilja återgå till statsrådets svar, eller bristen på svar, när det gäller de frågor som jag ställde. Jag skulle vilja ge ett tips och råd till statsrådet: Följ gärna Solna kommuns arbete. Där finns det en folktopartist som leder byggnadsnämnden. I den kommunen bygger man bostäder trots de ganska bekymmersamma förutsättningarna. Följ gärna den kommunens arbete, och läs gärna Folkpartiets tre bostadspolitiska motioner. Jag blir nämligen lite bekymrad när statsrådet säger att de borgerliga partierna och oppositionen nedrustar bostadspolitiken.

Anf. 19 ANDERS YGEMAN (s):

Herr talman! Läs, säger Nina Lundström. Hon har själv läst flera rader av det som Barbro Engman, Hyresgästföreningens ordförande, har sagt och sällar sig nu till Hyresgästföreningens supportrar. Jag välkomnar det. Det är bra. Men man måste läsa mer än bara ett par rader. Gör man det ser man vad Hyresgästföreningen faktiskt tycker. Hyresgästföreningen vill inte ha höjda nyinflyttningshyror. Hyresgästföreningen vill inte ha marknadshyror. Man går emot marknadshyror, och man avvisar tanken på att höja hyrorna.

Nina Lundström! Jag välkomnar dig bland Hyresgästföreningens supportrar. Jag tror att vi gemensamt kan göra ett arbete för att förvalta den uppgörelsen. Men Barbro Engman och jag har precis samma uppfattning om hyrorna och om hyressystemet. Hon slår, precis som jag, fast att man ska ha ett bruksvärdessystem och att det inom bruksvärdessystemet ska finnas skillnader, men inga marknadshyror så långt ögat kan nå.

När det gäller byggandet i Stockholm lär vi vad det lider bli varse vem som har rätt. Men man kan ändå konstatera att det under den förra borgerliga mandatperioden i Stockholm försvann nästan 8 000 hyreslä-

genheter. Och man kan konstatera att den nuvarande majoriteten i Stockholms stadshus har som mål att bygga 8 000 nya hyreslägenheter. Det blir en nettoskillnad på 16 000 lägenheter.

Anf. 20 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Opponenterna här var ganska tomhanta. Jag hörde två förslag, och jag försökte lyssna ganska noga. Det ena gällde ägarlägenheter, och det andra gällde ett reformerat hyressättningssystem som tydligen går ut på att dra upp hyrorna kraftigt i nyproduktionen. Det är inte det som löser problemen med bostadsbristen i Stockholmsregionen eller på andra håll i landet. Det handlar om att vi måste bygga hyreslägenheter till rimliga kostnader. Om det går att göra det runtom i landet med det investeringsstöd som regeringen har lagt fram för riksdagen, även i Malmö och Göteborg, går det att göra även i Stockholmsregionen.

Jag är glad över att den nya majoriteten i Stockholms stadshus nu tar bostadsbyggandet på allvar efter fyra förlorade år.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 2003/04:33 om subventioner till studentboende

Anf. 21 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Axel Darvik har frågat vilka nya grepp jag avser att föreslå för att komma till rätta med studenters allt svårare bostadssituation.

Inledningsvis vill jag säga att jag delar Axel Darviks oro över bristen på studentbostäder. Det är angeläget att det låga byggandet vänds i sin motsats.

Staten tar sin del av ansvaret genom olika åtgärder, där den nyligen införda investeringsstimulansen är ett viktigt redskap. Axel Darvik menar att detta stöd inte haft någon effekt samtidigt som han menar att det inte är konstigt eftersom de gamla subventionerna var misslyckade. Samtidigt är han positiv till att de allmänna subventionerna till bostadsbyggandet avskaffades i slutet av 80-talet. Subventioner kan dock ha effekt, det är investeringsbidraget till studentbostäder ett bevis på: Under åren 2001–2003 har 14 267 studentrum getts stöd. Den förändring som genomförts innebär på inga vis en försämring för studentbostäderna, snarare tvärtom.

Jag tror att man drar alltför snabba och långtgående slutsatser av det faktum att bostadsbyggandet inte kommit i gång ännu. Den nya investeringsstimulansen beslutades av riksdagen så sent som i början av juni. Beskedet från EU-kommissionen dröjde ytterligare tre veckor. Först därefter kunde regeringen besluta om nödvändiga förordningar och Boverket börja utfärda nödvändiga föreskrifter. Dessa trädde i kraft den 15 augusti. Företagen har uppenbarligen, trots att stimulansen ges till byggen som påbörjats sedan den 1 januari i år, tvekat att börja bygga innan hela regelverket är på plats. Att sedan skrida till verket med planer och ansökningar tar sin tid. Byggandet av hyresbostäder och studentbostäder kommer dock att ta fart; det är jag övertygad om. Boverket har visat att det går att bygga goda bostäder till rimliga kostnader, men för

byggbranschen kan det vara en smärtsam process att ställa om till denna nya verklighet.

Vad bostads- och byggsektorn behöver nu är inte så mycket nya grepp som arbetsro. Det nya regelsystemet måste få tid att etableras för att få full verkanskraft. När branschen väl ställer in sig på att det knappast kan bli mer lönsamt att bygga än vad det är i dag kommer också intresset att vakna. Inom Finansdepartementet har man inlett en översyn över bostadsfinansieringen i syfte att främja bostadsmarknadens behov av kapitalförsörjning och om möjligt förbättra de offentliga stödets effektivitet. Att öka subventionerna är dock inte att räkna med.

Anf. 22 AXEL DARVIK (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att tacka för svaret från bostadsministern. Tyvärr saknar jag de kraftfulla åtgärder som krävs för att man ska kunna klara av att lösa problemet för landets studenter.

Det framgår av svaret att ambitionsnivån vad gäller studentbostäder är nära en bottennotering. Många personer i min ålder brottas nämligen dagligen med svåra problem med att få tak över huvudet. Framför allt slår detta väldigt hårt mot de studenter som inte har föräldrar med feta plånböcker, föräldrar som har råd att köpa dem en lägenhet för 2 miljoner kronor.

Regeringens politik är kortsiktig, otidsenlig och dessutom tydligt verkningslös. Det behövs i dag uppskattningsvis ungefär 50 000 nya studentlägenheter. Fram till 2005 planerar man att bygga 6 500. 2 000 av dessa byggs i Göteborg, och där får man ändå en försämring jämfört med dagens situation.

Statsrådet Lövdén säger att man inte ska dra för snabba och långtgående slutsatser. Spaden har, så att säga, ännu inte hunnit sättas i jorden. Jag kunde hålla med statsrådet om att det kanske varit förhastat att uttala sig, om det inte vore så att det över huvud taget inte finns några planer hos studentbostadsföretagen att öka takten i produktionen. Hade det i dag varit bråda dagar på byggbolagens planeringskontor, hade det inte varit något problem, men så är det inte. Därför är jag mycket oroad.

Jag måste fråga statsrådet, som är så övertygad om att byggandet ska ta fart, varifrån den övertygelsen kommer. Eller är det bara önsketänkande som han ägnar sig åt?

Sveriges Förenade Studentkårer frågade i en färsk enkät de olika studentbostadsbolagen om de anser att det nya investeringsstödet medfört en ökad planering av nya studentbostäder hos dem. På landets sex största studieorter, som står för 97 % av de bostadssökande studenterna, svarade i stort sett alla ett rungande nej och dömde därmed ut subventionssystemet.

Lövdén säger att det inte behövs några nya grepp, utan det behövs arbetsro. Men de här Sovjetinspirerade subventionerna fungerade inte förr, och de avvecklades för övrigt på bostadsmarknaden samtidigt som järnridån föll. Naturligtvis fungerar de inte heller för studentbostäderna. Det krävs en långsiktig lösning med helt nya grepp.

Jag nämnde ett antal sådana i min interpellation, men om inte något av dem föll bostadsministern på läppen kan jag naturligtvis i mitt nästa inlägg utveckla ytterligare idéer om vad man kan göra för landets studenter. Sveriges studenter förtjänar nämligen bättre framtida möjligheter.

Prot. 2003/04:25
11 november

Svar på
interpellationer

Anf. 23 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Axel Darvik tar i sin interpellation upp en viktig framtidsfråga, bostadssituationen för studenterna, en fråga som berör tusentals studenter och deras anhöriga. Studenter i Göteborg, Lund, Stockholm och Malmö har i höst haft det svårare än någonsin att få en bostad.

Som förälder till en student som under ett år har fått dela rum med en kompis känner jag till den bistra verkligheten. Sonen och kompiserna är goda vänner, men studieresultaten blir av naturliga skäl inte så bra när de måste samsas i ett och samma rum. Det finns inte heller utrymme för något privatliv.

Den 7 november förra året sade ministern här i kammaren:

Studentbostäderna räcker inte till. Därför aviserar vi nu en sänkning av byggmomsen för att i ökad takt kunna fortsätta byggandet av studentlägenheter under de kommande åren. Detta är dock inte bara ett statligt utan också ett kommunalt ansvar, och därför aviserar vi nu att vi vid framtida tilldelning av högskoleplatser kommer att ställa krav på kommunerna att de också tar ett ansvar för bostadsförsörjningen på orten.

Jag vill fråga ministern: Hur har det gått med de här aviseringen? Har de fått någon verklig effekt? Vidare: Hur blir det med investeringsbidraget för studentbostäder? Till skillnad mot många andra subventioner är det här en effektiv subvention. Kan regeringen tänka sig att permanenta detta bidrag så att byggföretagen kan ha en mer långsiktig planering? Jag vet att det är förlängt till och med 2006, men vad händer sedan?

Till sist vill jag ta upp studentbostäder som är tillgängliga för funktionshindrade. Vi firar ju i år det europeiska handikappåret, och det är då extra alarmerande att det byggs så få nya studentbostäder som passar dem som har olika funktionshinder. Det händer tydligen också att man gör avsteg från kraven på tillgänglighet. Hur vill ministern se till att det byggs fler studentbostäder som passar våra funktionshindrade?

Anf. 24 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Alla människor borde ha rätt till en dräglig bostad. Det är en grundläggande rättighet. Någon sådan rättighet finns dock inte i dagens Sverige, inte för dem som studerar. År efter år upprepas de välbekanta scenerna. Nyantagna studenter får sova på tillfälliga platser i avvaktan på mer permanent tak över huvudet. 85 000 studenter köade i september för en bostad. Vilken annan grupp i samhället skulle behandlas på det sättet?

Statsrådet Lövdéns inlägg här i kammaren i dag antyder inte någon som helst lösning på de här problemen. Inte någon som helst långsiktigt hållbar lösning kan skyntas bland statsrådets ord och ambitioner. Det verkar som om regeringen har abdikerat. I stort sett inga åtgärder vidtas utan studenterna ska tydligen fortsätta att vara bostadslösa bostadssökande, och scenerna ska upprepas och återupprepas.

I dag är skatten 60 % av kostnaden för att bygga en ny bostad. Detta, herr talman, belyser ett grundläggande problem i bostadspolitik. Det är därför vi kristdemokrater vill se en helt annan inriktning, där handlingsförlamningen på Finansdepartementet bryts, där fastighetsskatten tas bort, där byggmomsen halveras, där planprocessen förenklas och där de onödiga reglerna slopas. Det skulle skapa drivkrafter för byggande och

möjliggöra många fler studentbostäder. Det handlar om långsiktiga och permanenta insatser, inte om tillfälliga hastverk som svängs ihop.

Studentbostäder kräver också särskilda insatser utöver den halvering av byggmomsen som allmänt sett krävs för att få i gång ett större byggande och som i allra högsta grad kommer studenterna till godo. Vi föreslår därför ett helt nytt investeringsbidrag, och det är finansierat i vårt budgetalternativ.

Det handlar också om att skapa drivkrafter för människor att ta initiativ genom att de fastighetsägare som hyr ut rum till studenter får skattelättnader. Vi vill även sätta större press på kommuner som är värddar för lärosäten. Om kommuner och regioner vill ha en utveckling genom utbyggnad av högskoleplatser måste kommunerna ta ansvar och erbjuda bostäder till sina invånare. Det går inte att bara ta emot statliga pengar och högskoleplatser utan att ta på sig ansvaret för att ordna den lokala infrastrukturen.

Herr talman! Vad vill då regeringen? Enligt Lars-Erik Lövdéns svar tänker Socialdemokraterna tydligen slå sig till ro. Så illa kan det väl ändå inte vara ställt på Finansdepartementet? Nog för att regeringen gärna väljer passivitet framför offensiva satsningar, men frågan om studentbostäder kan väl knappast vara lämplig för den hållningen. Nog måste det finnas några tankar om lämpliga insatser för att lösa problemet. I annat fall är det en anmärkningsvärt passiv hållning som knappast lär göra någon bostadslös student glad.

De halvmesyryr till förändringar som införts i år utgör knappast de drivkrafter som krävs för att på allvar sätta fart på bostadsbyggandet och hitta de nödvändiga långsiktiga lösningarna.

Herr talman! Statsrådet Lövdén har möjlighet att i kammaren i dag ge klara och tydliga besked om vad vi kan vänta oss av regeringen. Vad tänker regeringen göra för att lösa bostadsfrågan för de 85 000 studenter som står i kö? Något offensivt, något konkret, något mer än att bara sitta och vänta och se måste väl regeringen kunna presentera?

Anf. 25 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Vi väntar inte och ser. Vi har precis genomfört en åtgärd som innebär en kraftig stimulans till byggandet av studentbostäder. Det motsvarar en sänkning av byggmomsen från 25 % till 6 %. Om jag hörde rätt vill Kristdemokraterna halvera byggmomsen från 25 % till 12 ½ %. Vi går ett steg längre och sänker till 6 %.

Det är intressant att lyssna på debatten eftersom där finns väldigt olika meningar. Det finns dock en viss samstämmighet mellan Centerpartiet, Kristdemokraterna och Socialdemokraterna, nämligen den att det behövs ett investeringsstöd till studentbostadsbyggandet. Det tycker jag är glädjande. Det finns också en samstämmighet om att vi måste ställa krav vid framtida tilldelning av högskoleplatser och att kommunerna måste ta sitt studiesociala ansvar. Också det är glädjande.

Däremot avviker Axel Darviks åsikter kraftigt. Han vill inte ha någon investeringsstimulans till studentbostadsbyggandet. Genom det tidigare investeringsbidraget har fler än 14 000 studentlägenheter tillkommit. Folkpartiet har varit motståndare även till det investeringsbidraget. Var skulle vi stått i dag, Axel Darvik, om vi inte hade haft dessa 14 000 studentlägenheter? Jag tycker att du ska ge svar på den frågan.

Prot. 2003/04:25
11 november

Svar på
interpellationer

När det gäller tillgängligheten för funktionshindrade ställer vi i dag krav i de regler som Boverket har för byggande av studentlägenheter. De ska alltså vara tillgänglighetsanpassade. Jag vill inte ge efter på det kravet, men jag är samtidigt väl medveten om att man kanske också behöver bygga speciella lägenheter för dem som är gravt funktionshindrade. Jag ska ta med mig frågan och titta på vad vi kan göra ytterligare för att stimulera den utvecklingen.

Sedan vill jag ge en kommentar till Torsten Lindström om att skatten skulle utgöra 60 % när man bygger en ny bostad. Köp inte byggindustrins eviga argument på den punkten! Möjligen är det fråga om 60 % om vi räknar in den skatt som byggnadsarbetarna betalar på sina löner. Möjligen är det så om vi räknar in de sociala avgifter som ett byggföretag, precis som alla andra företag i det här landet, betalar.

Vill ni skattebefria byggföretagen? Vill ni skattebefria byggnadsarbetarna? Vill ni ta bort de sociala avgifter som utgår för byggnadsarbetarnas löner och som företagen betalar? Jag tror inte att ens Kristdemokraterna vill göra det.

Anf. 26 AXEL DARVIK (fp):

Herr talman! Bostadsministern frågar mig var vi skulle stå i dag om vi inte hade haft regeringens politik. Jag måste då ställa en motfråga: Kan man vara nöjd med var vi står i dag där mina vänner studenterna med ljus och lykta får leta bostad och månad efter månad hoppa mellan olika tillfälliga lösningar för att de inte har tak över huvudet?

Jag kan knappast se att regeringens politik är den räddare som många studenter i dag skulle behöva. Bostadsministern säger att det nu behövs arbetsro. Det är mycket möjligt att han vill slå sig till ro och inte komma med några nya förslag eller testa andra lösningar utan i stället fortsätta vanskötseln av bostadspolitik. Jag tänker i alla fall fortsätta att arbeta för att studenter ska få tak över huvudet.

Det är mycket tydligt att regeringen för en oerhört kortsiktig politik. Ett exempel är att man ger investeringsstöd på 60 000 per lägenhet i Stockholm, 50 000 i Göteborg och 40 000 i Uppsala och Lund. Den dagen situationen är värre på en plats än på en annan måste systemet naturligtvis göras om. Lägg därtill att om man bygger en likadan lägenhet och den inte är ett studentboende får man en extra bonus på 30 000–40 000 per lägenhet, och den kommer direkt från statskassan. Den direktör som på ett vanligt fastighetsbolag funderar på att bygga studentbostäder kan ju inte ha alla fären hemma i hagen. Detta är definitivt inte ett långsiktigt system.

Om man frågar bolagen på de sex största studieorterna säger de att detta system inte har lett till någon ökad planering. Om systemet skulle vara så bra som regeringen säger är dessa uppgifter alarmerande. Man planerar inte ens. Man är inte intresserad av att titta på några nya alternativ. Varför? Därför att man säger att systemet är dåligt. Subventionerna fungerar inte. De har inte fungerat tidigare och kommer inte att göra det nu.

Det krävs nya grepp. Man måste ha enklare, tydligare och långsiktigare regler. Man kan se över den statliga markpolitiken. I stället för att marken ska ligga i träda kan man bygga modulbostäder på den, kanske med tillfälliga bygglov, och dessa kan sedan flyttas den dagen man har

annan användning för marken. Man kan göra det avdragsgillt att hyra ut en del av sin lägenhet. Man kan på olika sätt pressa ned priserna för att bygga bostäder – till exempel genom att se över byggnormerna.

Man kan också verka för att studenterna ska få mer i plånboken och på det sättet öka deras betalningsförmåga och möjligheten att hyra studentlägenheter. Man kan hyra friblock, och man kan ge tilläggs lån till barnfamiljer som i dag är särskilt utsatta. Man kan höja totalbeloppet.

Vi i Folkpartiet vill göra Sverige till en ledande kunskapsnation där alla individer får lika goda möjligheter från start. Om Socialdemokraterna verkligen har intresse av en sådan politik måste de ta krafttag vad gäller bostadsförsörjningen för landets studenter.

Anf. 27 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Jag vill först tacka bostadsministern för att något snart kommer att hända när det gäller bostäder för funktionshindrade studenter. I morgon mellan 13 och 15 har riksdagens handikappolitiska forum en träff med representanter från olika funktionshindrade grupper. Då kan jag framföra detta.

Huvudproblemet är dock den totala bristen på studentbostäder. Hur ska vi få fler personer att ägna sig åt högre studier? Hur ska vi kunna uppmuntra fler studenter att stanna kvar på studieorten och doktorera?

Jag tror att den studiesociala situationen har stor betydelse. Bostadsförhållandena tillhör det primära för goda studieresultat.

Ett exempel ur verkligheten: Studenter hittar ingen bostad i Lund och tvingas pendla från Hässleholm. Det är i och för sig bra för Hässleholm, för där har vi outhyrda lägenheter och det är en trevlig stad. Men dessa studenter vill ju helst bo i Lund. Eller ska Hässleholm få flera högskoleplatser, eftersom staden kan erbjuda lediga bostäder?

Centerpartiet har lagt fram ett förslag om att permanenta nuvarande investeringsbidrag i fem till tio år framöver. Blir det så kan alla goda krafter på studieorten i lugn och ro planera mer långsiktigt. Då tror jag att det skulle bli mer fart på byggandet av studentbostäder.

Jag vill inte att mina barnbarn ska uppleva samma situation som mina barn har fått uppleva under sina studier. Jag ser med förväntan fram mot skarpa, kloka förslag från ministern, för det är väl ändå så att vår regering vill uppmuntra till högre studier och se till att de kan genomföras i en bra studiesocial miljö?

Anf. 28 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Regeringen har abdikerat i bostadspolitiken, och det får förödande konsekvenser för de goda ambitionerna i utbildningspolitiken.

Lars-Erik Lövdén talar och talar här. Men det är ju så, herr talman, att den socialdemokratiska regeringen redan har haft alla chanser. De har haft alla möjligheter att lösa den år in och år ut återkommande frågan om bostäder till våra studenter. Varför har inte regeringen gjort det som regeringen borde ha gjort? Ord och handling måste höra ihop. Det mantra av ord som Lars-Erik Lövdén levererar ger inget hopp.

Varenda ung människa i Sverige, törs jag påstå, känner till den svåra situation som råder på många högskoleorter när det gäller att få bostad för nya studenter. Då borde också Lars-Erik Lövdén känna till den situat-

Prot. 2003/04:25

11 november

*Svar på
interpellationer*

ionen och vara beredd att komma med de förslag som krävs för att en gång för alla på ett långsiktigt och hållbart sätt lösa dessa problem.

Skillnaden, herr talman, är tydlig mellan regeringens passivitet och Kristdemokraternas förslag att inte bara införa det här bidraget, som Lars-Erik Lövdén talar så stolt om, utan utöver det halvera byggmomsen och införa ett särskilt investeringsbidrag, vilket sammantaget skulle ge betydligt större effekter än de bidrag och de möjligheter som Lars-Erik Lövdén talar om i denna kammare.

Herr talman! Det lackar mot jul. Girlanderna lyser upp Drottninggatan här i Stockholm. Snart är det dags för julfirande. Det är snart dags för nya studenter att antas till sina högskoleutbildningar. Det är dags för nya studenter att sova på tillfälliga platser på grund av bristen på bostäder. Kan inte Lars-Erik Lövdén ge en tidig julklapp nu till dessa studenter och ett besked om vad regeringen tänker göra och inte bara prata för att lösa dessa problem?

Anf. 29 LARS TYSKLIND (fp):

Herr talman! Det är naturligtvis en väldigt viktig diskussion vi för här i dag om hur vi ska få fram studentlägenheter och också andra lägenheter. Att jag gick upp i den här debatten beror på att statsrådet frågade Axel Darvik var vi hade stått i dag om vi inte hade haft de 14 000 studentlägenheter som beror på statens, som statsrådet säger, kraftfulla insatser.

Vi tog i dag i bostadsutskottet del av ett utredningsuppdrag från riksdagens utredningstjänst, som gått in och tittat just på våra politikområdets utvärderingar av statliga insatser. Man konstaterar där att det finns fel och brister i själva resultatvärderingen och att man inte kan urskilja vad som beror på statens insatser och vad som beror på andra faktorer. Det är ett problem att vi håller på med dessa finansieringssystem och subventioner och sedan egentligen inte vet om det är dessa som ökningen i byggandet beror på. Vi vet att det har tillkommit 14 000 lägenheter. Men hur många hade det tillkommit om man hade vidtagit andra åtgärder som vi har föreslagit?

Jag tror att det vore väldigt bra och nyttigt om statsrådet lyssnade också på våra förslag och beaktade dem i det fortsatta arbetet, därför att den subventionspolitik som förs i detta land har hittills inte visat sig leda så väldigt långt.

Anf. 30 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Nej, Axel Darvik, jag är naturligtvis inte nöjd. Hur ska jag kunna vara nöjd när vi har en brist på studentlägenheter på flera orter runtom i landet. Det är också den otillfredsställelsen som gör att vi nu höjer insatserna från det tidigare investeringsbidraget på 40 000 kr per lägenhet i Stockholm till 60 000 kr. Det är ett kraftfullt stöd som motsvarar en byggmomsenkning från 25 % till 6 %, Axel Darvik.

Jag konstaterar att Folkpartiet står tomhänt. Ni vill ju inte ha någon form av investeringsstöd till studentbostadsbyggandet. Jag tror att med er politik, som jag inte hade velat ha under de gångna åren, hade vi befunnit oss i en betydligt sämre situation i dag än vad vi faktiskt gör. Jag är inte nöjd, Axel Darvik, men jag konstaterar ändå att det har tillkommit 14 000 studentlägenheter till följd av investeringsbidraget.

Till följd av, Lars Tysklind – det kan man ju bara spekulera i. Men när jag pratar med byggherrarna säger de att investeringsstödet har varit ett verksamt stöd för att få i gång byggandet av studentlägenheter. Sedan kan jag ju inte gå i god för att inte några tusen av de 14 000 lägenheterna ändå hade kommit till stånd. Det är mycket möjligt, sannolikt och också troligt. Men stödet har givit en puff åt studentbostadsbyggandet. Och jag är övertygad om att det utökade stödet kommer att ytterligare medverka till att vi får fler studentlägenheter i det här landet.

Ni har ju olika uppfattningar inom den samlade borgerliga oppositionen, om man kan tala om en samlad borgerlig opposition. Jag är ganska glad över att både Kristdemokraterna och Centerpartiet inser att vi behöver ett investeringsstöd till studentbostadsbyggande.

Sedan kan vi diskutera nivån. Vi sänker byggmomsen från 25 % till 6 %. Kristdemokraterna halverar byggmomsen och lägger på ett investeringsbidrag ovanpå det. När man räknar på sista raden tror jag inte att det skiljer så avsevärt mycket. Det är möjligt att det skiljer lite grann. Men det viktiga är att vi nu gemensamt är överens om ett investeringsstöd. Jag vore glad om Kristdemokraterna och Centern kunde övertyga också Folkpartiet och Moderaterna om det viktiga i att vi har ett investeringsstöd till studentbostadsbyggande.

Anf. 31 AXEL DARVIK (fp):

Herr talman! Bostadsministern undrar varför jag är emot investeringsstödet. Då måste man naturligtvis fundera på om det verkligen ger några effekter. Men det tror han att det gör. Tror får man väldigt gärna göra, men kanske inte i Sveriges riksdag. Här tror jag att hårda fakta är viktigare att kunna lägga fram.

Man kan återge den undersökning som SFS tog fram. Är det då inte väldigt oroande att bostadsbolagen säger att detta inte lett till någon ökad planering? Borde det inte ha gjort det om det nu var så bra med investeringsstödet? Nej, jag är mycket oroad och tror definitivt att man behöver använda andra metoder. Man behöver dessutom långsiktiga metoder, och man behöver arbetsro. Men detta är ju inte ett system som ger långsiktighet och arbetsro. Kan verkligen bostadsministern utan att tungan svartnar säga att detta är ett långsiktigt förslag som man nu lägger fram och som man har drivit igenom i riksdagen?

Jag är djupt bekymrad när lärosäten avråder studenter från att komma och börja studera om de inte har lyckats ordna en bostad innan de kommer. De säger: Vi har inga fler gymnasalsgolv som ni kan sova på.

Bostadspolitiken sätter stopp för framtidsdrömmen för många studenter. Det är en ovanligt allvarlig situation, och den äventyrar våra mål om att göra Sverige till en ledande kunskapsnation.

Jag hoppas verkligen att man i elfte timmen kan inse att det kan behövas en hel del nya grepp. Jag hoppas också att bostadsministern tar med sig de förslag som vi har presenterat i den här debatten tillbaka när man funderar på vad man ska göra inför framtiden och för Sveriges studenter.

Anf. 32 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Det är värtaligt och agitatoriskt, Axel Darvik, för att vara så tomhänt. Jag konstaterar än en gång att det gamla investeringsbi-

draget har lett till 14 000 studentlägenheter. Ni har varit motståndare till det hela tiden. Nu förbättrar vi investeringsstödet. Det blir en förbättring av investeringsstödet med 50 %. Jag är övertygad om att det kommer att medverka till ett ökat byggande av studentlägenheter på de orter där vi har brist i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2003/04:37 om skatteutjämningens effekter på Stockholmsregionen

Anf. 33 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Beatrice Ask har frågat vilka åtgärder finansministern avser att verka för i syfte att skatteutjämningen inte ska motverka möjligheterna till ekonomisk tillväxt i Stockholmsregionen samt om finansministern avser vidta några åtgärder i syfte att förhindra att sjukvården i Stockholms län bryter samman till följd av landstingens stora underskott till utjämningssystemet.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Det förekommer i debatten kring utjämningssystemet en rad myter och överdrifter. Stockholms läns landsting har sedan det nuvarande utjämningssystemet infördes 1996 och fram till och med 2001 varit nettobidragstagare. Anledningen till att man nu är nettobidragsgivare är bland annat olika reformer som i grunden är positiva för kommunsektorn, kompensationen för införandet av egenavgifterna som ökar det kommunala skatteunderlaget samt det statliga övertagandet av finansieringen av kommunkontosystemet. Dessa förändringar har minskat det generella statsbidraget men stärkt kommunernas ekonomi i övrigt. Därutöver har Stockholmsregionen haft en mycket stark tillväxt av de beskattningsbara inkomsterna. Detta leder inte bara till en ökad avgift i utjämningssystemet utan också till en starkare tillväxt av de egna skatteintäkterna jämfört med resten av landet. Sammantaget har Stockholm lika bra förutsättningar som resten av landet. Och det är just detta, att samtliga kommuner respektive landsting ska ha likvärdiga ekonomiska förutsättningar att bedriva sin verksamhet, som är det grundläggande syftet med utjämningssystemet.

Regeringen är också medveten om att det är stora ekonomiska problem inom kommunsektorn. Det beror dock inte på utjämningssystemet. Många tycks ha förväntningar på utjämningssystemet som om det vore ett bidragssystem och inte ett utjämningssystem.

Flera av de förändringar som Utjämningskommittén föreslår tar sikte på den kritik som förekommer mot systemet och är därför värda att noga övervägas. Jag ser därför fram emot de synpunkter som kommer fram genom den remissomgång som nu pågår. Det är dock för tidigt att göra några ställningstaganden innan denna process är avslutad.

Avslutningsvis vill jag kommentera interpellantens andra fråga som handlar om att sjukvården i Stockholms län skulle bryta samman till följd av stora betalningar till utjämningssystemet. Vi kan vara eniga om att den ekonomiska situationen i Stockholms läns landsting är mycket be-

kymmersam. Orsakerna till detta finns till stor del i historien. Underskotten byggdes upp under den tid då finanslandstingsrådet hette Ralph Lédel, moderat.

År 1999 genomfördes en ofinansierad skattesänkning på 40 öre som motsvarade ett intäktsbortfall på 1 miljard kronor. Man obstruerade medvetet mot riksdagens beslut om utjämning genom att bortse från att lagen fanns. Man påbörjade en omfattande omstrukturering av hälso- och sjukvården – högre effektivitet skulle uppnås genom valfrihet, mångfald och konkurrens – utan att vare sig planera eller styra den. Ägarstyrning och koncernledning tonades ned till ett minimum. Vidare budgeterades under många år en positiv effekt av konkurrensutsättning som saknade stöd i verkligheten.

Det finns flera exempel på åtgärder eller brist på åtgärder, som påverkade ekonomin i samma riktning och gav ett negativt resultat för Stockholms läns landsting år 2002 på 4,6 miljarder kronor att adderas till tidigare års resultat. Det sammantagna underskottet överstiger därmed 10 miljarder kronor. Dessa förhållanden är sammantaget en starkt bidragande orsak till de åtgärder som den nuvarande landstingsledningen föreslår att man ska vidta för att kunna lägga en budget i balans.

Herr talman! Mot bakgrund av att talmannen bifallit en begäran från Moderaterna, undertecknad av Beatrice Ask, om en särskild debatt i denna fråga i morgon avser jag återkomma till en utförlig diskussion kring utjämningssystemet under morgondagen.

Anf. 34 BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Låt mig börja med att tacka för att statsrådet har kommit till den här interpellationsdebatten. Det är riktigt att vi har en särskild debatt i morgon. Men det är en stor fråga, och det finns ett stort engagemang i Stockholmsområdet kring detta. Dessutom får jag knappast svar på den interpellation och de frågor jag ställer i en debatt där jag inte kan delta.

Min första fråga i interpellationen gällde vad regeringen tänker göra för att skatteutjämningssystemet inte ska motverka Stockholms möjligheter till ekonomisk tillväxt. Det var en fråga som jag inte fick något svar på. Statsrådet berörde över huvud taget inte den mycket problematiska ekonomiska situation som huvudstadsregionen befinner sig i. Verkligheten är ju den att Stockholm och Mälardalsområdet drabbats väldigt hårt av den senaste lågkonjunkturen. Det handlar inte bara om ekonomiska bekymmer för kommuner och landsting, som man får intryck av när man läser statsrådets svar. Problemen är mycket större och berör också andra verksamheter och näringslivet.

I förra veckan besökte jag ett litet företag som hade börjat avskeda folk därför att byggsektorn går dåligt. Det finns en hel del rapporter som vittnar om att det är dyrt att bo och bygga i Stockholm. Vi har fått rapporter om att prisnivån är väldigt hög i storstadsområdet också i andra avseenden. Vagnätet är otillräckligt utbyggt. Det är dåligt underhållet. Folk och företag flyttar från Stockholm eller överväger i väldigt stor utsträckning att flytta. Exemplet på problemen är många. Så sent som i dag är tidningarna fulla av den senaste rapporten om problemen med tomma kontorslokaler, dålig ekonomi och mycket annat.

Prot. 2003/04:25
11 november

*Svar på
interpellationer*

Att Stockholmsregionens ekonomiska utveckling hackar och går åt fel håll påverkar naturligtvis Sveriges tillväxt negativt. Bekymrar det Sveriges regering? Borde det inte vara en del av regeringens politik att verka för ekonomisk tillväxt och ta bort hinder och problem också här i Stockholmsområdet? Det är bakgrunden och klangbotten till den här frågan. Skatteutjämnningssystemet är en faktor bland flera som måste ingå i en sådan diskussion.

Det jag får veta i svaret är att statsrådet tycker att det förekommer en rad myter och överdrifter i debatten kring utjämnningssystemet. Då frågar man sig: Vilka då? Det är ingen myt att landstinget nästa år ska betala över 5 miljarder kronor i utjämningskatt. Totalt ska man skicka över 22 miljarder kronor under den här mandatperioden om inte regeringen justerar i systemet. Det är 22 miljarder kronor som annars hade kunnat användas till vården och omsorgen, till verksamheter inom landsting och kommun.

Det är naturligtvis ingen myt eller överdrift att säga att det krävs skattehöjningar på mer än 4 kr, ovanpå de rekordskattehöjningar vi redan har känt av, om Stockholm ska klara skatteutjämnningen. Det är ingen myt. Jag tror faktiskt att det är sant. Finansborgarrådet i Stockholm, Socialdemokraternas egen Annika Billström, har räknat på detta och redovisat det för den socialdemokratiska arbetarkommunen. Det är väl ingen myt? Det är väl ingen överdrift? Men detta berör inte ens statsrådet när vi försöker diskutera systemet. Det är klart att detta är ett problem och en faktor som bidrar till att hämma möjligheterna för Stockholm att ändra på den ekonomiska utvecklingen som just nu går åt fel håll.

Jag vill därför rikta en fråga till statsrådet. Anser verkligen regeringen att en chockhöjning av skatterna i Stockholm är rätt medicin för att få fart på tillväxten i Sverige eller är detta ett problem och ett hinder, och vad tänker regeringen i så fall göra åt saken?

Anf. 35 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Först vill jag säga att jag är väldigt glad och tacksam för att få debattera den här jätteviktiga frågan i dag. Den särskilda debatt som äger rum i morgon är ju bara för en mycket begränsad krets, och det här är en sådan fråga som engagerar väldigt många. Vi i Stockholmsregionen vet ju hur människor upplever de här frågorna.

Jag är ofta ute på torget i min kommun, Lidingö, och de frågor som tas upp med mig handlar om skatteutjämnningen – Robin Hood-skatten, som den kallas populärt – och fastighetsskatten. Det här är frågor som folk vill diskutera hela tiden.

Låt mig börja med att slå fast att vi från Folkpartiet inte är emot en kommunal skatteutjämnning. Vi vet att till exempel vi i min kommun är gynnade. Vi har det bra jämfört med folk i andra kommuner. Men vad vi är mot är att den kommunala skatteutjämnningen har en så komplicerad form. Leder den verkligen fram till att de kommuner som har det så att säga besvärligt ekonomiskt tjänar på detta och har nytta och glädje av detta i lika stor omfattning som vi i de givande kommunerna lämnar över pengar? Jag är väldigt osäker på om så verkligen är fallet.

En annan sak som oroar mig som tidigare kommunalpolitiker, då jag ju mötte skatteutjämningsfrågorna hela tiden, är att systemet i dag är så kolossalt svårt att förstå sig på. Jag minns att jag brukade fråga vårt eko-

nomikontor: Betalar vi rätt summa pengar? Betalar vi för mycket eller för lite? Och det kunde man inte svara på. Inte ens de ekonomiska experter vi hade i kommunen visste alltså om det var rätt belopp som gick ut. Därför måste det här skatteutjämningsystemet bli genomskinligare och mera förutsägbart.

Jag vill också konstatera att den remiss som statsrådet talade om väl egentligen är ganska onödig. Det förslag som nu har kommit från den särskilda kommittén innebär ju bara att man lappar och lagar i ett befintligt system. Varför kunde man inte ta ett ordentligt tag och gå ut förutsättningslöst och se om man kan få fram ett bättre system? Jag är övertygad om att alla de som nu tror att det kommer att bli bättre med det här nya förslaget kommer att bli lika besvikna på det nya systemet som de är i dag. Så varför inte ta ett nytt tag och börja alldeles förutsättningslöst och se hur man kan lösa det här problemet?

Vi från Folkpartiet är väl medvetna om att vi har varit med om att till skapa detta system för drygt tio år sedan, men vi ser ju bristerna i det här systemet, och vi vill nu ha ett statligt skatteutjämningsystem i stället för det nuvarande systemet.

Anf. 36 BJÖRN HAMILTON (m):

Herr talman! Jag är också väldigt tacksam för att få komma hit och debattera den här viktiga frågan. Det har ju sagts här att det är en väldigt viktig fråga. Jag kommer också från en kommun där det här absolut är huvudfrågan. Hela Stockholmsregionen lider oerhört av det här utjämningsystemet och av den trassliga ekonomi som utjämningsystemet för med sig för oss som bor här i Stockholmsområdet.

Man kan ju fråga sig hur mycket mer skatt vi orkar betala här i Stockholm. Det är ju inte på det sättet att vi är en lågskatteregion, utan vi har Sveriges, ja, kanske världens, högsta boendeskatte. Ovanpå detta läggs utjämningsystemet, som gör att vi får betala en stor del av våra kommunalskatteintäkter till övriga Sverige eller till andra kommuner, och till kommuner som kanske har råd att ha en betydligt bättre, eller i alla fall mer kostsam, kommunal service än den vi har här i Stockholm. Stockholmskommunerna har oftast väldigt effektiva kommunala organisationer och har alltså en låg kostnad per invånare, om man bara tar den service som man har råd att ge till sina invånare, jämfört med många kommuner i övriga landet.

Det finns faktiskt kommuner i det här länet som betalar mer än hälften av sina kommunalskatteintäkter till andra kommuner i Sverige, och någonstans går smärtgränsen.

Vi var förhoppningsfulla här och trodde att det här skulle lösa sig nu när regeringen tillsatte den parlamentariska utredningen, som lade fram sitt förslag för inte så länge sedan. Men det visade sig att utredningen presenterade ett förslag som i och för sig går i rätt riktning, eftersom man inför ett statligt bidrag som ska ersätta vissa delar av det här utjämningsystemet, men man når inte ända fram. Det förslag som nu ligger kommer att pungslå Stockholmsregionen ytterligare, och vi kommer alltså att bli tvungna att höja skatten i Stockholmsregionen ytterligare för att klara av våra kommunala åtaganden. Vi kommer förmodligen också att bli tvungna att förse stockholmarna med en sämre kommunal service än vad man har i övriga landet.

Prot. 2003/04:25
11 november

Svar på
interpellationer

Det visar sig i utredningar om tillväxt som man gör för närvarande att Stockholmsregionen har en väldigt låg tillväxt, om man över huvud taget har en tillväxt, och vissa bankanalytiker säger i dag att en av bovorna är utjämningsystemet. Fungerar inte ekonomin i Stockholm kommer på sikt ekonomin inte att fungera i Sverige i övrigt heller, eftersom Stockholm är den motor som bör finnas i ett land. Huvudstaden ska vara den ekonomiska motorn.

Det är min förhoppning att statsrådet Lövdén är beredd att gå lite längre än vad den här utredningen föreslår. Lyssna på Annika Billström och på Ingela Nylund Watz i landstinget och försök introducera ett system som ger oss i Stockholm möjlighet att överleva!

Anf. 37 ROGER TIEFENSEE (c):

Herr talman! Interpellanten frågade Lars-Erik Lövdén om chockhöjningar av skatterna i Stockholmsregionen är rätt medicin. Jag kan svara på det. Jag tror inte att det är rätt medicin. Det handlar inte om att vi ska medicinera, utan det handlar om att vi måste bota den bakomliggande sjukdomen. Den bakomliggande sjukdomen är ju att skattekraften i Sverige varierar från 75 % av medelskattekraften till 190 % av medelskattekraften. Det är det som är den bakomliggande sjukdomen.

Jag konstaterar att Lars-Erik Lövdén i sitt svar lyfter fram olika reformer som stärker det kommunala skatteunderlaget, och det är ju bra. Men problemet är att det inte finns någon systematik i regeringens arbete på det här området. Det är *ad hoc*, precis som allt annat i regeringens politik.

Det är alltid bättre med egna skatteintäkter än bidrag. Egna skatteintäkter växer när lönesumman växer, och det finns ingen sådan automatik i statsbidragen. Det är bra för Borgholm och det är bra för Danderyd om skattebasen växer. Därför har Centerpartiet systematiskt jobbat med vårt inkomstskatteförslag just i syfte dels att sänka skatten för normal- och låginkomsttagare, dels att stärka kommunernas och landstingens skattebas. Då får man en bra profil – de människor i Sveriges land som behöver ökade konsumtionsmöjligheter får det – men vi stärker dessutom kommunernas skattebas med 55 miljarder. Om lönesumman växer med 4 % per år innebär det över 2 miljarder för kommunsektorn att använda till vård, omsorg och skola. Det finns ingen sådan automatik i de nattliga förhandlingarna mellan regeringen, Miljöpartiet och Vänsterpartiet att kommunerna får 2 miljarder mer. Det man ser när vi presenterar detta förslag om att kommunsektorn får 55 miljarder mer – som då växlas mot minskade statsbidrag – är att i den generella påsen finns bara 44 miljarder. Så någonstans har regeringen skurit emellan. Man skär emellan och skickar i stället tillbaka pengarna som olika riktade statsbidrag.

Min fråga till kommun- och bostadsministern är om han är beredd att systematiskt arbeta för en stärkt kommunal skattebas. Poängen med det är också – det är viktigt i det här sammanhanget – att det minskar trycket på utjämningsystemet.

Det gör att Stockholmsregionen, Stockholms län och kommunerna i Stockholmsregionen, skulle behöva betala mindre i utjämningsavgift. Det fanns i utredningen en betydande samsyn mellan Centern, Folkpartiet

och Kristdemokraterna i den frågan. Jag hoppas att vi kan jobba vidare i den andan.

Prot. 2003/04:25
11 november

Anf. 38 GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! I regeringsförklaringen förra året sade regeringen: Regeringen kommer att särskilt följa utvecklingen i Stockholms läns landsting med tanke på den förra majoritetens ovilja att följa av riksdagen fattade beslut.

I årets regeringsförklaring fanns det inte motsvarande snubbor till landstingsledningen. Det som har hänt i verkligheten är att den nya socialdemokratiska landstingsledningen har lagt fram en budget som har underkänts av länsrätten. Då kan vi läsa i tidningen att statsrådet Lövdén säger att det går att köra vidare som om ingenting har hänt.

Nu säger man i interpellationssvaret att Stockholms läns landsting sedan nuvarande utjämningssystemet infördes har varit nettobidragstagare. Man vill ge intryck av att utjämningssystemet inte drabbar Stockholms läns landsting, men sanningen är den att under åren 1996–1998 betalade landstinget 1,25 miljarder per år, 1999–2002 2,7 miljarder per år, och i år betalar landstinget 5,5 miljarder. Man får statsbidrag, men det är ju bidrag till den verksamhet som alla får bidrag till. Det är lite vilseledande om man säger att Stockholms läns landsting har varit nettobidragstagare sedan utjämningssystemet infördes. Det är inte utjämningssystemet som har gjort landstinget till nettobidragstagare.

Folkpartiet har i dag lagt fram ett program för Sveriges huvudstad som ska göra Stockholmsregionen till en tillväxtmotor igen. Det ska bli en nystart för Stockholmsregionen. Det programmet kommer Lars Leijonborg säkert att presentera utförligt i morgondagens debatt. Beträffande skatteutjämningen sägs att Folkpartiet säger ja till en skatteutjämning mellan olika delar av vårt land, men det bör vara ett system som tar hänsyn inte bara till högre intäkter utan också till det faktum att vissa kommuner och landsting har högre kostnader. För landstinget handlar det om sjukvårdspersonalens löner. Löneläget är högre här i Stockholmsregionen. Det handlar också om de särskilda storstadsproblem som förorsakar landstingen högre kostnader.

Regeringen ger inte några positiva besked i interpellationssvaret. Jag väntar mig inte några detaljerade besked när regeringen väntar på remissvar, men man skulle kunna hoppas att regeringen kunde markera en inriktning, att det ska bli en reform som lindrar bördan för Stockholms läns landsting. Jag har svårt att tro att regeringen inte lyssnar något på den starka opinion som nu finns och de sakskäl som nu finns och framförs från Stockholmsregionen.

Om regeringen kan ge positiva besked reser sig frågan varför regeringen behandlar Stockholms läns landsting annorlunda nu när det är en socialdemokratisk ledning mot vad man gjorde tidigare. Men det får man bära. Framför allt behöver stockholmarna något slags positivt besked så att framtidstron återvänder.

Anf. 39 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! Jag har haft kanske inte precis glädjen men uppdraget att under ett antal år författa en rapport om den inomkommunala utjämningen, *Skatteutjämningen – en tillväxtens fiende*. Jag har kunnat visa hur

Svar på
interpellationer

dagens system skadar tillväxt var den är förekommer i landet. Det är ett så tydligt fel i grundkonstruktionen så att man häpnar över att det här har kunnat fortgå ett antal år utan att väcka större debatt. Nu har debatten kommit igång, särskilt här i Stockholmsregionen, på grund av att även socialdemokraterna i majoritetsställning i landstinget och i Stockholms stad har uppmärksammat de fullständigt orimliga effekterna.

Vi behöver inte diskutera om man ska ha skatteutjämning eller inte. Vi är totalt överens om att det behövs. Det behövs bidrag till kommuner och landsting som har otillräcklig skattekraft för sina utgifter. Det förslag som nu har lagts fram innehåller vissa förbättringar i det avseendet att det inte är inomkommunalt längre. Men dagens system och det system som nu föreslås är inte bra. Det skadar i grunden tillväxtförutsättningarna.

Jag ska inte gå in i den här debatten på annat sätt än att konstatera att förslaget är totalt missriktat just mot en del Stockholmskommuner och inte minst mot Stockholms läns landsting. Det tas upp i särskilda yttranden från ekonomerna från Landstingsförbundet och Kommunförbundet. De visar att om Stockholms läns landsting höjer sin landstingsskatt för att komma till rätta med sin ekonomi så innebär det att andra landsting får mer pengar medan Stockholms läns landsting av den höjda skatten får betala det till de övriga landstingen. Ekonomerna skriver i sitt särskilda yttrande: Om Stockholms läns landsting måste höja skatten för att klara sina egna problem och de länsvisa skattesatserna räknas upp därmed kommer landstinget inte att kunna lösa problemen av egen kraft, eftersom andra landsting då har rätt att erhålla en viss andel av de intäkter som en eventuell skattehöjning i Stockholms genererar. På motsvarande sätt kan andra landsting tvinga fram ytterligare skattehöjningar i Stockholm genom att höja sin utdebitering.

Det är ju vad som pågår nu i landstingssektorn där skatter höjs. Även om Lars-Erik Lövdén duckar och säger att det här är en remissomgång och att vi ska höra vad man säger så vore det väl ändå välkommet om han kunde göra de klara konstaterandena att den typ av fullständigt orimliga effekter som den här utredningen har räknat fram måste tas bort.

Tidigare talare har visserligen representerat Folkpartiet som ju har en stor skuld till att dagens system har satts i sjön – det var en folktopartistisk statssekreterare, Kjell-Åke Henstrand, som tog fram det utredningsförslaget – men jag håller med dem om att vi måste lämna det här systemet. Vi måste bredda eller förändra skattebasen så att skatteklasskillnaderna blir mindre. Vi måste ha nationell finansiering av vissa uppgifter, och vi måste över huvudtaget se till att vi får ett tillväxtfrämjande skatteutjämningsystem och inte ett system som skadar tillväxt var den än förekommer.

Anf. 40 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Ska tillväxt premieras eller ska den bestraffas? Det skulle kunna vara en fråga i Vem vill bli miljonär? Lövdén skulle kunna ringa en vän om han inte vet svaret. Han skulle möjligtvis kunna ringa till Annika Billström. Jag tror att hon skulle svara att tillväxt inte ska bestraffas utan faktiskt belönas.

Då har vi egentligen svaret på allt det vi pratar om i dag. Hela systemet som det är bestraffat tillväxt var den än förekommer i Sverige.

Statsrådet säger i sitt svar att hela bekymret i Stockholms läns landsting beror på den förra borgerliga ledningen. Då vill jag bara ge två fakta. Underskottet under den förra mandatperioden var 9,6 miljarder kronor. Till skatteutjämning betalar man 11,2 miljarder kronor. Då kan var och en räkna ut vad det innebär.

Sedan 1998 har skatteutjämningen för Stockholms läns landsting ökat med 400 %. 400 % mer betalar man i skatteutjämning sedan 1998. Vi här i Stockholm har den högsta landstingsskatten i Sverige. Vi har 11:62. Det är innan den aviserade skattehöjningen på 65 öre som nu kommer med största sannolikhet. Det kanske blir ännu mer, inte vet jag. I Norrbotten har man 9:42. Vi har alltså 11:62 redan före skattehöjningen, och i Norrbotten har man 9:42. Höjer man skatten i Stockholms läns landsting går en stor del av skattehöjningen till andra delar av Sverige. Den får inte behållas här. Så är systemet konstruerat.

Varje stockholmare, från spädbarn till den äldsta pensionär, betalar i genomsnitt 9 315 kr till skatteutjämningsystemet varje år. Jag vill fråga statsrådet vari rättvisan består i att en låginkomsttagare i Tensta, Haninge eller Botkyrka betalar denna summa till en direktör i Piteå.

Anne-Marie Lindgren, chef för den socialdemokratiska tankesmedjan Idé & tendens och förmodligen inte helt obekant för statsrådet, sade i en Ekointervju den 2 november:

”Det är på något sätt inte riktigt rimligt att en låginkomsttagare i Botkyrka ska sitta och betala en landstingsskatt som till viss del går till andra delar av landet samtidigt som sjukvården för honom eller henne dras ned.”

Det borde väl mana till eftertanke.

Sedan vet jag att även socialdemokratiska riksdagsledamöter – jag konstaterar att inga sådana deltar i den här debatten – har synpunkter på det här. De är dock alltid lite rädda och försöker vara solidariska med regeringen, så det är väl därför de inte är här i dag.

Men jag vill som sagt gärna ha svar på frågan, eftersom ”rättvisa” är ett ord som Socialdemokraterna väldigt ofta använder: Vari består rättvisan i att en låginkomsttagare någonstans i Stockholm betalar 9 315 kr till en direktör i Piteå varje år?

Anf. 41 LARS TYSKLIND (fp):

Herr talman! Det här verkar vara ett kärt ämne för många.

De här debatterna har en tendens att bli något av Stockholm mot resten av landet. Man kan konstatera att morgondagens debatt inte bara berör en begränsad krets utan tydligen också ett begränsat geografiskt område.

Precis som andra från Folkpartiet har sagt slår vi vakt om principen i systemet: Alla kommuner och landsting måste ha ungefär likvärdiga förutsättningar för att bedriva sin kärnverksamhet. Sedan kan man tvista om huruvida vi har skuld i ett system som har blivit galet, men vi är i alla fall beredda att reformera detsamma.

Det har talats om myter eller inte myter när det gäller om Stockholm är nettobidragstagare eller inte. Det är egentligen ointressant, om vi nu ser på statsrådets svar. Det är systemets negativa betydelse för tillväxten som är det intressanta, och denna negativa effekt har vi varit vi än är i landet.

Tillväxt har visat sig väldigt snabbt ändra förutsättningarna, vilken kommun det än gäller och var den än ligger i landet. Det är alltså ett allmängiltigt problem, vilket är viktigt. Jag anser inte att det egentligen handlar om gnäll från Stockholmssidan.

De kommuner som under 2002 hade störst tillväxt i landet var några små kommuner på västsidan. Det var två i Bohuslän som låg först, Strömstad och Tanum, och sedan var det Dals-Ed. Det här slogs upp stort – grattis, ni är hetast i landet, och så vidare. Alla dessa kommuner höjer nu skatten. Det beror på att förändringarna i förutsättningar går så snabbt att dessa kommuner inte har en chans att anpassa sig. Samtidigt som de naturligtvis får ett ökat skatteunderlag dras de med de kostnader som tillväxten trots allt för med sig vad gäller infrastruktur, utbyggnad av skolor och barnomsorg. Systemet straffar alltså tillväxt direkt. Det är rent ut sagt ett tillväxtfientligt system.

Jag har personligen ingen färdig lösning på det här, men jag tror ändå att det är väldigt viktigt att vi tar problemet på allvar, att vi inte gör det till ett begränsat problem utan ser att systemet i sig har någon grundläggande felaktighet som gör att tillväxten hämmas var i landet den än sker.

Jag kan bara instämma, herr talman, med de talare som tidigare har hoppats att statsrådet och regeringen verkligen tar med sig de synpunkter som förs fram här och som kommer att komma fram i remissrundan. Helt klart är att systemet måste reformeras. Det får aldrig vara så att det blir negativt för en kommun att driva en tillväxtpolitik, som det i många stycken är i dag.

Anf. 42 BÖRJE VESTLUND (s):

Herr talman! Jag satte upp mig på talarlistan av den anledningen att jag tycker att det är något konstigt att man i ett sammanhang där det ska ställas frågor till statsrådet anklagar Socialdemokraterna för att inte delta i debatten.

Vi socialdemokrater i Stockholmsregionen har haft en stor diskussion om den här frågan. Vi tycker att det är riktigt med en skatteutjämning för att utjämna skillnaderna i inkomst och skattekraft. Vi är däremot kritiska på en del punkter när det handlar om de kostnadsfaktorer som finns. Det är kort och gott vad vi har tagit för ställning bland oss socialdemokrater i Stockholmsregionen.

Vad vi inte kan ställa upp på tillsammans med de borgerliga partierna är den vulgärdiskussion som ni för och hela tiden har fört omkring detta och där ni inte själva har några egna alternativ. Ni säger att det här ska gå via statsskatten. Var i ert budgetalternativ finns i så fall denna utjämning mellan regionerna i landet? Inte ens ni kan ju säga att det inte finns ett behov av att utjämna mellan regionerna i landet. Några sådana budgetposter finns inte i er budget. De saknas. Det är det som blir vulgärdebatt i de här sammanhangen.

Anf. 43 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Den diskussion och debatt som förs nu är naturligtvis oerhört viktig. Det är avgörande att vi tillsammans i den här kammaren så småningom kan landa i ett beslut som har legitimitet både i den här regionen, där många känner att man skjuter till pengar, och hos dem som kommer att få känna konsekvenser i den mån som vi minskar den del

som gäller skatteutjämningen. Vi måste få ett system som är långsiktigt hållbart och som inte hela tiden eroderar det lokala och det kommunala självstyret.

Det är en av de frågor som är angelägna: att vi hittar fram till en modell också på andra områden. Skatteutjämningen är ju bara en del av en helhet. En annan del som är nog så intressant är att inte regeringen och den här kammarens majoritet lägger ansvar på kommuner och landsting utan finansiering, något som också bidrar till att erodera förutsättningarna för att leva upp till medborgarnas berättigade krav på förtroendevalda på alla nivåer.

Det är viktigt att, som vi från Centerpartiets sida brukar säga, också ha ett federalt perspektiv på den här typen av frågor så att varje nivå hittar finansiering för sina löften. Inte sällan hör man statsrådet Lövdén säga: Ja, men vi har ju skjutit till pengar. Det visar sig nästan alltid att de pengarna inte motsvarar de förväntningar som regeringen lägger på kommuner och landsting. Detta bidrar till att driva upp kostnadslägen och kommuninflationen, så att säga, på ett sätt som inte är tillfyllest.

Sedan hoppas jag som sagt att vi verkligen kommer att få ett beslut som tar fasta på den mycket starka opinion som finns i den här regionen och som det är nödvändigt att lyssna till.

Anf. 44 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag tycker att det är något egenartat att Beatrice Ask har vidhållit sin interpellation när hon samtidigt har framställt önskemål om en särskilt anordnad debatt i frågan. Likväl ska jag ge några kommentarer, utan att föregripa morgondagens debatt, till de inlägg som har hållits här.

Jag blev i ett avseende väldigt glad när Utjämningskommittén lade fram sitt förslag. Jag blev glad därför att det i Utjämningskommittén fanns en väldigt bred parlamentarisk uppslutning bakom principerna för ett framtida utjämningsystem. Man gör inkomstutjämnningen till en statligt finansierad inkomstutjämnning, och man är i stort sett helt överens om utformningen av kostnadsutjämnningen. Jag tyckte att det talade för en utveckling där vi skulle kunna lägga fast ett förslag i riksdagen under nästa år som hade en bred parlamentarisk majoritet. Jag hoppas fortfarande att det är möjligt.

Jag åker nu land och rike runt, även i Stockholmsregionen, och lyssnar på de synpunkter som förs fram om det föreliggande utredningsförslaget. Jag kan försäkra er som deltar i den här diskussionen att min bestämda ambition är att lägga fram ett förslag som har en bred parlamentarisk uppslutning. Jag tycker att det är mycket olyckligt att vi ständigt har dessa uppsplitande debatter om utjämningsystemet, ställer delar av landet mot andra delar.

Min ambition är att lägga fram ett förslag som har bred uppslutning utan att frånga principen att alla delar av landet ska ha samma förutsättningar att klara sina åtaganden inom välfärdsområdet. Det är viktigt att understryka det. Sverige är *ett* land och ett land som ska präglas av sammanhållning. Vi vinner inte på att bygga upp starka motsättningar och spänningar mellan olika delar av Sverige.

Jag ska inte recensera reservationerna i utredningsförslaget, men jag konstaterar att Moderaterna som vanligt mäter sig ut. Med Moderaternas

Prot. 2003/04:25
11 november

*Svar på
interpellationer*

politik skulle vi i princip inte ha ett utjämningssystem. Moderaternas reservation i utredningen skulle innebära att man på ett bräde kunde sänka skatten i Danderyd med 6 kr, i den kommun som redan i dag har relativt sett låg skatt och som har väldigt många höginkomsttagare. Jag tycker inte att det är rättvist.

Utan ett utjämningssystem, jag vill understryka det, skulle också konsekvenserna inom Stockholmsregionen bli betydande. Utan ett utjämningssystem skulle Botkyrka kommun behövt ha en kommunalskatt på 22 kr, medan det bara hade behövts 11 kr i Danderyd för att klara samma välfärdsåtagande.

Fall inte bara för de populistiska uttryckssätten utan försök föra en saklig diskussion om utjämningssystemen! Jag kan se brister i det nuvarande systemet. Jag tycker att det vore bra med en statligt finansierad inkomstutjämning. Det går alltid att diskutera utformningen av kostnadsutjämningen. Vad ska vara med, vad saknas, vad behöver förändras? Men låt oss föra den diskussionen utifrån saklighet, sans och måtta och inte utifrån de väldiga överdrifter som debatten hitintills har präglats av.

Anf. 45 BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Det är märkligt när man ska diskutera med statsrådet att det är så väldigt svårt att få svar. Jag diskuterar gärna de här frågorna sakligt. Jag kan också recensera saker fram och tillbaka. Men det jag har försökt att ta upp är de problem som finns med det system vi har i dag och hur det slår mot tillväxten i Stockholm och mot Sverige. Och det enda statsrådet presterar är beskedet att han kan se brister i det nuvarande systemet. Det hade varit väldigt kul att få veta vilka.

Är det till exempel ett problem för Socialdemokraterna att tillväxten hämmas? Är det ett problem att vi ser hur solidariteten i Sverige luckras upp? Är det ett problem att Norrlandskommuner inte längre klarar av att göra någonting bra för sin egen kommun därför att det straffar sig i systemet?

Det finns många sådana brister som man kan se i det här systemet, men uppenbarligen får vi inte veta vad Socialdemokraterna har för uppfattning i sak om hur principerna ska vara. Vi får veta att det viktiga är att man blir överens brett. Men det vore ju bra att få besked i sakfrågan också.

Jag hade inte förväntat mig att statsrådet här i dag skulle redovisa exakt hur en proposition ska se ut. Men det hade varit fullt möjligt att åtminstone ange en färdriktning och att faktiskt svara på frågan hur man ser på problematiken när det gäller Stockholmsregionen. Med de chockhöjningar av skatten som Annika Billström och andra nu pläderar för som nödvändiga tror jag att vi riskerar att få ett motorstopp, vilket knappast kan vara bra. Det blir effekten av ett extremt skatteutjämningssystem.

Men det är faktiskt ännu värre än så. Högre avgifter – vi ska höja taxor och annat – och höjd skatt slår så väldigt hårt mot människor som bor i den här staden och i den här regionen. Det är många familjer här som har svårt att få sin ekonomi att gå ihop i dag. Det förvärras om den här politiken inte ändras eller justeras.

Skatteutjämning handlar ju inte om tekniska system. Det låter så här i kammaren. Det handlar om att småbarnsfamiljer, pensionärer och alla

andra ska lämna mer av sin inkomst till staten, via landsting och kommun, som ska lämna pengar vidare till verksamhet i andra landsändar. Jag känner väldigt många i Stockholm och häromkring som redan tycker att månaderna är för långa och lönerna ”för korta”, som fasar för vad som händer om landstinget och kommunerna höjer skatten ännu mer samtidigt som sjukhus och vårdinrättningar lägger ned.

Om det här närmast raljerar statsrådet och skyller på tidigare landstingsråd. Skatteutjämningen är inte ens med i svaret som en problemfaktor när man ska beskriva de bekymmer som landstinget i Stockholm brottas med. De över 11 miljarder kronor som man tvingades skicka förra perioden räknas liksom inte, inte heller att landstingets skatteintäkter och verksamheten hade gått ihop om man inte hade haft det här systemet.

Nu ska det helst läggas mer lök på laxen, ont ska bli värre. Ännu mer pengar ska skickas i väg. Därför lägger landstinget nu fram förslag om nedläggningar av sjukhus, bortprioritering av vissa sjukdomar, sämre stöd, sämre omsorg, dyrare kollektivtrafik. Jag vet att man inte tänker spara mer på psykvården, och det är ju väldigt bra. Men varenda dag när jag går hit till Riksdagshuset möter jag svårt utslagna människor som behöver vård, som behöver omsorg.

Jag förstår inte varför regeringen och statsrådet är så fullständigt okänsliga för de effekter detta kan få. Om ni inte är bekymrade är det naturligtvis ett viktigt besked. Men jag tycker ändå att regeringen ska svara på om man tänker ta något initiativ för att tillförsäkra att också stockholmarna får vård och omsorg om landstinget tvingas skicka i väg många miljarder framöver. De ligger på gatan, de ligger utanför Rosenbad, utanför Riksdagshuset, och pengarna räcker inte till. Vi ska lägga ned landstingssjukhus. Vi ska lägga ned verksamhet. Det är detta det handlar om. Det är ju det som gör att många är upprörda. Något svar borde man ju kunna få här i kammaren också på frågan hur det rör vanliga människor.

Anf. 46 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Som tidigare har framhållits av flera talare står Stockholms läns landsting inför en otroligt besvärlig situation. Jag antar att statsrådet kommer att återkomma till det i morgon. Men jag skulle ändå vilja veta hur man ska göra när man blir av med så mycket pengar. Hur ska man göra i Stockholms läns landsting? Ska man höja avgifterna ytterligare för att inte behöva göra den, som tidigare påpekats, mycket oförmånliga skattehöjningen? Det lönar sig uppenbarligen så lite att höja skatten för Stockholms läns landsting.

Börje Vestlund frågade vad de borgerliga partiernas förslag kostar när det gäller skatteutjämningen. Det är fullständigt orimligt att fråga om det. Det kan vi inte svara på nu. Vi måste ha en ordentlig utredning som visar på alternativen.

Ett skäl till att det förefaller som om man var så enig i den senaste Skatteutjämningskommittén var ju att man hade väldigt begränsade direktiv att arbeta efter. Det var i stort sett rådande system som man skulle få lappa och laga i. Vad man skulle haft var ju direktiv som var förutsättningslösa och vida, som också skulle innebära att man kanske kunde ta fram en helt ny, radikalt ändrad modell för skatteutjämningen. Sedan kunde man jämföra de två systemen. Det ska bli mycket intressant när

Prot. 2003/04:25

11 november

Svar på
interpellationer

remisserna kommer in så småningom att se om de som svarar är så positiva till det reviderade förslaget.

Folkpartiet menar att vi måste ha en renodling av systemet och ett mindre antal ingående faktorer. Vi måste ha demografi, glest boende och socioekonomiska förhållanden. De är de främsta faktorerna som ingår i systemet. Dessutom måste man ta hänsyn till skillnaderna i kostnadsnivå. Det gäller främst att löne- och lokalkostnader beaktas. Inkomst- och kostnadsutjämningen bör ses samlat och inte som i dagens situation ses separat. Det här är tydligt. Det är ett underlag för ett utmärkt direktiv som regeringen borde ta fasta på.

Anf. 47 BJÖRN HAMILTON (m):

Herr talman! Jag har medvetet inte gått in på de tekniska konstruktionerna rörande inkomst- och kostnadsutjämningen. Det är en fråga som berör oss som invånare, människor, här i Stockholmsregionen.

Stockholms läns landsting är på väg att höja skatten med 65 öre. Man höjde med 1:30 kr förra året. Kommunerna runtom i Stockholm har höjt skatterna med allt från 50 öre till 1 kr. Man har gjort det inte bara en gång utan flera gånger, och man kommer att få göra det igen.

Här är världens högsta boendekostnader. I vissa kranskommuner till Stockholm betalar man flera tusen kronor i boendeskatt, det vill säga fastighetsskatt och förmögenhetsskatt, per månad för ett hus som i princip inte kostar någonting i boendeskatt i övriga landet.

Det är alla dessa skatter som adderas på varandra som gör att människorna som bor i dessa kommuner snart inte har möjlighet att bo kvar. Jag kommer från en kommun med många höginkomsttagare. Det är helt korrekt som statsrådet sade. Men kommunen har fortfarande en majoritet låg- och medelinkomsttagare. De har inte råd att bo kvar med alla de skatter som läggs på. Vad händer då? Jo, vi ökar segregationen i Stockholms län.

Jag talade med Göran Persson om detta när han var finansminister. Han var inte speciellt bekymrad över det. Jag är bekymrad över det. Det är inte bra för Stockholmsregionen att vi får denna uppdelning. Jag hoppas verkligen att statsrådet tar med sig dessa synpunkter när han lägger fram sitt slutgiltiga förslag.

Anf. 48 ROGER TIEFENSEE (c):

Herr talman! Jag konstaterar att statsrådet Lövdén inte svarade på min fråga om att stärka skattebaserna. Det är väl egentligen symtomatiskt. Jag tror inte att de förändringar regeringen har gjort har varit del i något systematiskt arbete utan det har bara råkat bli så. Centerpartiet har arbetat systematiskt med detta. Jag är övertygad om att där är en del av lösningen på problemet.

Jag skulle vilja koppla till vad Lars Tysklind sade om behovet av att reformera systemet. Det får inte vara ett system där tillväxt straffar sig. Tillväxt ska löna sig. Det måste alltid löna sig för en kommun eller ett landsting att få fler invånare. Det måste alltid löna sig för en kommun eller ett landsting att minska arbetslösheten. En del i detta är att en egen skattebas inte kan manipuleras på samma sätt som olika typer av statligt detaljstyrda bidrag kan. Det är en viktig del i reformeringen av systemet.

Anf. 49 GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! Jag hade nästan tänkt att vänta till nästa omgång, men om den kommer framåt midnatt är det nog bättre att jag talar nu!

Som har framgått, herr talman, är Folkpartiet anhängare av en skatteutjämning. Vi tycker att man på sikt ska ha ett statligt system. Det framgår av det program vi har lagt fram i dag. Men det tar tid att konstruera ett sådant, och även inom det nuvarande systemet går det att göra det bättre genom att ta hänsyn till både inkomster och kostnader.

Vi har påpekat att det har varit en dramatisk ökning, till exempel för Stockholms läns landsting, från ungefär 1,25 miljarder per år under perioden 1996–1998, till i år 5,5 miljarder. Jag kan inte se att det är en vulgärdebatt att påpeka att det är en så stor ökning som faktiskt svarar mot i stort sett hela underskottet i landstingets affärer.

Jag tycker inte heller att det är uttryck för en vulgärdebatt när man påminner om att regeringen gav mycket hårda snubbor, och fortsätter att ge hårda snubbor, åt den borgerliga regimen i Stockholms läns landsting. Men när den socialdemokratiska regimen i Stockholms läns landsting lägger fram förslag som till och med underkänns i länsrätten får vi läsa i tidningen att statsrådet Lövdén tycker att det går att fortsätta ungefär som förut. Nu tror jag inte att statsrådet verkligen tycker så, men skillnaden i attityd är påfallande. Jag hoppas att den vänliga attityden mot Stockholmsregionen som speglas i de uttalandena också kommer att finnas när regeringen sedan ska lägga fram sitt förslag – även om statsrådet i dag inte ger oss särskilt mycket hopp.

Anf. 50 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! Det är bra att så många talare i debatten har påtalat att tillväxt ska löna sig. Den kritik som vi moderater länge har haft, nämligen att systemet skadar tillväxt var det än förekommer, tycks nu vara allmänt accepterad – utom hos förstås Socialdemokraterna.

Jag tyckte Lars Tysklinds inlägg var bra. Han visade hur kommuner som ökade sin skattekraft under 2002 inte har kommit i en bra situation. Han påtalade att tillväxt kostar pengar, men han sade inte så tydligt att man till ingen del har fått behålla den ökade skattekraften. Det är just det som är grundskottet i den nuvarande konstruktionen, nämligen att tillväxt kostar pengar, men får man sedan tillväxt får man inte behålla intäkterna från tillväxten. Det har accentuerats kraftigt när Stockholmskommunerna och landstinget har haft tillväxt. Det har förorsakat dessa problem. Utjämningssystemet måste göras om i grunden på dessa punkter.

Vi behöver ett utjämningssystem. Statsrådet kör då med den vanliga Danderydsfällan och undrar hur det skulle bli om man skulle låta Danderyd behålla hela sin skattekraft. Men precis som Roger Tiefensee säger går det att göra om den kommunala skattebasen så att skattekraftsskillnaderna inte blir så stora. Kommuner och landsting ska få behålla sina egna skatteintäkter. De ska få behålla de ökade skatteintäkterna när tillväxten ökar.

Ska det vara så oerhört svårt att få till stånd ett fungerande utjämningssystem i Sverige? Det borde statsrådet Lövdén fundera på. Även om utredningen är bra i vissa avseenden, borde han dra tillbaka förslaget och fixa fram ett bättre förslag som remissinstanserna får yttra sig över.

Prot. 2003/04:25

11 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 51 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Det kan inte vara lätt att vara statsråd med tio debattanter. Jag förstår om alla inte kan få svar. Nu ställde jag en enda fråga om vari rättvisan består att en låginkomsttagare i Haninge eller Tensta får betala till en direktör i Piteå. Jag fick inget svar på den frågan.

Statsrådet säger att olika delar av landet ställs mot varandra. Det är inte vi som gör det, utan det är ett system som Socialdemokraterna stöder som ställer olika delar av landet mot varandra.

Börje Vestlund undrade om vi har några pengar i vår budget. Ja, Moderaterna har pengar i sin budget. Vi vill ha ett statligt system. Det var svar på den frågan.

Sedan var det frågan om det kommer att ske något eller inte. Jag vet inte om det beror på att det finns en insikt om att tillväxt är bra var den än uppkommer eller om att Socialdemokraterna förmodligen är rädda för att förlora makten i många kommuner runt Stockholm och i Stockholms läns landsting, med största sannolikhet även i riksdagen, som innebär att man kommer att göra någonting. Jag hoppas att det är insikten om det första, nämligen att tillväxt behövs för Sverige var den än uppkommer, som gör att man kommer att ändra systemet. Då kan det bli ett bra och hållbart system. Om man är rädd för att förlora makten kommer det att bli ett tillfälligt system för att rädda sig kvar vid makten 2006.

Anf. 52 LARS TYSKLIND (fp):

Herr talman! Jag reagerar på att statsrådet Lövdén i sitt anförande, efter det att alla vi andra har sagt att olika delar av landet inte ska ställas mot varandra, lyfter fram att vi skulle säga att det är fråga om Stockholm mot resten av landet. Det är precis tvärtom. Det är både märkligt och olyckligt i sammanhanget.

Lennart Hedquist nämnde något där jag tydligen var lite suddig. Det är klart att jag är medveten om att det är så. Jag kan ge exempel från min hemkommun Strömstad. Där fick man 23 miljoner i ökade skatteintäkter, och 14 miljoner försvann i andra ändan. I en tillväxtsituation blir det oerhört besvärligt.

Tydligen är det så att statsrådet mycket väl kan tänka sig ett statligt system. Om vi då kan få fram ett förslag som inte missgynnar tillväxt borde det här vara lösbart. Det är så, som många har sagt, att tillväxt är bra var i landet den än kommer, och det gynnar Sverige var det än är.

Anf. 53 BÖRJE VESTLUND (s):

Herr talman! Det enda jag har att tillägga till det inlägg jag gjorde, där jag pratade om var Socialdemokraterna i Stockholm står i den här frågan, är att jag inte har sagt att ni ska ha en lösning. Jag förstår att det här är en ganska besvärlig materia att hantera, så det har jag inte krävt.

Jag frågade: Har ni några pengar avsatta i Folkpartiets budget för att ta bort skillnaderna i landet? Det var min fråga. Det var inte en fråga om ni hade en total lösning, för det tror jag inte att man kan ha. Det är ett för komplicerat system för att man skulle kunna hantera alltihop. Det var bara det som jag ville komplettera med.

Anf. 54 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Statsrådet Lövdén säger att det har funnits överdrifter i den här debatten, och det kan vi väl erkänna från många håll. Det har funnits ett oansvar. Från min horisont är det ganska klart att lagstiftning ska följas, oavsett vem det är som har majoritet.

Låt oss också erkänna att det har funnits underdrifter. Det har funnits en bristande insikt om tillväxtens betydelse, en bristande insikt om tillväxtens betydelse i den här regionen precis som i andra regioner. Det har också funnits en bristande insikt nu på slutet om att de som saknar tillväxt inte har råd att betala för områden som växer så starkt. Det är ett spännande perspektiv på en debatt som vi har fört, ofta med andra ingångsvärden.

Jag tycker att det är viktigt att också markera att det är medborgarnas perspektiv som är det centrala. Vi fastnar lätt i kommun eller landsting, men låt oss se medborgarperspektivet. Låt oss se barnen, de äldre, de vårdbehövande men också de boende – de skattebetalare som är en del av medborgarna, som ger oss vårt uppdrag.

Det sägs att det ska vara lika i hela landet. Ja, det ska vara lika rätt på de områden där vi säger att det ska vara lika rätt. Men det innebär inte likadant. Här beklagar jag att den socialdemokratiska regeringen gärna lägger till ”likadant”. Det gör att det blir onödigt dyrt och onödigt dåligt.

Låt oss stärka skattebaserna. Det är en god modell, som vi har presenterat från Centerns sida, för att också underlätta en förändring av utjämningsystemet som gagnar tillväxt ochagnar hela Sverige, även Stockholmsregionen.

Anf. 55 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Detta är i och för sig en diskussion som tar sin utgångspunkt i den kritiska situationen i Stockholmsregionen, men det är mycket viktigt, som flera tidigare har varit inne på, att det inte handlar om att Stockholm kräver någon särbehandling. Det handlar om att man har ett neutralt skatteutjämningsystem, som också beaktar de speciella omständigheter som finns i en storstadsregion.

De problem som skatteutjämningsystemet leder till för Stockholmsregionen finns också på många andra håll. Vi har många regionala tillväxtmotorer runtom i landet som också får grus i sitt maskineri på grund av det sätt som skatteutjämningsystemet är utformat på.

I Stockholms läns landsting kommer skatten att höjas med totalt 1:95 kr. Ovanpå läggs de kommunala skattehöjningarna, som till stora delar är föranledda av utjämningsystemet.

Då säger Lars-Erik Lövdén att det förekommer väldiga överdrifter i den här debatten. Ja, men detta är ju ett faktum. Annika Billström, Lars-Erik Lövdéns partivän och finansborgarråd i Stockholm, har ju själv varnat för vilka konsekvenser som utjämningsystemet får med kommande skattehöjningar på uppåt 4 kr för Stockholms del. Det är ett system som skenar, genom att det krävs fortlöpande skattehöjningar för att täcka de ständigt ökande inbetalningarna till systemet.

Jag kommer själv från en kommun som inte räknas som en av de typiska höginkomsttagarkommunerna i Stockholmsområdet, nämligen Solna. Om utjämningsystemet skulle vara en egen nämnd skulle den för

Prot. 2003/04:25

11 november

Svar på
interpellationer

Solnas del vara den största kommunala nämnden, större än äldre- och utbildningssektorn.

Utgjämningssystemet beskrivs ofta som ett nollsummespel. I det rent kamerala perspektivet är det naturligtvis så. Men samtidigt är det en tankefälla, eftersom ett utgjämningssystem som ser till att vara tillväxtfrämjande och värnar de välbildande krafterna också kan bidra till att man får ett plus ett att bli tre och på det sättet underlättar den tillväxt och den ekonomiska utveckling som vi i hela landet är i så stort behov av. Dagens utgjämningssystem ser ju snarare till att ett plus ett blir mindre än två.

Folkpartiet har lagt fram förslag som syftar till att på ett tydligare sätt se till att kostnadsutgjämningen inom dagens system tar hänsyn till de speciella faktorer som finns i de delar av landet som har högre lönekostnader och högre lokalkostnader. Men målet måste vara att man har ett sammanhållet system i statlig regi, där man har inkomst- och kostnadsutgjämningen som ett samlat system med statlig finansiering. Där har regeringen tyvärr missat flera chanser att genom direktiv till den utredning som nu har avslutat sitt arbete ge möjlighet till ett arbete för att ta fram en sådan modell.

Anf. 56 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Utredningen hade ganska vida direktiv. Den lade också fram ett förslag som innebär väldigt stora förändringar i den nuvarande inkomst- och kostnadsutgjämningen. Utredningen föreslår att man gör en statlig inkomstutgjämning, där staten garanterar en skattekraft på 120 % för alla kommuner och landsting i hela landet. Sedan föreslår den förändringar i kostnadsutgjämningen.

Det är viktigt att inse att kostnadsutgjämningen är en central del av den kommunala självstyrelsen. Alternativet handlar om att gå tillbaka till specialdestinerade statsbidrag, i stället för att använda nuvarande generella statsbidrag, där staten ger bidrag till varje enskild kommun.

I utredningen fanns det en mycket bred uppslutning bakom kostnadsutgjämningen. Även Moderaterna ställde upp bakom den. Däremot fanns det delade meningar om vad som skulle ingå i kostnadsutgjämningen. Det är i den frågan som jag säger att jag gärna lyssnar till debatten, som nu ska löpa under remisstiden innan regeringen ska lägga fram en proposition på riksdagens bord till våren. Jag hoppas att vi i slutändan, efter att debatten har fått rulla ett tag med lite mer sans och måtta än vad den hittills har handlat om, kan komma fram till ett förslag som skapar en bred parlamentarisk enighet.

Jag ska inte diskutera mer om Stockholms läns landsting här i dag. Jag får återkomma till debatten i morgon. Det är lite konstigt att stå här i någon sorts förpostfäktning.

Jag vill bara säga att det finns en väldig skillnad mellan de borgerliga partierna, som också har åskådliggjorts i dagens debatt. Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centern ställer upp bakom att vi ska ha någorlunda likvärdiga förutsättningar i alla delar av landet för att klara välfärdsuttaget. Moderaterna är – i varje fall om jag får tolka Beatrice Ask – beredda att släppa fram en utveckling som leder till dramatiska skillnader i kommunala skattesatser runtom i Sverige. Därmed skulle

Danderyd kunna ha en kommunalskatt på 11 kr medan det i Botkyrka krävs en kommunalskatt på 22 kr.

Jag tycker att det är lite beklämmande att höra det budskapet från Moderaterna. Det är ett budskap som är så långt från solidaritet och rättvisa som man någonsin kan tänka sig.

Anf. 57 BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Det är synd att man måste påpeka att vi inte alls är emot ett utjämnningssystem men vi vill att det ska vara statligt. Det är faktiskt inte att motsätta sig ett utjämnningssystem. Däremot är det nog riktigt att vi moderater inte tror lika mycket på social ingenjörskonst som Socialdemokraterna och även en del andra partier gör. Det visar sig ju att den väldigt ofta misslyckas.

Men det är inte det som den här debatten gäller utan den måste faktiskt handla om det som vi är här för, nämligen att representera människor av kött och blod som är oerhört bekymrade över vad som händer i den här regionen. När de slår upp gratistidningen och när de går till jobbet ser de att utvecklingen går baklänges. De vet att sjukhuset ska stängas och att det ska bli dyrare att åka buss, och de undrar hur det ska gå ihop för dem.

Jag tycker att det då är rimligt att ställa en fråga till statsrådet om regeringen tänker göra någonting för att lindra ett av de största ekonomiska bekymren för kommun och landsting. Jag har förstått att detta ska remissbehandlas och så vidare och att man sedan kommer att få något besked. Jag har velat lyfta fram och belysa vad jag tycker, och jag ska stanna med det.

Jag tycker att engagemanget i inläggen i den här debatten har visat att det var väldigt bra att jag inte drog tillbaka min interpellation. Det räcker nog inte med en särskild debatt i den här frågan, för det finns så många infallsvinklar och en sådan problematik som måste hanteras, om vi ska kunna säkra tilltron till det demokratiska systemet och till solidaritet och gemenskapskänsla i det här landet. Därför är jag glad över den här debatten.

Anf. 58 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Statsrådet beskriver vissa förändringar som görs i kostnadsutjämnningssystemet och att det nu kommer fram vissa synpunkter på hur de förändringarna görs. Men problemet är att de förändringar som görs inte tar hänsyn till de speciella faktorer som finns i tillväxtregioner. Det är därför som förslaget får så extrema konsekvenser för till exempel Stockholmsregionen. Man beaktar inte i tillräcklig utsträckning de verkliga lokal- och lönekostnader som ofta är förknippade med tillväxtregioner.

Regeringen har här tyvärr bäddat för den proteststorm som nu kommer genom att man band upp kommittén med så hårt styrda direktiv. Folkpartiet lade vid flera tillfällen fram konkreta förslag om att man skulle bredda direktiven så att man skulle få möjlighet att göra en förutslättningslös översyn av hela utjämnningssystemet och även pröva möjligheterna att slå ihop inkomstutjämnings- och kostnadsutjämnningssystemen. Nu slår man ihop inkomstutjämnningen med statsbidragssystemet,

Prot. 2003/04:25
11 november

Svar på
interpellationer

men man har missat chansen att också integrera kostnadsutjämnningen i ett samlat system.

Regeringen har tyvärr bäddat för den här situationen, men vi får med stor spänning se fram emot den fortsatta behandlingen och inte minst mot morgondagens debatt.

Anf. 59 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag vill bara göra den avslutande anmärkningen att utredningen hade väldigt vida mandat att se över alla faktorer i kostnadsutjämnningen. Det handlar ju om strukturella kostnadsskillnader som är påverkbara. Utredningen hade dessa möjligheter, men den föreslog också mycket stora förändringar i kostnadsutjämnningen. Folkpartiets representant i utredningen lade inte fram något förslag om att man skulle ta hänsyn till lönekostnaderna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.43 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

7 § Svar på interpellation 2003/04:58 om Skandiaaffären och affärer med hyresrätter

Anf. 60 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Nina Lundström har frågat mig om jag avser att verka för ett förslag till riksdagen angående ett reviderat hyressättningssystem och när ett sådant förslag i så fall kommer.

Inledningsvis vill jag framhålla att jag inte delar Nina Lundströms uppfattning att regeringens bostadspolitik ger upphov till olaglig handel med hyreslägenheter och köer på bostadsmarknaden. När det gäller olaglig handel med hyreskontrakt är jag givetvis medveten om att en sådan handel förekommer. Men den nuvarande hyreslagstiftningen innehåller bestämmelser som ska motverka detta. Det är exempelvis förbjudet att kräva ersättning av någon för att överlåta hyresrätten till en bostadslägenhet. Bestämmelsen är straffsanktionerad. Den som tagit emot otillåten ersättning är skyldig att betala tillbaka den.

Kriminalisering är bara ett av flera instrument som finns för att komma till rätta med den olagliga lägenhetshandeln. Av grundläggande betydelse är att bostadsbyggandet ökar. Med fler tillgängliga bostadslägenheter minskar intresset av att skaffa sig en lägenhet på den svarta marknaden. En rad åtgärder har vidtagits för att öka bostadsbyggandet.

Bland annat har i år införts en särskild investeringsstimulans i syfte att främja byggande av hyreslägenheter och studentbostäder. Sedan tidigare finns det ett investeringsbidrag för byggnation av hyreslägenheter i orter med bostadsbrist. Vidare har riksdagen nyligen antagit ett förslag om tredimensionell fastighetsindelning, som bland annat syftar till att förbättra förutsättningarna för bostadsbyggande i tätorterna. Regeringen har också tillsatt en kommitté med uppdrag att se över plan- och bygglagstiftningen.

Hyressättningssystemet är också av intresse i detta sammanhang. Den nuvarande bristen på hyreslägenheter förklaras nämligen ibland med svårigheter att uppnå lönsamhet vid nybyggnation. Frågan har uppmärksamats av Hyresgästföreningen, Fastighetsägarna Sverige och SABO, som i början av året har träffat en överenskommelse om en reformerad bostadshyressättning. Enligt överenskommelsen bör hyror som ligger på en skälig nivå med hänsyn till produktionskostnaden accepteras för nybyggda hus. Regeringen har med anledning av organisationernas överenskommelse tillsatt en utredning med uppgift att överväga om det bör införas särskilda hyressättningsregler för lägenheter i nybyggda hus. Utredningen ska också se över förutsättningarna för att i det befintliga lägenhetsbeståndet bättre anpassa hyrorna efter bruksvärdet. Uppdraget ska redovisas nästa år. Regeringen kommer därefter att ta ställning till om det finns anledning att göra ändringar i hyressättningssystemet.

Anf. 61 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Bakgrunden till interpellationen är de senaste veckornas händelser, inte minst de lägenhetsaffärer som uppdragats i samband med Skandiaaffären. Men det handlar inte bara om Skandiaaffären, utan dessa symtom har funnits på bostadsmarknaden redan tidigare.

Jag vill gärna citera vad Ulla Lindqvist, LO:s andre vice ordförande, sade i en Ekointervju angående att också hon fått en hyreslägenhet: ”Det kan jag säga ärligt att jag tänkte att det kan bli en sådan diskussion. Jag var självisk och såg till min egen bekvämlighet och slippa pendla som jag gjort i 25 år. Jag tyckte att skälen till att jag ville flytta till Stockholm vägde tyngre men jag insåg att det kunde bli en diskussion. Men jag tyckte uppenbarligen att det var värt risken.” Detta sade hon den 28 oktober 2003.

Vad är det då som retat upp svenska folket – inte minst i den här regionen? Det är att man upplever att det går till just på så sätt, att det finns gräddfiler för att vissa ska få hyresrätter och att det finns en omfattande svarthandel av lägenheter och en omfattande andra-, tredje- och fjärdehandsuthyrning av hyresrätter. Då blir frågan: Vari ligger problemet?

Redan 1998/99 anförde bostadsutskottet i ett betänkande att man ansåg att bruksvärdesregelns tillämpning och utformning måste uppmärksammas. Utskottet förutsatte att regeringen skulle ta initiativ utifrån detta. Därför har jag frågat statsrådet vad regeringen avser att göra åt den marknaden och när regeringen avser att komma med förslag.

I svaret säger statsrådet att man inväntar en utredning. På grund av problemen med den omfattande svarthandeln, som omsätter upp emot 2 miljarder kronor per år, skulle jag gärna vilja höra vilka förslag regeringen avser komma med. Jag förstår att man vill avvakta utredningen för att slutgiltigt kunna sätta ned foten och kanske föreslå någonting, men

Prot. 2003/04:25

11 november

Svar på
interpellationer

någonstans måste det väl finnas någon uppfattning, inte minst med tanke på att diskussionen ju pågått i flera år.

Det är mycket angeläget att belysa dessa frågor, och jag kan konstatera att ordföranden i Hyresgästernas Riksförbund Barbro Engman i dag i Dagens Nyheter anser att problemen i Stockholm vad gäller hyressättningssystemet till stor del beror på att man under många år inte förmått vårda bruksvärdessystemet. Principen är lagfäst och bygger på att hyresgästernas allmänna värderingar ska vara vägledande för hyran.

Det finns många perspektiv på hyressättningsproblematiken. Det är därför angeläget att få höra vad regeringen och statsrådet avser göra så att vi åtminstone kan stävja utvecklingen och på sikt kanske också få i gång nyproduktionen samt att vi kommer åt svarthandeln och ser till att det inte bara finns möjlighet att få bostad via gräddfiler, vilket verkligen retat upp många människor.

Anf. 62 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! En del av de saker som Nina Lundström tar upp löser sig säkert genom det som statsrådet skriver, nämligen att bostadsbyggandet ökar. Den frågan debatterade vi under ett antal timmar tidigare i dag. Många av oss är emellertid inte lika övertygade om att bostadsbyggandet verkligen kommer att öka. Vi hade mängder av förslag. Jag frågade statsrådet om han var beredd att göra ytterligare saker för att få i gång bostadsbyggandet, men fick svaret att det som är gjort räcker. Det är tillräckligt.

Jag frågade bland annat om hyressättningssystemet, men detta berörde statsrådet över huvud taget inte i den tidigare debatten. Nu ser jag med viss glädje att han skriver att ”den nuvarande bristen på hyreslägenheter förklaras nämligen ibland med svårigheter att uppnå lönsamhet vid nybyggnation”. Sedan berättar han vad Hyresgästföreningen, Fastighetsägarna och SABO kommit överens om. Detta betyder att det trots allt finns ett erkännande att hyressättningssystemet är ett av problemen till varför det inte byggs i Storstockholm. Det kunde statsrådet inte erkänna för några timmar sedan, men nu finns det svart på vitt. Det är bra och positivt. Och om vi kan göra någonting åt detta problem kommer vi ifrån det trask som finns i Stockholm i form av svarthandel. Jag har sagt det tidigare, och jag kan säga det igen: Svarthandeln är egentligen en form av marknadsanpassning, för där betalar folk vad de anser att lägenheter är värda. Det sker dock med svarta pengar och är därmed helt laglöst, precis som statsrådet säger. Det är inte lagligt att göra så, och den som gör det är också ganska rättslös. Det är rena vilda västern, och det vill vi komma ifrån.

Vi har i många år påtalat att man måste komma ifrån svarthandeln för att inte vissa ska kunna åka i gräddfiler, såsom företagsledarna på Skandia gjort. Tidigare var det fackföreningsledare som åkte i dessa gräddfiler. Hyressättningssystemet måste ändras så att alla får möjlighet att skaffa sig en hyresrätt. Alla måste också få möjlighet att betala det som de är beredda att betala – men på en vit marknad.

Jag tycker inte att Nina Lundström fått svar på frågan och därför ställer jag den igen: När kommer förslaget? Jag kan ha viss förståelse för att statsrådet i dag inte vill tala om exakt hur det blir eftersom en utredning arbetar med detta, men när tror statsrådet att vi kan få se ett förslag? Det

är nämligen bråttom då svarshandeln är så pass omfattande. Det finns naturligtvis många som tycker att det är bra med denna gräddfil, och de utnyttjar den också eftersom det är enda sättet att just nu få en lägenhet i Stockholm.

När kommer förslaget?

Anf. 63 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Situationen i Stockholm har naturligtvis förvärrats genom den väldiga utförsäljning och ombildning av hyresrätter till bostadsrätter som gjordes under den föregående mandatperioden. Det togs ut tusentals lägenheter från det normala hyreshusbeståndet, och det förvärrar givetvis situationen för dem som efterfrågar en hyresrätt.

I grunden handlar det dock om att bygga mer. I grunden handlar det om att kraftfullt öka – om jag får uttrycka det så – utbytet av lägenheter i Stockholm för att bygga i kapp bostadsbristen. Den debatten hade vi, som sagt, för några timmar sedan.

När kommer ett förslag? Enligt direktiven ska utredningen senast den 30 april 2004 redovisa sitt uppdrag. Sedan följer en remissbehandling, och det kan bli fråga om en ganska komplicerad lagstiftning. Därefter kommer regeringen att ta ställning. Därefter kommer regeringen naturligtvis att ta ställning så snabbt som det över huvud taget är möjligt i den här frågan, därför att jag har, som är väl känt, välkomnat den överenskommelse som parterna har träffat om hyressättningsystemet och som åberopas i den här debatten och i Nina Lundströms interpellation.

Jag tillsatte utredningen efter det initiativ som parterna tog. Jag var också under hand underrättad om de diskussioner som fördes mellan parterna. Jag har en positiv grundsyn på överenskommelsen och hoppas att vi efter utredningsarbetet ska kunna lägga fram förslag till lagstiftning så snabbt som det över huvud taget är möjligt.

Anf. 64 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Precis som jag har angett i min interpellation är det väldigt lätt att det nu bara handlar om Stockholms stad eller Stockholmsregionen. Jag säger det med anledning av det som statsrådet anförde nyss. Jag har i min interpellation angett ungefär det värde som har angetts på en bostad i såväl Malmö som Göteborg och Stockholm. Det här är ju ingenting som är specifikt för bara den region som vi befinner oss i just nu.

Det finns en rad olika åtgärder att vidta. Nu har statsrådet angett ett ökat bostadsbyggande, en uppfattning som jag naturligtvis delar, men det finns också en rad andra faktorer som man borde titta på.

Vi har i en av våra motioner angett, förutom att man måste se över hyressättningen i nyproduktion, ett antal faktorer som är nog så intressanta att fundera över. Här måste man göra en utvärdering av exempelvis de rättigheter och skyldigheter som finns reglerade i kap. 12 jordabalken och fundera över varför det görs så få polisanmälningar. Det är också väldigt få av de här brotten som beivras. Man måste se över och fundera över Hyresnämndens praxis att godkänna 10 % prisreduktion på villor och bostadsrätter. Det handlar också om att se på de övriga faktorerna, inte minst därför att Riksdagens revisorer i en förstudie har påpekat att

Prot. 2003/04:25

11 november

Svar på

interpellationer

det finns en rad områden att se över. Det handlar alltså inte bara om hyressättning i nyproduktion.

Det gläder mig ändå att statsrådet nu säger att han backar upp trepartsoverenskommelsen. Den är ett mycket intressant steg, för den beaktar både det befintliga beståndet och nyproduktionen. Här finns väldigt många olika steg att ta för att se över hyressättningssystemet. Det handlar också om en friare hyressättning i nyproduktion, att man har möjlighet att fastställa hyrorna före byggstart. Vi tycker dessutom från Folkpartiets sida att möjligheten att överklaga hyra efter sex månader ska begränsas. Vi menar också att det självfallet är viktigt att samtidigt ha en stark press på produktionskostnaderna. När hyressättningssystemet luckras upp och möjligheterna ökar, måste man också se vad det kommer att kosta att bygga bostäderna. Det är nog så viktigt. Man måste också se över övriga kostnader som belastar boendet, som fastighetsskatten och andra beskatter, och inte minst allmännyttans roll.

Det som jag tycker är intressant att notera är att det fortfarande låter på statsrådet som att de här problemen skulle vara nya på något sätt. Jag kan bara återigen konstatera att redan under riksmötet 1989/99 skrev bostadsutskottet mycket tydligt att man förväntade sig att regeringen skulle återkomma med förslag. Fortfarande tycker jag, precis som Marietta de Pourbaix-Lundin, att det vore väldigt intressant att höra när förslaget kommer. Åren går. När kan vi få mer på fötterna? När tror regeringen att det finns ett förslag att ta ställning till?

Anf. 65 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Jag tolkar det som att år 2005 kanske vi kan ta ställning till ett förslag. Det låter som att det blir tidigast 2005. Det är beklagligt att det kommer att ta så många år. Men jag lovar att när vi väl får ta ställning till förslaget – och jag hoppas att det blir ett bra förslag som kan ses som ett steg på vägen till att vi ska få ordning på den här djungeln med svart handel och gräddfiler – då kommer jag att ropa ”äntligen” här från min bänk i kammaren för att vi har kommit så långt. Då hoppas jag att bostadsministern är här så han kan få höra det. Jag tycker att det är lite synd att han inte kunde säga detta tidigare under debatten. Jag tog ju tidigare upp frågan om det inte är detta som är en del i att det inte byggs i Stockholm. Då var det knäpptyst.

Jag tycker alltså att det känns bra i dag, fast det är synd att det ska ta så förbaskat lång tid.

Anf. 66 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Ibland har man behov av att spara svaren till just den interpellation de rör. Vi hade en bred bostadspolitisk diskussion här tidigare, men jag visste ju att den här interpellationen skulle debatteras senare.

Det här var väl egentligen ingen nyhet. Redan när trepartsöverenskommelsen blev officiell gick jag ut och välkomnade denna överenskommelse. Och jag tycker att det varit en väldigt styrka att parterna på bostadsmarknaden som har att hantera hyressättningssystemet och bruksvärdessystemet har kommit överens om behovet av att reformera systemet. Jag tycker att det är en väldigt styrka att man har uppnått det. Nu ska

vi se vad som är möjligt att göra lagstiftningsmässigt. Jag ser på positivt på den överenskommelse som är träffad.

Sedan ska vi vara medvetna om, som Nina Lundström var inne på, att om vi tillåter en särskild hyressättning i nyproduktionen gäller det att beakta konsekvenserna för det befintliga beståndet så att inte besittningsskyddet eftersätts. Det gäller också att se till att vi inte därmed också släpper upp produktionskostnaderna, som också Nina Lundström var inne på.

Det som behövs nu är att bostäder byggs som normalinkomsttagare kan efterfråga. Redan i dag är det möjligt att bygga bostäder i Stockholmsområdet med en hyra på 1 400–1 500 kr per kvadratmeter, och jag tror att det till och med är en hyra på 1 600 kr per kvadratmeter på några ställen där allmännyttan har byggt, så det är möjligt att bygga bostäder med de nivåerna. Men det är liksom lite slutet och trångt i de riktigt dyra lägena, precis som när det gäller bostadsrätter. Vi måste åstadkomma en bostadsproduktion som vänder sig till normalinkomsttagare, även i Stockholmsregionen. När man i övriga landet kan klara att bygga bostäder med hyror som ligger på 1 000 eller 1 100 kr per kvadratmeter, borde det gå att göra det också i Stockholmsregionen. Det är den typen av bostadsproduktion som vi behöver ha väldigt mycket mer av i dag.

Men, som sagt, jag är positivt inställd till trepartsöverenskommelsen. Utredningen ska enligt direktiven lägga fram förslaget den 30 april. Det ska ske en remissbehandling, och sedan ska regeringen ta ställning. Och jag har förklarat min positiva grundinställning till överenskommelsen.

Anf. 67 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Det är glädjande att höra statsrådet deklarerar här att han är positiv till trepartsöverenskommelsen. I en sista replik av Anders Ygeman tidigare i en debatt här i dag anfördes att oppositionen driver marknadshyror och har en ambition att höja hyrorna för folk. Från Folkpartiets sida är vi inne på en rejäl reformering av hyressättningssystemet. Men vi har ett färskt beslut om att vi inte förespråkar marknadshyror, utan det handlar om en omfattande reformering av hyressättningssystemet.

Jag blir ändå lite bekymrad när statsrådet inte kan precisera hur fortsättningen kommer att se ut. Om jag förstått det rätt har de två partier som regeringen samarbetar i grunden varit ganska negativa till trepartsöverenskommelsen. Det tycker jag är väldigt oroväckande.

Låt oss komma ihåg att det är självfallet så att de som bor i den här regionen tar illa vid sig av det som händer på hyresrättsmarknaden, inte minst när vi får exempel på exempel på hur Skandia och fackliga organisationer skapar möjligheter för vissa människor att komma in på bostadsmarknaden. Det väcker en mycket, mycket stark indignation.

Jag vill säga till statsrådet att just i de här frågorna är det de facto riksdagen som sitter på besluten. Det är här som vi faktiskt kan gå in och skapa möjligheter för ett rimligare system, som också kommer att leda till att man stimulerar nyproduktion av hyresrätter.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2003/04:25
11 november

Svar på
interpellationer

8 § Svar på interpellation 2003/04:10 om rättspsykiatri

Anf. 68 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Ragnwi Marcelind har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att förhindra att fler psykiskt sjuka på grund av utebliven vård begår grova brott.

Att förebygga och förhindra brott är ett viktigt mål för regeringens politik. Arbetet med detta sker inom en rad olika områden, bland annat inom skolan, socialtjänsten och vården. Den aktiva kriminalpolitik som regeringen för syftar också till att på olika sätt motverka brott.

Den psykiatriska vården faller i första hand under socialministerns ansvarsområde. Jag vill understryka att de flesta människor som lider av en psykisk sjukdom inte begår brott. Frågan om tillgången till psykiatrisk vård bör därför inte endast ses från ett brottsförebyggande perspektiv.

Statsministern har i regeringsförklaringen tydligt uttalat att människor som är i behov av psykiatrisk vård ska få sådan vård och att den psykiatriska vården måste förstärkas. Därför har regeringen tillsatt en särskild psykiatrisamordnare som löpande ska ge förslag till regeringen. Syftet är att samordnaren ska utveckla psykiatris former, förbättra samverkan mellan kommuner, landsting och myndigheter samt pröva frågan om psykiatris resurser. Samordnaren ska vidare vid behov lämna förslag till lagändringar och förtydliganden av gällande lagstiftning.

Regeringen har i den nationella handlingsplanen för utvecklingen av hälso- och sjukvården bland annat klargjort att det är angeläget att insatserna för psykiskt funktionshindrade förstärks. I syfte att stimulera en utveckling i enlighet med den nationella handlingsplanen har kommuner och landsting fått ett statligt tillskott på närmare nio miljarder kronor under åren 2001–2004.

Kommuner och landsting har också fått utökade möjligheter att utveckla samarbetet genom de åtgärder som regeringen föreslagit i propositionen om samverkan mellan kommuner och landsting inom vård- och omsorgsområdet (prop. 2002/03:20).

När det gäller den rättspsykiatriska vården har Psykansvarskommittén i sitt betänkande *Psykisk störning, brott och ansvar* lämnat förslag till ett helt nytt system för omhändertagande av och påföljder för psykiskt störda personer som har begått brott. Kommittén har i det sammanhanget diskuterat finansieringen av den rättspsykiatriska vården.

För närvarande bereds nämnda frågor inom Justitiedepartementet. Under arbetet har visst kompletterande underlag tagits fram. Regeringen har ännu inte tagit ställning till Psykansvarskommitténs förslag, vare sig när det gäller systemfrågorna eller finansieringsfrågorna.

Ragnwi Marcelind har i interpellationen föreslagit att staten ska bli kostnadsansvarig för den rättspsykiatriska vården genom att ansvaret för den läggs på kriminalvården. Hon har emellertid inte berört hur en sådan reform skulle kunna finansieras.

Frågan hur den rättspsykiatriska vården ska anordnas och finansieras är komplex. Det finns inte några enkla lösningar på den frågan, utan den kräver noggranna överväganden. Frågan berör dessutom flera departement.

Bland mina viktigaste uppgifter som justitieminister märks arbetet med att bekämpa brottsligheten. Jag kan försäkra Ragnwi Marcelind att

jag vid den fortsatta beredningen av dessa frågor kommer att bevaka att de brottsförebyggande aspekterna beaktas.

Prot. 2003/04:25
11 november

Anf. 69 RAGNWI MARCELIND (kd):

Herr talman! Jag tackar Thomas Bodström för svaret på den här interpellationen. Det är verkligen inga lätta frågor att diskutera, och det är olyckligt om det skulle uppfattas som att denna debatt är någon form av häxjakt på psykiskt sjuka. Syftet med den här interpellationen är snarare, vill jag betona, att det behövs en diskussion om vilka fel och brister i det politiska beslutsfattandet som kan rättas till så att ingen i samhället ska behöva lida eller komma till skada.

Det som är lite symtomatiskt i Bodströms svar är att han skriver att den psykiatriska vården inte är hans ansvarsområde utan att det i första hand är socialministerns ansvarsområde. Den trenden känner vi igen från kommuner och landsting. Vi lägger över ansvaret på varandra. Och vad är det som händer? Jo, den enskilda individen faller mellan stolarna.

Jag tror att det är oerhört viktigt att vi alla tar vårt fulla ansvar även om vi inte precis tycker att det ligger under vårt ansvarsområde. Jag skulle vilja påstå, nästan lite grann tvärtemot det som Bodström säger i sitt svar, att de brister inom den psykiatriska vården som har redovisats den senaste tiden faktiskt påverkar både socialministerns och justitieministerns ansvarsområden. Vi vet att antalet vårdplatser är så litet att man i dag inte ens har möjlighet att ha de personer som är i behov av psykiatrisk tvångsvård på avdelningarna så länge som de behöver. Vi vet också att platsbristen leder till att psykiskt sjuka hamnar i häktet i stället för på en psykiatrisk slutenvårdsenhet. Det är inte heller godtagbart.

Vi har också ett system där alltför många döms till rättspsykiatrisk vård och rehabiliteringen tar allt längre tid. För många landsting leder det här till platsbrist, vilket i sin tur leder till att psykiskt sjuka med kriminell belastning trängs undan andra patienter som behöver vård. Det är verkligen en olycklig utveckling. Landstingen ansvarar i dag vad gäller rättspsykiatri både för vården och finansieringen, men huvudproblemet är att landstingen inte kan styra tillströmningen. De kan inte heller planera för den.

I Västra Götaland har till exempel antalet dömda till vård ökat med 40 % de senaste tre åren. Staten utfärdar domarna, men det är landstingen som har vårdansvaret. Landstingen har ingen möjlighet att säga nej till att ta emot de dömda för vård. Följden blir då med automatik att andra som behöver vård inom psykiatri inte får plats. Det leder till att dessa människor går utan vård med sin akuta psykiska sjukdom tills det händer någonting. Då hamnar de med automatik under rättspsykiatri.

Det här har blivit en ond krets, Thomas Bodström. Jag skulle gärna vilja veta åtgärder ministern är beredd att vidta, eventuellt i samråd med socialministern, för att se till att de som är dömda för brott under sin psykiska sjukdom inte upptar de platser som andra akut psykiskt sjuka skulle behöva. Det är i den här problematiken som frågorna går in i varandra.

Där har kristdemokraterna lagt fram ett förslag som också justitieministern kommenterade i sitt svar när han sade att vi inte har beskrivit någon finansiering av det. Vi skulle vilja att rättspsykiatri lades under till exempel kriminalvården och att man hade ett annat system så att det

*Svar på
interpellationer*

inte blev som det blir i dag, att de som är dömda för brott tränger undan dem som skulle behöva den akuta psykiska vården. Jag skulle bara gärna helt kort vilja höra vad ministern säger om detta.

Beträffande de pengar som ministern skryter om i svaret tycker jag att det är lite pinsamt. Det är ju faktiskt så att kommuner och landsting redan i år går med underskott på ca 7 miljarder kronor. De pengar som var avsatta mellan 2001 och 2004 räcker inte alls tillräckligt långt.

Anf. 70 JOHAN LINANDER (c):

Herr talman! Problemen med rättspsykiatri har ju blivit skrämmande aktuella under de senaste månaderna. Men problemen är inte nya. De har varit välkända i rätt många år. Jag vill börja med att säga att jag tycker att det är oerhört viktigt att vi lyckas komma fram till ett beslut och att vi får en så bred majoritet i riksdagen som möjligt. Frågan är för viktig för att den politiska retoriken ska få ta över.

Jag tror säkert att ministrarnas personal på Justitiedepartementet arbetar väldigt hårt. Men jag skulle ändå gärna vilja se om det finns möjlighet att prioritera framtagandet av den här propositionen så snart som möjligt.

Interpellanten skriver att huvudproblemet är att landstingen inte kan styra tillströmningen av patienter, och inte heller planera för den. Jag måste kommentera det också. Jag kan inte hålla med om att det är huvudproblemet. Det borde inte vara speciellt unikt för landstingens del. De kan knappast styra över antalet akutfall när det gäller några andra sjukdomar heller. Huvudproblemet som jag ser det är att väldigt många psykiskt sjuka inte får en relevant vård. De får inte en relevant vård i tid. Ansvaret ligger både på kommunerna och landstingen. Anledningen är som vanligt pengar och att vi försöker skylla ifrån oss från den ena till den andra.

Det är ju så att allra oftast har psykiskt sjuka brottslingar redan tidigare varit i kontakt med psykiatri på något sätt. Jag har hört siffran 95 %. Domen till rättspsykiatrisk vård är sällan den första kontakten med psykiatri.

Ett problem som jag gärna skulle vilja höra om justitieministern håller med mig om i dagens system, där vissa psykiskt sjuka brottslingar döms till fängelse medan andra döms till rättspsykiatrisk vård, är att en hel del hamnar på fel nivå. Kommer de till en vanlig anstalt är den psykiatriska vården inte tillräcklig. Kommer de till en rättspsykiatrisk klinik är inte heller det rätt nivå eftersom rättspsykiatri inte är uppbyggd för att vårda dem som inte kan vårdas friska.

Herr talman! Även om det kanske är tabu vill jag påstå att det finns sjuka, farliga människor som inte kan vårdas och bli friska. De kan inte bli friska, ofarliga människor som kan röra sig fritt i samhället utan fara för andra människor. De är oftast psykopater. En man vid namn Henrik Belfrage, som besökte justitieutskottet för en tid sedan, sade att de här personerna snarare kan bli sämre av att samhället försöker att vårda dem.

Jag menar att det behövs en ny form av skyddat boende för de här personerna. De passar inte in i den rättspsykiatriska vården, och egentligen passar de inte in på fängelserna heller, och de passar definitivt inte in i vårt vanliga samhälle.

Min fråga till ministern är: Finns detta med på dagordningen för framtagandet av den proposition som vi väntar på, och har väntat på lite väl länge?

Prot. 2003/04:25
11 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 71 CARL-AXEL JOHANSSON (m):

Fru talman! Det är onekligen så att den senaste tidens våldsdåd som begåtts av psykiskt sjuka personer har satt fokus på brister inom psykiatrin. Jag tycker att justitieministern då skulle kunna inse att neddragningar och problem inom den psykiatriska vården över huvud taget påverkar människors trygghet och dessutom de sjukas rättighet att kunna få den vård som de behöver, och det innan de begår våldsbrott under psykisk sjukdom.

När man väl begått våldsbrottet träder rättsväsendet in. Det innebär att psykiskt sjuka exempelvis sitter i vanliga häkten, vilket i sig ger platsbrist. Polisen resurser måste tas i anspråk för att hantera psykiskt sjuka.

Har justitieministern tänkt tanken att tillsammans med socialministern diskutera och kräva insatser för att stärka den psykiska vården? Jag tror att det skulle gagna rättsväsendet som skulle kunna frigöra resurser, och även de psykiskt sjuka som då kan komma under lämplig behandling och vård antingen frivilligt eller genom tvång. Jag vill påstå att tvångsvård kan vara en rättighet för psykiskt sjuka som saknar sjukdomsinsikt. En del av dem begår våldshandlingar under pågående psykisk sjukdom, vilket skulle kunna undvikas med lämplig behandling.

Är justitieministern beredd att medverka till en översyn av tvångsvården och även av lagen om vård av unga och lagen om vård av missbrukare? Detta hänger ju ihop.

En väg som vi pekar på i avvaktan på detta är att den som döms till rättspsykiatrisk vård kan få ett tidsbestämt straff att avtjäna när han bedöms frisk. Naturligtvis ska då eftervård ske inom ramen för fängelsevistelsen som vid all annan vård. Uppföljning och kontroller måste ske även vid fängelsevistelse efter tillfrisknandet.

En annan väg som borde kunna återskapas är försöksutskrivning som möjliggör snar återintagning vid tidiga återinsjuknanden.

Det finns en utredning, SOU 2002:3, om psykisk störning, brott och ansvar som presenterar en rad förslag som skulle kunna ge en mer ändamålsenlig ordning.

Avser ministern verka i enlighet med denna utredning för att renodla regelverket genom att särskilja och tydliggöra det straffrättsliga ansvaret, vårdbehovet och samhällsskyddet? Kan ministern ange en tidsplan för den beredning som jag nu har hört pågå i Justitiedepartementet angående denna utredning? När ligger ett förslag på riksdagens bord?

Anf. 72 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag ska försöka svara i tur och ordning. Jag ska inte behöva upplysa Ragnwi Marcelind om att regeringen är ett kollektiv. Vi har ett gemensamt ansvar. Men det faktum att regeringen är ett kollektiv innebär inte att olika frågor inte hanteras på olika departement. Därför är det viktigt att man har en arbetsfördelning, men det innebär inte att det inte finns flera frågor som man samarbetar om.

Det är riktigt att antalet som döms till rättspsykiatrisk vård har ökat i Västra Götaland. Men det ligger konstant per år på ungefär 375, så där har det varken ökat eller minskat.

Kristdemokraternas motion ligger nära det här betänkandet. Det som tas upp här senast är precis det som vi arbetar med just nu.

Jag tycker också, precis som Johan Linander säger här, att det är bra om vi får en bred majoritet. Det är viktigt att vi försöker se i nya banor och kanske över partigränserna om det är möjligt. Det är alltså detta som vi nu arbetar med.

Som svar på den konkreta fråga som ställs vill jag säga att de här samhällsskyddsåtgärderna finns med i betänkandet utöver de frågor som jag har nämnt.

Det var några saker som togs upp här. Bland annat om det ska tillsättas nya utredningar. Den här samordnaren som jag nämnde kommer att ta hand om del av de här frågorna. När det gäller LVM pågår det ett arbete, och det kommer förslag inom kort.

Jag upprepar det som jag sade tidigare. Den psykiatriska vården behöver förstärkas. Det har också statsministern nämnt nyligen.

Anf. 73 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! Om justitieministern inte vet om det, kan jag upplysa honom om att bara den senaste tiden har det funnits ett trettiofall i Västra Götaland där man inte har fått akut vård trots sin svåra sjukdom på grund av att platserna har varit belagda med personer som varit dömda till vård. Jag tycker att det är en orimlig situation om akut psykiskt sjuka inte kan få hjälp därför att platserna är upptagna av personer som är dömda till vård. Då ligger det lite grann inom justitieministerns och mitt ansvarsområde i alla fall. Man måste hitta någon form av lösning.

Det var just därför som vi i vår motion har föreslagit att man kanske borde se över om man ska lägga över ansvaret för de rättspsykiatriskt dömda på kriminalvården. Det är en fråga vi kan återkomma till så småningom.

Det här handlar ju om att försöka sörja för att samhället ska ha beredskap för att människor kanske inte alltid mår lika bra under alla perioder. Vi vet att det finns människor som begår väldigt allvarliga brott under allvarlig psykisk störning. Det har skett under den senaste tiden. Jag har exempel hemifrån mitt län där föräldrar har varit förtvivlade. De har sökt hjälp för sina barn, men det har inte funnits någon plats. Det har också hänt grova brott i Bollnäs. Jag behöver inte detaljbeskriva dem. Jag tror att alla känner till dem.

Det här är händelser som ständigt återkommer. För att vi ska kunna bevara vår trovärdighet måste vi kunna peka på att vi tar de här problemen på allvar. Som Johan Linander sade väntar vi på den här propositionen.

Min fråga till ministern är: Vilka åtgärder är ministern beredd att vidta för att vi ska kunna skapa utrymme för dem som döms till vård utan att de tar upp de platser som finns inom psykiatrin för dem som är sjuka och behöver dem? Vilka möjligheter ser justitieministern att arbeta om hela synen på hur vi ska hantera människor?

Kristdemokraterna och många andra partier har lagt fram förslag om att man ska dömas till ett tidsbestämt straff och att man ska sitta av tiden

även om man betraktas som symptomfri efter en kortare tid. Jag har förstått att den här utredningen, och också Socialdemokraterna och regeringen, tycker att det är okej att man går vidare till fängelse. Jag skulle vilja veta om det är ministrarnas uppfattning. Jag menar att det måste finnas någon alternativ form av vård. Vi kan inte placera de människor som kommer ut efter en sjukdomsperiod i den psykiatriska vården på de fängelser vi har i dag. Det måste vara en alternativ fängelseform som kan möta dessa personers behov och ge rehabilitering och vård så att de kan återanpassas. De kanske inte blir friska, men de kanske kan komma till insikt om att en viss medicinering alltid kommer att behövas för att de ska kunna bevara sitt välmående.

Jag tackar för interpellationsdebatten, men jag är inte riktigt nöjd med svaren. Jag känner att vi allesammans har ett stort ansvar för att vi inte hamnar i partipolitiska spydigheter mot varandra. Här gäller det den lilla människan i samhället. Det gäller sjuka människor, och hur vi ska se till att de får den vård de behöver. De som vi har sett till har blivit dömda ska inte ta platser från dem som i hög grad behöver dem.

Anf. 74 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! Jag tänkte fortsätta där Ragnwi Marcelind slutade. Det finns två delar här. Det finns personer som döms till rättspsykiatrisk vård men som släpps ut tidigare än vad som skulle ha skett om de fått fängelse.

Men det finns också en kategori personer som döms till rättspsykiatrisk vård för ganska ringa brott, brott som inte har så högt straffvärde. Vi fick höra när utskottet var på Karsudden på besök att man har personer där som har varit där i tio tolv år och som inte skulle ha "suttit inne" mer än kanske några månader om de hade fått fängelsestraff. Detta problem måste också lösas. Personerna i fråga är ju inte ofarliga efter att de har fått sitta av sitt tidsbegränsade straff, utan de måste få vård, förmodligen tvångsvård. Även de personerna ska få den bästa vården, men samtidigt ska samhället också bli skyddat från dem.

Det är ingen lätt fråga. Den är oerhört svår. Men jag är övertygad om att om vi kan komma en bit på vägen och få fram förslag. Även om förslagen från utredningen inte är så klockrena att alla håller med om att de är den bästa lösningen, så tror jag ändå att vi ska komma fram till något slags gemensam standpunkt som vi kan besluta om här i riksdagen.

Anf. 75 CARL-AXEL JOHANSSON (m):

Fru talman! Jag tror att vi alla hänvisar till den här utredningen, SOU 202:3. Där skriver man att överlämnandepåföljder ska avskaffas till förmån för vanliga påföljder samt att vårdbehov ska tillgodoses oberoende av påföljdsval. Vidare ska samhällsskyddsåtgärder införas.

Jag undrar: När är den här utredningen färdigberedd i Justitiedepartementet? När får vi se förslaget?

Jag tycker att justitieministern också mycket väl kan ta initiativ till att vi också får en samlad redovisning av hur psykiskt sjuka bereds vård, antingen frivilligt eller genom lagen om psykiatrisk tvångsvård – om inte annat därför att detta skulle gagna rättsväsendet utöver de sjuka. Jag menar också att en förutsättning för att våldsbrott på grund av psykisk sjukdom ska förhindras är att en sådan här samlad utredning kommer till

stånd och också att den här utredningen, SOU 202:3, nu snabbt kommer på bordet. Detta behövs för att rättsväsendets resurser ska kunna användas för sitt ändamål, det vill säga brottslingar och inte psykiskt sjuka.

Anf. 76 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Vi talar egentligen om samma sak. Det är glädjande att våra uppfattningar ligger nära varandra. Ändå återstår väldigt svåra frågor att avgöra. Det är viktigt, med tanke på frågans komplexitet och hur viktig den är, just att man verkligen vrider och vänder på alla delar och tänker igenom konsekvenserna. Naturligtvis är också finansieringen en stor del.

Jag kan alltså inte i dag säga något exakt datum för när den ligger på riksdagens bord. Det beror alltså på att just den här frågan bereds nu. Den har hög prioritet – det är ingen tvekan om det. Vi pratar ofta om den och diskuterar olika aspekter. Det är också saker som jag inte kan styra över som kommer att avgöra när den ligger på riksdagens bord. Därför tycker jag, särskilt som jag nu befinner mig i riksdagens sal, att jag inte ska ge mig in i några spekulationer när jag inte vet det slutliga svaret. Men jag kan försäkra Carl-Axel Johansson att när jag vet det närmare kan jag återkomma. Vi kan ha fortsatt kontakt så kan jag nämna det då. Som sagt: Den här diskussionen kommer att fortsätta, och det är jag tacksam för.

Anf. 77 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! Det är ju faktiskt så att den här utredningen har varit klar i ett par års tid nu. Det beror ju alldeles på hur man prioriterar en fråga. Den här propositionen hade ju mycket väl kunnat ligga på bordet ändå om det hade funnits en stark vilja från regeringen att få fram den, men det har varit mycket känsliga frågor, och jag vet att det har varit svårt att behandla detta. Men jag känner att nu är det hög tid att göra någonting åt det här.

Det är ju också en samhällsbesparing på sikt. Om man kommer in på ett tidigare stadium kan man ju förhindra människor att hamna i den situationen att man begår allvarliga brott som inte minst innebär ett mänskligt lidande men som också innebär en kostnad för staten.

Det här borde ju vara en lika prioriterad fråga som många andra propositioner som vi får, ibland hastigt och lustigt, på vårt bord till riksdagens kammare. Jag tror att det handlar om viljeinriktning, herr justitieminister. Jag skulle allvarligt vilja skicka med det till regeringens representanter att vi verkligen önskar att den här frågan ska få högsta prioritet. Statsministern sade så i sin regeringsförklaring, och vi har hört många programförklaringar tidigare, men i den här frågan är det oerhört angeläget att vi får se resultat ganska snart.

Vi vet att en väldigt stor andel av de människor som begår allvarliga brott – jag kommer inte ihåg procentsatsen nu – faktiskt har sökt vård senast inom sex månader innan brottet begås. Jag tycker att det är tragiskt att det här ska få fortgå, och jag vädjar till justitieministern att han får de andra att lägga på ett kol. Här måste något ske mycket snabbt med propositionen så att vi får fram en lagstiftning som verkligen gör det enklare för de här människorna att få hjälp, stöd och vård, och det ska de få i rätt tid.

Anf. 78 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Det här tror jag i och för sig att Ragnwi Marcelind känner till eftersom hon är insatt i den här frågan. Det är inte så att det här bara har legat på Justitiedepartementets bord, utan det här har gått ut på remiss till nästan 90 instanser. Det är alltså ett oerhört omfattande arbete som har gjorts. Och med anledning av det har vi sedan fått göra ytterligare analyser, bland annat om ekonomi. Det är alltså inte så att det bara har legat här för att vi sedan ska arbeta med det och skriva ihop en lagrådsremiss, utan arbetet har ju fortsatt också utanför Justitiedepartementet och sedan har det kommit tillbaka igen.

Nu arbetar vi alltså med det här. Jag kan försäkra er, och det tror jag också att ni förstår, att det har en väldigt hög prioritet, men också att det är väldigt svåra frågor och att vi inte får förhasta oss nu så att det fattas felaktiga beslut som inte är helt genomtänkta. Tack så mycket för debatten!

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2003/04:25

11 november

*Svar på
interpellationer*

9 § Svar på interpellation 2003/04:21 om centraliseringen av tingsrätterna i Gävleborg

Anf. 79 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Sven Bergström har frågat mig vilka konkreta åtgärder jag är beredd att vidta mot bakgrund av uttalanden i en tidigare interpellationsdebatt angående tingsrättsorganisationen i Gävleborgs län.

Som bekant pågår sedan flera år en omfattande reformering av domstolsväsendet. Det övergripande syftet med reformarbetet är att säkerställa att mål och ärenden ska avgöras med högt ställda krav på rättssäkerhet och effektivitet. Förutsättningarna för allmänheten att få mål och ärenden prövade ska, med utgångspunkt i rättssäkerhet och effektivitet, vara lika över hela landet. Domstolarna ska ha en funktionell geografisk spridning i förhållande till allmänheten, myndigheterna och näringslivet.

Målsättningen för arbetet med att förändra den yttre tingsrättsorganisationen är att med bibehållen tillgänglighet skapa möjligheter för en stärkt beredningsorganisation, säkerställa möjligheterna att rekrytera personal, skapa förutsättningar för återkommande kompetensutveckling, öka möjligheterna till specialisering samt att förbättra den geografiska samordningen med rättsväsendets övriga myndigheter. För att förena dessa mål krävs olika lösningar för olika delar av landet.

Riksrevisionsverket fick i december 2001 i uppdrag av regeringen att granska genomförda förändringar av tingsrättsorganisationen. En särskild utredare fick därefter i uppdrag att mot bakgrund av Riksrevisionsverkets granskning utvärdera hur de genomförda förändringarna av tingsrättsorganisationen förhöll sig till de av regeringen uppställda målen för förändringsarbetet. Utredningen överlämnade sitt betänkande den 31 januari 2003.

Regeringen redovisade utvärderingen för riksdagen i en skrivelse den 22 maj i år. Regeringens slutsats var att målen med reformeringen av tingsrättsorganisationen i allt väsentligt uppnås genom sammanläggningarna och att reformeringsarbetet därför borde gå vidare. Även om organi-

sationsförändringarna således leder mot de uppställda målen ger utvärderingen vid handen att möjligheterna till bland annat specialisering påtagligt skulle förbättras om domstolarnas storlek ökade ytterligare.

Mot denna bakgrund måste förutsättningarna anses ha förändrats i förhållande till vad som gällde vid interpellationsdebatten för två och ett halvt år sedan. Detta är också anledningen till att regeringen inte tog slutlig ställning i frågan om tingsrättsorganisationen i Gävleborgs län i samband med den skrivelse som regeringen lämnade till riksdagen i våras.

Det finns enligt min uppfattning anledning att noga överväga om den lämpligaste domstolsorganisationen i Gävleborgs län verkligen är en tingsrätt i varje landskap. Som framgår av budgetpropositionen skulle ett tänkbart alternativ kunna vara en länsdomstol med kansliort i Gävle och tingsställe på en eller flera andra orter i länet. Domstolsverket arbetar för närvarande med att komplettera verkets tidigare utredning om tingsrättsorganisationen i Gävleborgs län. Arbetet beräknas vara avslutat före årsskiftet. Resultatet av Domstolsverkets arbete bör, som tidigare framhållits, avvaktas innan slutlig ställning tas till den framtida tingsrättsorganisationens utformning i Gävleborgs län.

Anf. 80 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Bakgrunden till min fråga är att vi har haft drabbningar i den här frågan tidigare. Den 13 mars 2001, för drygt två och ett halvt år sedan, svarade justitieministern:

Regeringen har genom beslutet att lägga samman Hudiksvalls och Ljusdals tingsrätter gjort det med föresatsen att denna organisatoriska lösning ska vara långsiktigt hållbar. Därför kommer regeringen inte att vara beredd att göra några organisatoriska förändringar avseende tingsrätten i Hudiksvall.

Med det svar som jag nu har fått av justitieministern förstår jag att devalveringstiden på löften från regeringen är tolkningsbar. Det har gått två och ett halvt år. Svaret som jag nu får är någonting helt annat.

Man kan fundera över om det har kommit fram några starka argument, ekonomiska, effektivitetsmässiga och sakliga, för att göra detta. I svaret säger justitieministern tydligt att ”syftet med reformarbetet är att säkerställa att mål och ärenden ska avgöras med högt ställda krav på rättssäkerhet och effektivitet. Förutsättningarna för allmänheten att få mål och ärenden prövade ska, med utgångspunkt i rättssäkerhet och effektivitet, vara lika över hela landet. Domstolarna ska ha en funktionell geografisk spridning i förhållande till allmänheten, myndigheterna och näringslivet.”

Om man tar det som utgångspunkt för att se på Gävleborgs län, två landskap med ungefär 140 000 människor i vardera landskapet, har vi i dag en tingsrätt i Gävle, en under avveckling i Sandviken, en i Bollnäs och en i Hudiksvall. Vid ett besök i Hudiksvall den 3 oktober framgick det väldigt tydligt att man nu är på gång att avveckla tingsrätten och över huvud taget i landskapet Hälsingland. Då informerade generaldirektören för Domstolsverket Stefan Strömberg om den kompletterande utredning som justitieministern också talar om. Han sade att den skulle vara klar under hösten och att Domstolsverket avser att lägga fram förslag till regeringen innan årsskiftet. Sedan ska regeringen ta ställning.

Det råder ingen tvekan om att det här innebär att en domstol i Gävle är målet. Enligt uppgift är planeringen för nya lokaler i Gävle redan i full gång. Där ska personal från både Hudiksvalls och Bollnäs tingsrätt inrymmas. Det är långt gångna planer.

Från ett medborgarperspektiv och även från ett rättssäkerhetsperspektiv borde det finnas en tingsrätt i Hälsingland, inte minst med hänsyn till de väldigt långa avstånd som befolkningen i Hälsingland kommer att få till en domstol i Gävle. Även från ett samhällsekonomiskt perspektiv framstår en centralisering av all verksamhet till Gävle som mindre väl övervägd, om man uttrycker det försiktigt.

Både Bollnäs och Hudiksvalls tingsrätter håller mycket hög kvalitet. Hudiksvalls tingsrätt var i fjol en av två domstolar i landet som uppfyllde samtliga de verksamhetsmål som regeringen uppställt. Enligt den senaste statistiken hade tingsrätten den näst billigaste styckkostnaden per mål för samtliga domstolar i landet. Även Bollnäs tingsrätt ligger väl framme när det gäller uppfyllda verksamhetsmål och styckkostnader för målen.

Utifrån det här är det svårt att se vilka vägande skäl det finns – effektivitets- eller kostnadsskäl – att centralisera verksamheten till Gävle på det sätt som regeringen nu förefaller vara inne på liksom Domstolsverket. Det skulle vara välgörande om justitieministern i sitt nästa inlägg kunde utveckla skälen till att göra den här starka centraliseringen. Varför går man ifrån det långsiktiga löftet för bara två och ett halvt år sedan att det skulle vara en permanent lösning med en tingsrätt i Hudiksvall?

Anf. 81 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! Sven Bergström har interPELLERAT i denna mycket viktiga fråga om den framtida tingsrättsorganisationen i vårt län. Jag och mina fyra socialdemokratiska riksdagskamrater på Gävleborgsbänken har motionerat i samma fråga. Det är en motion, fru talman, som kommer att avhandlas i denna kammare i morgon i ett särskilt betänkande från justitietskottet. Jag har även anmält mig till den debatten. Jag kommer inte att släppa debatten. Justitieministern ska förstå det.

Om en tingsrätt klarar samtliga tolv av regeringen ställda verksamhetsmål två år i rad som Hudiksvall har gjort – Bollnäs gör nästan likadant – ska det då inte premieras? Om man har högt ställda krav på rättssäkerhet och det inte kan bevisas någonstans i Domstolsverkets översyn och utredningar att man har brustit i frågan om rättssäkerhet ska inte det premieras?

Låt mig, fru talman, jämföra Hälsingland med två andra landskap in på våra knutar, Medelpad och Ångermanland. Hälsingland har 10 000 fler människor än både Medelpad och Ångermanland, är betydligt mer ytkrävande, tre gånger så stort som Medelpad och lika stort som Ångermanland. Jag har gjort en jämförelse, och jag kan bara konstatera att samtliga de inkomna mål av ordinär typ som finns i Hälsinglands tingsrätter är fler än vad som finns i Ångermanland och Medelpad. Det som skiljer är att Ångermanlands och Medelpads har särskilda uppgifter också.

Jag kan inte tänka mig att justitieministern skulle kunna föreslå en centralisering till Sundsvall i Västernorrland. Jag skulle inte kunna tänka mig att Östersunds tingsrätt som baseras på ett mindre befolkningsunderlag än Hälsingland skulle läggas ned. Jag kan inte tänka mig att Lyck-

Prot. 2003/04:25
11 november

Svar på
interpellationer

sele skulle läggas ned. Jag kan inte tänka mig att Norra Lapplands tingsrätt skulle läggas ned. Men det är ungefär det man känner att Domstolsverket med något sorts stöd av regeringen nu bereder.

Att ett landskap som har haft egen landskapslag längre än något annat landskap norr om Västergötland, sedan 1100-talet, ska bli av med sin tingsrätt är orimligt. Däremot kan jag förstå och säga ja till att man ser över en sammanslagning av de båda tingsrätterna i Hälsingland. Men låt inte hälsingar, medborgare, nämndemannaorganisation och poliser, få så långt att åka som till Gävle så man stannar hemma! Produktivitetsförlusten på vägen kan bli så stor att någon annan får betala den eventuella rationaliseringsvinst som Domstolsverket ser.

Anf. 82 HANS BACKMAN (fp):

Fru talman! Vi folkpartister är oroliga för att statsmakernas centralistiska syn på rättsfrågorna kan ge följder som är allvarliga och långtgående. Förslaget från Domstolsverket om att antalet tingsrätter ska halveras till år 2010 ser vi som olyckligt. Förslaget innebär ju, som vi har talat om här, att tingsrätterna försvinner i hela Gävleborg förutom i just Gävle kommun. Bollnäs och Hudiksvall försvinner. Även Sandviken är på gång.

Fördelarna med att lägga samman tingsrätterna är tveksamma. Det verkar vara något slags inställning om att större alltid är bättre och effektivare, men så är inte fallet. En statlig utredning har utvärderat de under 1999–2002 gjorda sammanslagningarna av ett antal tingsrätter. Utredningen visar egentligen inte att de större enheterna medför kvalitetshöjningar eller andra fördelar. Det finns ett antal nackdelar också. Närheten till tingsrätten försämras, lokalkännedomen försvinner, de ideellt och lokalt arbetande vittnesstöden och kvinno- och brottsofferjourerna får det mycket svårare. Nämndemännen får längre resor. Det finns ett flertal problem som kan uppkomma.

Jag tycker därför att planerna på sammanläggning av de här tingsrätterna ska stoppas. Domstolsverket har ju aviserat ett flertal nya sammanläggningar. Jag ser en stor fara i att regeringen nu kommer att fullfölja det och lägga samman tingsrätterna även i Gävleborg helt och fullt med Gävles tingsrätt. Jag vill ha tydligare skäl till varför den här sammanläggningen skulle vara så bra, särskilt som domare och övrig personal har framfört att de inte tror på större tingsrätter. Min åsikt är att det finns stora möjligheter att se över tingsrätternas inre organisation.

När det gäller Bollnäs och Hudiksvalls tingsrätt måste man förutom de sakskäl som talar emot sammanläggningen också räkna med de kostnader som uppstår när de som arbetar och är kallade till rätten ska resa längre sträckor. Dessutom måste man räkna in de kostnader som uppstår på längre sikt när Bollnäs och Hudiksvall riskerar att förlora kompetent folk som flyttar från orterna för att få närmare till sitt arbete. Om båda tingsrätterna i Hälsingland försvinner kan vi också räkna med att ett antal advokatbyråer flyttar sin verksamhet från landskapet.

Jag är övertygad om att det går att skapa flexibla lösningar när det gäller domarkarriär samt kompetensutveckling av såväl domare som annan personal utan att skapa stora och kanske otympliga enheter. Jag anser också att tingsrätternas lokala förankring är väldigt betydelsefull för upprätthållandet av rättsskipningen och medborgarnas rättssäkerhet. Där-

för anser jag att innan några som helst större ingrepp får ske i domstolsorganisationen måste en total genomgång av hela domstolsväsendets organisation och framtid göras. Om inte en sådan genomgång görs finns en risk att nuvarande förslag kan leda till godtyckliga nedläggningar och sammanslagningar som saknar både helhetssyn och verklighetsförankring. Detta vore väldigt allvarligt eftersom det är viktigt att medborgarna i hela landet garanteras tillgång till domstolar inom rimligt avstånd. Det är en av de stora trygghets- och välfärdsfrågorna att vi har rätt till ett rättssäkert samhälle var vi än bor i landet.

Jag vill alltså fråga justitieministern om han kan tänka sig att ta initiativ till en total genomgång av domstolsväsendets organisation och framtid med tanke på den stora vikt detta har för medborgarna i vårt land, inte minst i vårt län Gävleborg.

Anf. 83 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! Justitieministern och jag har debatterat den här frågan ett antal gånger. Jag kommer osökt att tänka på en liten visa när jag tänker på regeringens så kallade reformarbete, nämligen mormors lilla kråka som skulle ut och åka och inte hade någon som körde. Än slank hon hit och än slank hon dit, och rätt som det var slank hon ned i diket. Det är precis så jag upplever att regeringens politik har varit i den här frågan. Än har det varit kvalitetsmässiga skäl, än har det varit ekonomiska skäl, och nu upplever jag att regeringen är på väg rätt ned i diket med nedlagda tingsrätter, besviken personal och utflyttat rättsväsende.

Jag skulle vilja fråga justitieministern: Har regeringen över huvud taget något helhetsperspektiv när man gör de här nedläggningarna? Har regeringen någon konsekvensbeskrivning? Hur blir konsekvenserna över landet ekonomiskt? Hur blir konsekvenserna rättssäkerhetsmässigt och regionalpolitiskt? Hur påverkas det lokala rättslivet?

Jag har ställt de här frågorna förut. Jag har aldrig fått några svar.

Justitieministern är väl ändå medveten om att han själv har gett väldigt olika signaler om de här nedläggningarna. Framför allt tycker jag att det är viktigt att ministern här i kväll är väldigt tydlig när det gäller Gävleborgs läns tingsrätter. Vi är samlade här nästan hela bänken, och vi vet att det är många som följer den här debatten. Nu behöver de här domstolarna få ett tydligt besked. De har levt under en väldig osäkerhet väldigt länge.

Jag tycker att det vore tragiskt om det skulle vara en så kortsiktig planering att man nu ska centralisera verksamheten till enbart Gävle. Då skulle jag gärna inbjuda Thomas Bodström att komma dit, så ska jag köra runt med honom i vårt län på alla våra vägar så att han får se hur sträckorna ser ut.

När vi har debatterat den här frågan har jag fått väldigt många olika svar. Jag satte mig ned och tittade lite grann i olika protokoll och skulle vilja fråga Thomas Bodström om situationen har förändrats i några frågor.

En gång sade Thomas Bodström till mig att nedläggningarna inte handlar om besparingar. Har den bilden förändrats, Thomas Bodström?

En annan gång sade Thomas Bodström: Det är inte bra med för stora domstolar heller. Har ministern samma uppfattning i dag?

En annan gång sade han: Man måste se det här större än att det handlar om rättsväsendet. Det är också regionalpolitiskt. Har ministern fortfarande den uppfattningen?

Den senaste debatten vi höll, i maj, hade en helt annan inriktning än den artikel som ministern skrev på Brännpunkt i oktober. Inte ens regeringens skrivelse kommer i närheten av det ministern sade på Brännpunkt. Jag skulle vilja fråga ministern om han verkligen vidhåller att den utvärdering som en enmansutredare gjorde i julas, mellan den 24 november och den 31 januari, så säkert pekar på resultatet att fortsatta nedläggningar inte kommer att få några konsekvenser.

Justitieministern skrev på Brännpunkt att detta var en garant för att det fortsatta nedlägningsarbetet kommer att ge lika goda resultat. Hur i hela friden kan det vara det? Det är väl en väldig skillnad på att ha tre tingsrätter i ett län och att ha en tingsrätt! Man kan ju inte efter att ha tagit bort en säga: Att ha tre i stället för fyra har inte visat sig göra någon skillnad, så därför blir det säkert ingen skillnad om man bara har en kvar heller.

Justitieministern har gett väldigt dåliga besked under många omgångar i debatterna. Regeringen har inte någon som helst helhetssyn. Man plockar bort lite här och lite där, och så tror man att människor inte ska protestera. Men det kommer att bli en proteststorm, justitieministern, om vi inte får ett väldigt tydligt svar här i kväll, och jag kommer att leda den proteststormen! Jag känner mig upprörd över denna kortsiktiga politik utan hänsynstagande till hur det ser ut i glesbygdsområdena, både när det gäller hur rättssäkerheten ska kunna stärkas och också när det gäller hur vi ska kunna arbeta vidare på ett trovärdigt sätt.

Anf. 84 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Nu när tingsrättsorganisationen ligger under Domstolsverkets och regeringens beslutsamt är det viktigt att vi i riksdagen granskar och utvärderar de förändringar som sker. Vänsterpartiet har hittills ställt sig bakom de förändringar som är gjorda.

Kunskap och kompetens hos de tjänstgörande i tingsrätterna är naturligtvis det allra viktigaste, liksom att besluten är så rättssäkra som möjligt. Finns inte tilltron till domstolarna och till att de domar som avkunnas är trovärdiga blir rättssäkerheten ifrågasatt och därmed hela domstolsförfarandet.

Vi vet dock också att rättsväsendet har begränsade resurser, vilket ställer krav på rationalisering och effektivisering. Därför har Vänsterpartiet ställt upp på den förändring som gällde tingsrätten i Ljusdal, och andra förändringar också. Men att ta bort hela tingsrättsorganisationen i Hälsingland känns mycket tveksamt. Jag tvivlar också på att det ens är ekonomiskt lönsamt.

Vi vet att andra verksamheter inom rättsväsendet får ökade arbetsuppgifter, inte minst polisen. Det kan handla om långväga transporter av häktade och längre resväg för alla inblandade. Och vad kostar det med inställda rättegångar, och hur många fler blir dessa om all tingsrättsverksamhet förläggs till Gävle?

Nu är inte den här frågan avgjord. Det är dock inte riksdagen som äger frågan, och därför blir det mycket viktigt att tydliggöra kriterierna för hur tingsrättsorganisationen ska se ut. En helhetssyn kräver att hela

kostnadsbilden finns med när rättssäkerheten och effektiviteten bedöms. Inställda rättegångar och merarbete för polisen så att den inte kan utföra andra nödvändiga uppgifter drabbar ju också rättssäkerheten, fast på ett annat sätt.

Det skulle vara intressant att höra av ministern vilka kriterier som väger tyngst när man ser över den här organisationen och gör rationaliseringar och effektiviseringar. Jag antar att Domstolsverket har att ta hänsyn till sin organisation i första hand och inte ser till helheten.

Jag kan inte tänka mig en enda tingsrätt i Gävleborgs län. Jag tror att det kan vara bra för ministern att höra att det nog inte finns en politisk majoritet för ett sådant beslut om det skulle fattas av riksdagen – något som kan vara bra att tänka på inför det fortsatta utredningsarbetet.

Frågan om centralisering kontra decentralisering är ständigt aktuell. Det skulle vara intressant att höra hur ministern ser på detta inom sina verksamhetsområden. Jag tog upp den här frågan för två veckor sedan i frågestunden, och då sade Ulrica Messing att alla ministrar är ansvariga för regionalpolitiken. Då gäller det att också leva upp till det när man ska fatta beslut.

Anf. 85 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag har full förståelse för det engagemang som finns i frågan. Jag skulle gärna diskutera ett färdigt förslag för Gävleborg om jag hade ett sådant besked att ge, men jag vill inte föregripa Domstolsverkets arbete. Som jag sade kommer verket att lämna sitt förslag före jul. Om jag skulle fatta ett beslut och ha en ståndpunkt blir jag gärna kritiserad för det när jag har lämnat den ståndpunkten, men jag kan alltså inte göra det nu.

Samtidigt vill jag bara erinra om, precis som sades här, att varje förändring som har gjorts har gjorts med stöd av riksdagen – varje förändring. Det är inte så att jag, Justitiedepartementet, Domstolsverket eller någon annan beslutar. Visst har vi gjort detta, men vi har gjort det med stöd av riksdagen, och så kommer det att vara också i framtiden.

Något exakt förslag eller någon diskussion om hur det kommer att bli i Gävleborgs län blir det alltså inte från min sida i dag. Självklart kommer dock frågan att fortsätta att diskuteras när vi får det här förslaget.

Men vi kan naturligtvis ta detta tillfälle att diskutera hela den här frågan. Det tycker jag väl är lämpligt. Jag har också full förståelse för att man vill ha den diskussionen.

När det gäller reformeringen av den yttre tingsrättsorganisationen har det alltså ställts upp ett antal mål. Det är att bibehålla tillgängligheten, att skapa förutsättningar för en starkt beredningsorganisation, att säkerställa möjligheter att rekrytera personal, att skapa förutsättningar för återkommande kompetensutveckling, att öka möjligheterna till specialisering samt att förbättra den geografiska samordningen med rättsväsendets övriga myndigheter. Det här är alltså målsättningen.

Vissa av de här sakerna gör naturligtvis att det blir väldigt svårt att fatta en del beslut. Så är det ju. Det finns naturligtvis en önskan att det inte ska vara för stora avstånd. Det är viktigt med geografisk samordning samtidigt som det är viktigt att kunna ge möjlighet till specialisering och återkommande kompetensutveckling. Det här är mycket svåra avvägningar därför att man också måste ta hänsyn till det som nämnts här. Det

Prot. 2003/04:25

11 november

Svar på

interpellationer

går inte att, och det kan inte jag som justitieminister heller göra, bara se på rättsväsendet.

Jag vet att det betyder väldigt mycket för olika orter att få behålla sin domstol. Jag har full förståelse för det. Det har många gånger ett mycket starkt värde jämfört med andra delar av samhället som i och för sig läggs samman med hänsyn till samhällsutvecklingen. Jag tycker att det är väldigt svåra frågor.

Nu är det inte riktigt så svart eller vitt att det är fråga om domstol eller inte domstol. Vi har ändå möjligheterna med kansli och tingsställen. Men det är inte riktigt samma sak. Jag är fullt medveten om det.

Det här är det sätt vi arbetar på. Vi har gjort en utvärdering. Nu fortsätter arbetet efter de här målsättningarna. Men när det gäller specifikt Gävleborg ber jag att få återkomma när vi har fått Domstolsverkets förslag och jag själv kan bilda mig en säkrare uppfattning i frågan.

Anf. 86 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag tycker att justitieministern talar i lite runda och svepande ordalag. Man får naturligtvis ha respekt för att han inte föregriper de beslut som komma skall. Men justitieministern har, genom att man från Domstolsverket har varit ute och pratat i Hälsingland, gett ett bestämt intryck av vilken utveckling som är på väg. Justitieministern har också i en debattartikel i Svenska Dagbladet för en månad sedan signalerat väldigt tydligt att det är saker på gång av den här innebörden.

Det är mycket det vi reagerar mot. Det finns en offentlig retorik. I den offentliga debatten, i regeringsdeklarationen och andra högtidliga sammanhang, har den socialdemokratiska regeringen hävdat att hela Sverige ska leva och utvecklas. Det ska vara rimliga villkor och geografisk närhet.

Den offentliga servicen i form av sjukvård, skolor, rättsvårdande myndigheter, polis, domstolsväsende med mera är oerhört viktiga utvecklingsförutsättningar om en bygd ska överleva. Det är därför som det är så oerhört olyckligt och alldeles fel signal när man nu i krumbukter aviserar en fortsatt stark centralisering av tingsrätterna i Sverige i allmänhet och i Gävleborgs län i synnerhet, från fem tingsrätter till kanske bara en på några få år.

Hur ska en framtidstro och vilja att investera kunna mobiliseras i det privata näringslivet när det offentliga signalerar neddragning, centralisering, avveckling? Är det så underligt att det privata näringslivet också drar slutsatser av signalerna, att det är svårt att upprätthålla en befolkningsbalans i de här regionerna?

Hanteringen av tingsrätterna i Gävleborgs län förefaller bli ännu ett exempel på hur regeringen och dess företrädare säger en sak i det offentliga, i retoriken, men i praktiken gör någonting helt annat. Då är det inte konstigt att oron bland befolkningen, bland berörd personal, bland kommunala företrädare – jag vet att kommunalrådet i Hudiksvall har skrivit till justitieministern i frågan – är väldigt stor. Den är befogad.

Man har under en följd av år drabbats av en centraliseringsvåg som svept fram över stora delar av den offentliga verksamheten. Polis, åklagare, skatte- och kronofogdemyndigheter, lantmäteri och sjukvård är bara några exempel på viktig grundservice som varit föremål för en mycket stark centralisering. Och nu tycks det fortsätta.

Hälsingland är ett av de landskap som är allra hårdast drabbat av den här verksamheten. Servicen blir sämre för människor. Befolkningsminskningen fortsätter, och den påskyndas av neddragningarna. Det uppstår en ond spiral som innebär arbetslöshet, tomma lägenheter, urholkat skatteunderlag, urholkad lokal marknad för företagen etcetera. Det är en självklarhet att människor undrar om det finns en politisk strävan att utarma och ödelägga landskapet. Det räcker inte med tillväxtavtal och tillväxtprogram, där man försöker ge en annan bild av läget, när man i praktiken agerar på det här sättet.

Justitieministern sade att den här frågan kommer tillbaka till riksdagen. Det lät ju lovande. Så står det också i det betänkande som riksdagen ska debattera i morgon. Där skriver man att i den mån de aktuella tingsrätterna kommer att beröras av nedläggning eller sammanläggning kommer riksdagen att få tillfälle att ta ställning därtill när regeringen anmäler sådana organisationsförändringar. Det är lite kryptiskt det där. Men riksdagen ska få tillfälle att ta ställning, står det. Bodström var i helgen ute och pratade i Lindesberg och sade att det är riksdagen som kommer att fatta beslutet. Kan jag få ställa frågan om det är så? Kan justitieministern här och nu lova att riksdagen kommer att reellt få ta ställning till detta när det kommer ett förslag?

Sedan vill jag gärna upprepa min första fråga, precis det som Kenth Högström var inne på. Vilka är de sakliga skälen? Hudiksvalls tingsrätt är en av de få i landet som uppfyller samtliga tolv verksamhetsmål. Jag tror att Enköping var den andra i landet. Vad finns det då för sakliga skäl för att gå så bröstdänges till väga och avisera den här neddragningen och centraliseringen?

Anf. 87 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! Till skillnad mot Ragnwi Marcelind anser jag att justitieministern normalt sett ger klara och rediga besked. Dessutom menar jag att jag har haft ett utomordentligt samarbete med både justitieministern och hans kompetenta arbetslag i yttrande- och tryckfrihetsfrågor. I den meningen delar jag absolut inte vissa av de angrepp som justitieministern fick.

Men i en annan mening måste jag få repetera att jag känner ett svaj här. Jag känner ett svaj över att Hälsingland som första stora landskap i Sverige skulle bli utan tingsrätt. Därför vill jag ge justitieministern några ord på vägen.

Land skall med lag byggas. Lag ska efterföljas. Det är ett portalvillkor för hur det här landet har skapats. Sveriges äldsta nedtecknade lag finns i centralbygden Forsa. Den hänger i en ring på Forsa kyrka från 1100-talet, kanske tidigare – runskrift, kyrkoböter. Ur denna lag stiftades Hälsingelagen, Sveriges näst äldsta landskapslag som gällde fram till slutet av 1300-talet då Hälsingland införlivades i Uppsala lagsaga, som det då hette. Från den dagen har vi också tillhört Uppsala kyrkoorganisation, numera protestantisk, numera ärkestift.

Att justitieministern skulle bli den förste politiker i detta land som skulle beröva Hälsingland den sista tingsrätten är inte ett brott men ett oerhört tungt historiskt ok att bära. Därför skulle jag vilja rekommendera justitieministern att läsa på historien. Den är oerhört viktig för oss hälsingar.

Anf. 88 HANS BACKMAN (fp):

Fru talman! Tack för denna vackra beskrivning av Hälsinglands historia. Den är sann och viktig.

En sak som jag tycker är intressant är att just argumenten för sammanläggningen av tingsrätterna i en skrivelse till regeringen har underkänts av en lagman i regionen. Lagmannen hävdar själv att avståndet blir för långt för befolkningen om rättegången ska hållas i Gävle. Det blir sämre service till invånarna i Hälsingland och påverkar tingsrätternas effektivitet.

Dessutom hävdar lagmannen att nackdelarna är större än fördelarna om Gävle domstolen åker ut till så kallade tingsställen i Hudiksvall, Ljusdal och Söderhamn. Lagmannen hävdar också att besparingen inte blir stor.

Till detta kan läggas det jag har varit inne på tidigare, att Hudiksvalls domstol faktiskt är landets näst, näst effektiva domstol. Bollnäs tingsrätt ligger också bra till vad gäller kostnad per mål. Faktum är att Hudiksvalls tingsrätt tillsammans med Enköpings tingsrätt är den enda av landets mer än 70 tingsrätter som förra året uppfyllde samtliga tolv verksamhetsmål. Det tyder på att även mindre tingsrätter kan vara väldigt bra och effektiva till sin karaktär.

Därför stöder jag förstås planerna på att stoppa sammanslagningen av tingsrätterna. Jag vill inte ha den här sammanslagningen. Den känns inte riktigt bra.

Jag står också fast vid min åsikt att innan något som helst större ingrepp får ske i domstolsorganisationen måste en genomgång av domstolsväsendet göras. Det känns inte som om det här är riktigt rationellt skött. Det blir för mycket hattande och för mycket osäkerhet. Det är svårt att få riktiga svar på om det är bra eller inte.

Hur ser justitieministern på att så många domare och anställda i personalen är kritiska till sammanläggningen av tingsrätterna i Gävleborg? Kommer han att lyssna på och träffa många av dem som är insatta i de lokala förutsättningarna i Gävleborg?

Anf. 89 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! Problemet är att Domstolsverket regleras i förordning och inte i lag. Vi har från vårt håll velat att Domstolsverket ska läggas under riksdagen så att sådant inte ska kunna ske att regeringen meddelar riksdagen i en skrivelse om det Domstolsverket, med regeringens goda minne, har beslutat. Det är det som sker nu. Vi har inte den stora makten i riksdagen.

Domstolsverket skickade en promemoria till Justitiedepartementet i samband med budgetarbetet där det tydligt framgår att slakten fortsätter. Det kommer att bli 34 tingsrätter kvar om Domstolsverket får sin vilja igenom och Thomas Bodström inte kan hejda denna framfart.

Det är märkligt: Thomas Bodström säger att regeringens mål har varit en mängd fina saker som måste beaktas vid besluten om sammanslagningar och nedläggningar. Men ett av de första målen regeringen har är att se till att alla samhällsmedborgare har ett rimligt avstånd till domstolen – till tingsrätten. Det blir inte ett rimligt avstånd för någon i Hälsingland om detta sker.

Precis som flera har tagit upp är det ingen enda utredning som har visat att de mindre domstolarnas verksamhet håller en sämre kvalitet än de större. Det finns inte en enda utredning om detta. Det finns inte heller en enda utredning som har pekat på vilka fördelar regeringens nedläggningshysteri kommer att innebära. Det finns inte ens en utvärdering om vilka ekonomiska konsekvenser i negativ mening det här kommer att få i framtiden. När det gäller ärendebalansen finns det jättefin statistik från domstolarna i Hälsingland där det framgår hur bra de ligger till.

Alla argumenten och skälen som justitieministern har tagit upp håller inte för Hälsingland. Det skulle vara kraftfullt av justitieministern att visa att det faktiskt är han som bestämmer också i den frågan, att Domstolsverket får rätta sig efter vad justitieministern säger och lova att vi får behålla åtminstone en tingsrätt i Hälsingland.

Anf. 90 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Som ministern sade är frågan inte avgjord. Han sade det på ett ödmjukt sätt, och han sade att han ska ta del av de rapporter som ska läggas fram så småningom och fatta beslut. Tanken att detta ska ske i samförstånd med riksdagen låter bra. Jag vet att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har haft ett bra samarbete, och har ett bra samarbete, i frågorna. Det är viktigt att vi även i fortsättningen ska ha det.

Det är inte så lätt att i kärva ekonomiska tider alltid fatta de allra förnuftigaste besluten. Det kan faktiskt vara så att en nedläggning av tingsrätterna i Hälsingland får andra merkostnader för polisen och andra verksamheter. Om färre domar avkunnas skapas mänskligt lidande.

Det går inte att så tydligt få fram vad som är målet med reformprocessen, att man har åstadkommit det man ville när det gäller möjligheten till specialisering, rekrytering och kompetensutbildning. Revisionsrapporten pekar inte så tydligt ut detta. Där får man avvakta lite mer för att se hur det går.

Jag väddar till ministern att tänka på samarbetet i riksdagen. De tidigare besluten har varit förankrade i riksdagen, och de ska vara det i fortsättningen också.

Anf. 91 PATRIK NORINDER (m):

Fru talman! Jag hörde interpellationssvaret med stort intresse. Där framgick att domstolarna ska ha en funktionell geografisk spridning i förhållande till allmänheten, myndigheterna och näringslivet. Där ska också vara en bibehållen tillgänglighet. Jag tänkte att här är en minister som förstår vad det rör sig om. Han har begripit detta.

Vid slutet av svaret märkte jag att han inte har begripit ett dugg. Vilket stolpskott! ”Det finns enligt min uppfattning anledning att noga överväga om den lämpligaste domstolsorganisationen i Gävleborgs län verkligen är en tingsrätt i varje landskap.” Det är lite svårt att förstå den slutsatsen med den början ministern hade.

Jag hoppas att den debatt vi har haft i dag har klargjort hur viktigt vi riksdagsledamöter från samtliga partier – Lotta N Hedström från Miljöpartiet skulle också ha varit med, och hon har samma uppfattning som vi andra – från vänster till moderater, anser det vara att få ha en tingsrätt även i Hälsingland.

Ragnwi Marcelind tog upp den fråga jag tycker att ministern bör besvara, nämligen om ministern tänker lägga in några regionalpolitiska synpunkter på tingsrättsorganisationen. Det står utom allt tvivel att vi nu har en effektiv tingsrättsorganisation. Den är kostnadseffektiv och rätts-säker. Men med den slutsats ministern har kommit fram till blir man orolig för att ministern inte har förstått hur viktigt det är att ha en tingsrätt även i Hälsingland.

Kenth Högström tog upp frågan om att det inte har någon betydelse var tingsrätten ligger någonstans utan att vi får en tingsrätt i Hälsingland. Vi kan tänka oss en sammanslagning av de två tingsrätterna. Det har jag förståelse för. Jag tycker visserligen att det fungerar utomordentligt bra just nu, men jag kan gott tänka mig en sammanslagning. Jag kan också tänka mig en sammanslagning kanske på någon annan ort än de nuvarande orterna. Jag har i en motion föreslagit att man ska titta på alternativet Söderhamn, som ligger geografiskt väl till och ger bra tillgänglighet. Det viktigaste är att vi får ha kvar en tingsrätt i Hälsingland. Sedan får vi diskutera var den ska vara belägen.

Den fråga som ministern inte har svarat på är varför förändringen görs. Varför görs en förändring när det finns så pass effektiva tingsrätter? Det är lite svårt att förklara. När folk frågar oss varför denna omorganisation görs får vi säga att vi inte förstår det heller. Jag har tidigare tagit upp Hudiksvall. Där finns den näst billigaste organisationen i hela landet. Vi har sett exempel på sammanslagningar av stora tingsrätter – Stockholm är bland de 15 dyraste – och vi förstår inte orsaken till detta. Men ministern har nu möjlighet att tala om för oss bakgrunden till att man vill centralisera till Gävle.

Anf. 92 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Det är svårt att förklara en förändring när man inte har lämnat något förslag om en förändring. Det tror jag var och en förstår.

Alla som har följt frågan kan konstatera att Domstolsverket utreder och lämnar förslag, och sedan är det mycket diskussioner och vi lyssnar på många människor. Sedan har det visat sig – det är bara att konstatera – att det många gånger inte alls blir som i det ursprungliga förslaget, just för att vi har försökt att vara så lyhörda som möjligt. Tanken är att vi i framtiden ska göra anmälningar, men vi ska ha riksdagens stöd, det vill säga en majoritet i riksdagen. Det är viktigt. I motionerna kan vi konstatera om det finns stöd eller inte. Så här långt har det varit 100-procentigt stöd för de förändringar som har gjorts.

Det har varit ett bra samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Det är inte lätta frågor. Det här går inte bara över partigränserna utan det är också en geografisk fråga. Det kan vi konstatera i dag. Det är bra att diskussionerna finns, och det finns en vilja från vår sida att lyssna över partigränserna och verkligen ta hänsyn. Men, det är klart att den viljan inte ökar om man börjar kalla varandra för stolpskott! Men nu är jag en storsint person, så jag får väl se det som ett retoriskt självmål. Jag ska inte ta så illa upp för det. Jag ser det mer från den humoristiska sidan.

Vi har inget färdigt förslag. Det pågår en utredning. Jag kan inte föregå den här och nu.

Anf. 93 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Justitieministern får ursäkta, men när vi läser i svaret från justitieministern – det första svaret kom den 21 oktober – att han ifrågasätter ”om den lämpligaste domstolsorganisationen i Gävleborgs län verkligen är en tingsrätt i varje landskap” och lyfter fram alternativet med en tingsrätt bara i Gävle, måste vi uppfatta det som en väldigt tydlig politisk signal. Han får ursäkta om vi då blir lite upprörda och tar till brösttoner.

Men det är verkligen sakligt motiverat, särskilt när man tittar på siffror som visar att till exempel Hudiksvalls tingsrätt är den näst mest kostnadseffektiva i hela landet. Det vore ju kontraproduktivt att avveckla en av de bästa, som dessutom uppfyller alla tolv verksamhetsmål. Kenth Högström har gjort jämförelser med andra landskap, om det orimliga att avveckla alla tingsrätter i vårt landskap jämfört med andra ur befolkningsmässig synpunkt. Det finns en rad olika argument som väger väldigt tungt.

Jag litar på att justitieministern står för detta att komma tillbaka till riksdagen med förslaget.

Vore det så att man lägger ned alla tingsrätter i Hälsingland, vore det ett av de mest flagranta exemplen på att en saklig debatt om de här frågorna inte har någon som helst betydelse.

När man lyssnar på vad som har förevarit i det här ärendet förefaller det vara en närmast religiös tro på att stora, centrala enheter med något slags automatik, som en naturlag, skulle ge bättre lösningar som styr regeringens och Domstolsverkets handlande.

Jag kan försäkra Thomas Bodström, som var inne på stolpskott i idrottens värld, att jag precis som Ragnwi – jag lovar det här och nu – kommer att medverka till en politiskt väldigt tung och effektiv punktmarkering av justitieministern i alla de här debatterna framöver. Och då kommer punktmarkeringen under de matcher vi har haft på Kaknäsplanen att framstå som ganska hovsamma.

Det är orimligt att lägga förslag, som inte har något stöd ekonomiskt eller sakligt, om att lägga ned tingsrätterna i Hälsingland. Om det skulle komma ett förslag återkommer vi med samma kraft en gång till. Det lovar vi.

Anf. 94 PATRIK NORINDER (m):

Fru talman! Vi ska kanske inte diskutera stolpskott alltför mycket. Men nog tycker jag fortfarande att det var ett stolpskott när man har ett öppet mål och talar om att vi ska ha de kriterierna och sedan kommer till en helt annan slutsats – och slutligen skjuter man över målet. Men låt oss inte gräla om det.

Det jag tog fasta på är att justitieministern i alla fall har en viss lyhördhet för det här, att han har lyssnat på oss och förstår vad det rör sig om, hur viktigt det är för oss i Gävleborgs län och i Hälsingland att ha kvar en tingsrätt, hur viktigt det är för regional utveckling, för bygden, för hela landskapet och även för länet.

Jag är också nöjd med ministerns svar att man vill ha stödet i riksdagen. När jag lyssnar på Owe Hellberg här, en av regeringens samarbetspartner, har jag en viss förhoppning om att ni kanske också kan resonera ihop er och lyssna till oss andra. Ministern kanske också lyssnar på

Kenth Högström, som sitter på länsbänken, så att vi kan få en bra lösning. Det är, som sagt, inte orten som är det viktigaste utan att vi får en tingsrätt i vårt landskap.

Jag vill tacka ministern för beskedet. Jag tror att vi ska ta fasta på dem i den vidare debatten. Vi kommer alla, som ministern förstår, att inte bara hårdbevaka utan också ligga mycket tätt inpå för att se till att det inte blir några nya krumbukter, att man har ett mål och träffar målet den här gången. Och målet ska vara att vi ska ha en tingsrätt kvar i Hälsingland.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2003/04:35 om polisens medverkan vid transporter av psykiskt sjuka

Anf. 95 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Roger Tiefensee har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att polisens resurser inte ska användas till att skjutsa psykiskt sjuka patienter till sjukhus.

Jag tycker att det är viktigt att vi diskuterar hur polisens resurser används, utöver kärnuppgifterna att förebygga och bekämpa brott. Polisen utför i dag en mängd andra uppgifter som det kan diskuteras om den verkligen ska ägna sig åt. Det var mot den bakgrunden som regeringen den 21 december år 2000 tillsatte den så kallade Polisverksamhetsutredningen, som fick i uppdrag att utreda hur polisens verksamhet i högre utsträckning kan renodlas och man därmed kan frigöra resurser till kärnverksamheten.

Polisverksamhetsutredningen (SOU 2001:87, SOU 2002:70, SOU 2002:117) är nu avslutad, och den behandlar bland annat frågan om polisens skyldighet att i olika sammanhang bistå myndigheter med handräckning. Utredningen konstaterar att det inte är ovanligt att polisen får bistå bland annat socialtjänst och sjukvård med handräckning i situationer där man kan ifrågasätta behovet av särskild polisär kompetens.

Utredningen föreslår mot den bakgrunden en skärpning av bestämmelserna om när andra myndigheter får begära handräckning. Ett förslag är att det införs en bestämmelse om att den begärande myndigheten måste ha gjort egna försök att genomföra till exempel en transport innan hjälp begärs av polisen. Dessutom föreslår utredningen att personal från den begärande myndigheten eller vårdinrättningen ska följa med då polisen genomför handräckningen.

Jag kan i detta sammanhang nämna att liknande förslag har presenterats i departementspromemorian *Läkare i allmän tjänst* (Ds 2003:30) som nu bereds inom Socialdepartementet.

Jag håller alltså med Roger Tiefensee om att det finns exempel på handräckningsärenden där uppgiften borde ha kunnat lösas utan polisens hjälp. Självklart ska polis finnas med när behovet verkligen finns, till exempel om en person är våldsam, men när det handlar om transporter av personer som kanske till och med frivilligt kontaktat sjukvård eller socialtjänst för att få vård bör andra aktörer ansvara för transporten.

Det är naturligtvis svårt att beräkna hur stora polisresurser som kan frigöras om utredningens förslag genomförs. Enligt Polisverksamhetsutredningen utförs alltid handräckningar av minst två poliser och tar ofta lång tid i anspråk. Utredningen menar därför att det kan antas att det inte är en obetydlig polisresurs som i stället kan ägna sig åt kärnverksamheten om antalet handräckningsärenden minskar.

Polisverksamhetsutredningens förslag är alltså intressanta, eftersom de tyder på att det finns en del resurser inom polisen som kan frigöras. Jag vill dock inte uttala mig närmare om vilka förändringar som kan bli aktuella framöver, eftersom utredningens förslag nu är under beredning.

Anf. 96 ROGER TIEFENSEE (c):

Fru talman! Jag vill tacka justitieministern för svaret.

Jag vill också tacka för att Thomas Bodström håller med mig om att det finns exempel på handräckningsärenden där uppgiften borde ha kunnat lösas utan polisens hjälp. Det är alltid trevligt att få medhåll, men det var egentligen inte justitieministerns åsikt jag frågade efter. Jag tror, fru talman, att en sådan fråga inte skulle godkännas av kammarkansliet. Jag frågade efter vilka åtgärder som skulle vidtas.

Jag tycker inte att det är rimligt att polisen ska bedriva något slags taxiverksamhet, om uttrycket tillåts. Det är inte rimligt att polisens resurser används till att skjutsa psykiskt sjuka patienter till sjukhus om inte polisens kompetens behövs i det fallet. Det är inte rimligt att polisens resurser används till att skjutsa anhållna och häktade till och från häktningsförhandlingar om inte polisens kompetens behövs i det fallet.

Som justitieministern nämner i sitt svar konstaterar Polisverksamhetsutredningen att det inte är ovanligt att polisen får bistå socialtjänst och sjukvård med handräckning där man kan ifrågasätta om det finns behov av polisiär kompetens. Polisverksamhetsutredningen menar att det är inte obetydliga resurser som används till det här och som i stället skulle kunna användas till kärnverksamheten att förebygga och bekämpa brott.

Att döma av svaret tycker inte heller Thomas Bodström att det här är rimligt. Det är trevligt att få medhåll, men jag efterfrågar åtgärder, inte åsikter. Då är min fråga om vi kan förvänta oss förslag om att lyfta bort olika handräckningsuppgifter från polisen för att i stället skapa utrymme för kärnverksamhet, att förebygga och bekämpa brott. När kan i så fall dessa förslag väntas?

Anf. 97 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag tror att det ändå måste ha framgått att det inte bara var åsikter utan att det är just på detta sätt som vi arbetar. Polisverksamhetsutredningens förslag bereds nu, och jag hoppas kunna lägga fram förslag i en rad olika frågor.

Jag tycker också att det är viktigt att konstatera att polisens arbetsuppgifter är att förebygga och utreda brott. I stort sett all annan verksamhet kommer att läggas på andra. Nu är det inte riktigt så enkelt. Den naturliga frågan är förstås vem som i så fall ska göra detta. Det är det som finns med i det här arbetet.

Såväl åsikter som det sätt som vi nu arbetar på sammanfaller dock. Däremot kan inte jag säga säkert hur det kommer att bli eftersom också

andra delar av samhället involveras i det slutliga ställningstagandet. Men det finns som sagt förslag som vi arbetar med, och vi hoppas kunna slutföra dem. Så sent som i måndags hade vi en diskussion om hur det här ska kunna genomföras, men vi vet än så länge naturligtvis inte resultatet.

Anf. 98 ROGER TIEFENSEE (c):

Fru talman! Det gläder mig att justitieministern och jag har samma syn i detta sammanhang. Det är, som jag ser det, inte rimligt att polisen i dag har uppgifter som mycket väl skulle kunna skötas på ett bättre sätt, både effektivare och för de patienter som berörs. Det handlar inte bara om en resursfråga.

För att först gå in på resursfrågan kan jag nämna att jag har varit i kontakt med polisen i Sörmland och att den bedömer att den ungefär en gång i veckan utför en transport av en psykiskt sjuk till sjukhus. Det är klart att detta kräver mycket resurser totalt sett. Fru talman! Detta innebär att Centerpartiets mål att det ska finnas polis tillgänglig dygnet runt i alla kommuner och i alla stadsdelar i stora städer blir svårare att uppnå.

För att återkomma till att detta inte bara är en resursfråga är det ur vårdtagarens synpunkt problematiskt när poliser kommer och kanske hämtar en asylsökande. Det ger fel signal när polisen kommer i målade bilar och i uniformer. Man kan mycket väl få intrycket att det handlar om en utvisning.

Jag skulle vilja få ett förtydligande i frågan när vi kan förvänta oss att Polisverksamhetsutredningens förslag, i delar eller merparten av dem, presenteras.

Anf. 99 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag vill verkligen vara noga med att säga att detta inte är något alldeles konkret, men jag uppskattar att de första delarna i det här, om det nu går att genomföra, kommer att kunna läggas fram i proposition under nästa år. Vilka delar som vi kommer att ta fram först kan jag dock inte säga säkert. Men vi arbetar med detta för fullt på Justitiedepartementet.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2003/04:45 om strategi för centralisering av rättsväsendet

Anf. 100 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Johan Linander har frågat mig vilka fördelar jag ser med att centralisera stora delar av rättsväsendet, om någon helhetsanalys av centraliseringarna har genomförts, vilka åtgärder jag avser att vidta för att mildra den oro många människor kan känna när de rättsvårdande myndigheterna försvinner allt längre bort, samt vilken strategi jag har för att bekämpa narkotikainförseln om Östersjökusten från Karlshamn till Stockholm blir helt utan tullpersonal.

Vad gäller Johan Linanders inledande frågor så vill jag framhålla att regeringen inte har någon övergripande ambition att centralisera rätts-

väsendet. Däremot har regeringen dragit upp ett antal riktlinjer för rättsväsendets utveckling, nämligen att rättsväsendets myndigheter ska tjäna medborgarnas intressen, verksamheten ska bedrivas effektivt och rättssäkert, arbetet ska bygga på kunskap och vara målinriktat. Enligt riktlinjerna ska även det så kallade rättskedjeperspektivet få större genomslag, den internationella samverkan öka, kompetens och arbetsmiljö utvecklas samt myndigheternas ansvar för jämställdhet och mångfald uppfyllas. Utgångspunkten för arbetet i dessa frågor är varje myndighets särskilda behov och förutsättningar.

Inom polisen bedrivs ett utvecklings- och effektiviseringsarbete med benämningen En nationell polis. Det går ut på att polisens sammanlagda resurser och samlade kompetens ska ses som gemensamma. Det operativa polisarbetet ska naturligtvis bedrivas lokalt. Däremot behöver samarbetet över geografiska och organisatoriska gränser förbättras, vilket även Göteborgskommittén påpekat. Genom att polisens resurser används effektivare kan den lokala polisen förstärkas.

Riksåklagaren arbetar med att ta fram underlag för att möjliggöra en framtida förändring av åklagarväsendet. Arbetet sker med syfte att förbättra den övergripande ledningen av åklagarorganisationen och skapa bättre förutsättningar för den lokala operativa åklagarverksamheten. Riksåklagaren har aviserat att han kommer att föreslå att all verksamhet inom åklagarorganisationen, det vill säga med undantag för Ekobrottsmyndigheten, bör samlas inom en myndighet. Regeringen räknar med att under våren 2004 närmare kunna överväga hur framtidens åklagarorganisation bör vara utformad.

Inom domstolsväsendet pågår ett arbete med att reformera den yttre organisationen. De principer som är vägledande vid reformarbetet är bland annat att säkerställa att mål och ärenden avgörs med högt ställda krav på rättssäkerhet och effektivitet, att förutsättningarna för allmänheten att få tvister och andra rättsliga angelägenheter prövade ska vara lika över hela landet samt att tyngdpunkten i den dömande verksamheten ska ligga i första instans. De genomförda organisationsförändringarna har utvärderats med gott resultat. Det har bland annat konstaterats att regeringens mål att de flesta medborgare ska ha ett rimligt avstånd till en tingsrätt i allt väsentligt har uppnåtts.

Vad beträffar frågor om Tullverket hanteras dessa inom regeringen av finansminister Bosse Ringholm. Han har nyligen besvarat flera frågor och interpellationer angående Tullverkets organisation. Jag vill liksom Bosse Ringholm påpeka att det är Tullverket självt som ska avgöra var resurserna gör mest nytta för att uppfylla de mål som regering och riksdag fastställer. Tullverket har nyligen utrett hur verksamheten ska organiseras i framtiden. Förslaget innebär att Tullverkets brottsbekämpande verksamhet, liksom i dag, kommer att täcka hela landet genom antingen rörliga eller fasta styrkor. Jag ser därför inte någon anledning att vidta några särskilda åtgärder med anledning av Tullverkets omorganisation.

Det arbete som jag redovisat bedrivs i stor utsträckning av respektive myndighet och syftar till att myndigheterna ska uppfylla de övergripande mål för rättsväsendets utveckling som regeringen har ställt upp. Som framgår är behoven av lokal och regional närvaro olika beroende på respektive myndighets uppgifter. Det är viktigt att i det pågående reformarbetet ta hänsyn till detta. Samtidigt är det för rättsväsendets funktion av

Prot. 2003/04:25
11 november

Svar på
interpellationer

stor betydelse att skapa en geografisk samordning mellan de olika myndigheterna. Med den inriktning som det pågående arbetet har vill jag framhålla att jag inte anser att det finns anledning för medborgarna att känna oro.

Jag kommer att noga följa det pågående arbetet och även i fortsättningen verka för att rättsväsendet för varje medborgare ska svara mot högt ställda krav på rättssäkerhet och rättstrygghet.

Anf. 101 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka justitieministern för svaret. Jag får säga att det väl tyvärr var ganska väntat. Som jag också skriver i interpellationen tycker jag att det kan finnas anledning att se över polisens och domstolsväsendets organisation. Det är faktiskt osannolikt att man skulle kunna ha samma organisering av samhällets viktigaste funktioner i dag som för 10, 50 eller kanske 100 år sedan.

Justitieministern säger att regeringen inte har någon övergripande ambition att centralisera rättsväsendet. Det låter bra till och med i mina öron, men jag blir samtidigt orolig. Även om det inte finns någon ambition att centralisera rättsväsendet är det ändå samtidigt precis det som håller på att hända. Vem har då ansvaret för rättsväsendet som helhet? Det är ju inte Rikspolisstyrelsen eller länspolismyndigheterna. De har hand om polisväsendet och jobbar för att få sin egen budget att gå ihop. Det är inte Tullverket – det har hand om tullverksamheten och arbetar för att få ihop sin budget. Det är inte Domstolsverket. Det har hand om domstolsorganisationen och jobbar för att få ihop sin budget.

Men någon måste väl ändå ta ett helhetsansvar. En besparing som Domstolsverket gör kan ge ökade kostnader för tullen, till exempel genom längre transporter till häktesförhandlingar. En besparing som tullen gör kan ge ökade kostnader för polisen om samordningsmöjligheterna försämras. Och en besparing som polisen gör kan ge ökade kostnader för domstolarna, till exempel för försämrade handräckning och därmed fler inställda rättegångar. Någon måste ta ett helhetsansvar och denna någon måste vara regeringen.

Jag tror inte att det är en katastrof om tingsrätten på orten läggs ned, men jag vänder mig bestämt mot att den läggs ned utan att en helhetsöversyn av situationen görs.

För ett par veckor sedan var ministern inbjuden till justitieutskottet för att förklara vilken linje som gäller för den framtida tingsrättsorganisationen. I stället kom statssekreteraren, och vi fick svaret att de län som inte tidigare drabbats av tingsrättsnedläggningar, till exempel Värmland, ligger i tur för omstrukturering. Däremot är de län där nedläggning av tingsrätter redan skett, till exempel mitt hemlän Skåne, inte aktuella för ytterligare nedläggningar.

Jag tyckte att det var ett tydligt besked från statssekreteraren. Sedan har vi haft en debatt i medierna i Skåne, och för några dagar sedan kunde vi läsa att en annan person på Justitiedepartementet sagt att statssekreterarens besked inte utesluter vissa justeringar också på andra håll. Det gäller till exempel Skåne, där Domstolsverket nu vill lägga ned tingsrätterna i Hässleholm, Ystad och Trelleborg.

Jag vill fråga justitieministern om han håller med om att en nedläggning av tre skånska tingsrätter, som tillsammans är domsagor för tio

kommuner med totalt 237 000 invånare och över 100 anställda, verkligen är en justering och om regeringen står bakom Domstolsverkets planer på att lägga ned hälften av alla tingsrätter i landet.

Vi har tidigare lyssnat på debatten om Gävleborgs tingsrätter, och detta blir därför en viss upprepning. Jag skulle ändå vilja ha besked för det handlar om många anställda som är oroliga för sina arbetsplatser och undrar om de kommer att försvinna. Oron är stor, och då är arbetsmiljön inte bra.

Anf. 102 JAN ERTSBORN (fp):

Fru talman! Vi lever i en föränderlig värld, och förändringarna går snabbt. Naturligtvis måste även rättsväsendet förändras i olika avseenden oavsett om det gäller tull, polis eller domstolar.

Jag hade tänkt uppehålla mig lite grann vid domstolarna, men jag ska inskränka mig något med hänsyn till att ganska mycket redan sagts i samband med debatten om tingsrätterna i Hälsingland.

Jag är lite besviken på justitieministerns svar på Johan Linanders interpellation, och på agerandet att vi inte skulle kunna få till stånd en grundlig och förutsättningslös utredning över hela landet för att få ett helhetsperspektiv på detta.

Nu arbetar man med ett flertal domstolar med fyra fem sex och till och med fler domare – det är alltså inte fråga om de allra minsta – som kan bli aktuella för att läggas ihop. Därmed får man domstolar med kanske 15–20 domare. Många av dessa domstolar, av vilka jag nyligen besökt en del, fungerar i dag alldeles ypperligt – precis som Hudiksvalls tingsrätt, som vi hörde om tidigare.

De har inga problem med balanser, inga problem att rekrytera personal, de klarar kompetensutvecklingen i den utsträckning som Domstolsverket har kurser och så vidare. De skäl som åberopats håller alltså inte för att lägga ihop dessa tingsrätter. Detta måste då ses mot bakgrund av hur vi har det med de stora tingsrätterna i landet – i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Jag är övertygad om att även justitieministern tagit del av något av de handlingsplaner som är skrivna med anledning av de besparingskrav som lades ut under sommaren. Jag är medveten om att man lagt mera pengar i budgeten vilket gör att besparingarna blir något mindre, men det är ändå ganska skarpa ord som kommer från cheferna. Det gäller inte minst från chefen vid Stockholms tingsrätt. Skadeverkningarna blir orimligt stora, och i förlängningen kommer medborgarna att drabbas hårt när väntetiden medför rättsförlust.

De stora domstolarna i landet har alltså problem, medan de små och medelstora domstolarna inte har det. I det läget väljer man att fortsätta att lägga samman små och medelstora domstolar och därmed skapa större enheter. Detta är precis tvärt emot vad man borde göra, och det är i varje fall värt att stanna upp och göra en mera grundlig utredning innan man går vidare.

Anf. 103 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Förutsättningarna är naturligtvis olika för olika slags myndigheter, och det finns ingen ambition att centralisera som något slags självständig princip. Men som jag sade tidigare är det av stor bety-

Prot. 2003/04:25
11 november

*Svar på
interpellationer*

delse för rättsväsendets funktion att skapa geografisk samordning mellan de olika myndigheterna.

När det gäller de största domstolarna har vi kunnat konstatera, precis som sägs här, att det finns problem. Det är också därför som vi har föreslagit att Stockholms tingsrätt ska delas upp. Det är inte så att tingsrätterna överallt bara ska bli större och större, utan de allra minsta kanske behöver bli större – alltså det som nu framför allt koncentreras på de län där några sådana sammanläggningar inte förekommit. Detta sker samtidigt som den allra största behöver bli mindre. På så sätt är det också fråga om ett slags decentralisering.

Sedan vill jag slutligen säga på tal om domstolens renommé och så vidare att även domstolar naturligtvis måste försöka arbeta effektivt. Och domstolarna får också ett ökat anslag. Det blir – vilket har sagts här – ett tillskott nästa år.

Dessutom har vi hovrättsprocessen som innebär att det hela kommer att bli mera effektivt och naturligtvis också kommer att påverka domstolens förutsättningar i framtiden. Jag vill understryka att vi följer utvecklingen, och det kan inte uteslutas att ytterligare tillskott kommer att behövas. Det har vi sagt tidigare, och vi har också uppfyllt de löften. Vi kommer att göra det igen.

Anf. 104 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! Några besked som kan lugna de anställda på de nedläggningsshotade tingsrätterna har jag inte fått.

Domstolsverket jobbar på ett sätt som gör att vi snart inte kan fatta politiska beslut som stoppar nedläggningarna. Det finns långtgående planer på att bygga ut tingsrätten till exempel i Kristianstad för att på så sätt få in målen från Hässleholms tingsrätt och från kommunerna på Österlen. Lagmannen i Kristianstad uttryckte det så att de nog får in dem med hjälp av skohorn. Att det sedan finns bra och praktiska lokaler i Hässleholm är en annan sak. Här saknar jag fortfarande en analys av varför centralisering alltid är den bästa lösningen. Det har jag länge undrat, och något svar tycks inte komma i dag heller.

Jag besökte Värmland för ett tag sedan. Det är ett trevligt landskap. Polisstyrelsen och länspolismästaren där är överens om att tillgänglig polis behövs i länets samtliga 16 kommuner, till och med i lilla Munkfors som har 4 100 invånare. Deras analys är tydlig och innebär att rättsväsendets närvaro är viktig för rättstryggheten och för människors tilltro till samhällets möjlighet att skydda dem mot brott och även lösa brott när de begåtts.

Den lokalkännedom och personkännedom som polisen på orten har underlättar oerhört i deras arbete. Denna fördel försvinner när polisen i landet centraliseras, för det gör den. Fler och fler kommuner blir av med polisen närvaron – inte minst gäller detta i Värmlands grannlän Dalarna.

De senaste månaderna har jag besökt flera tingsrätter, bland annat i Eksjö, Hässleholm och Kristinehamn. Samtliga är nedläggningsshotade, och samtliga är överens om att Domstolsverkets argument för nedläggning är felaktiga. Domstolsverket skickar ut en promemoria till dem och talar om vilka problem de har. Det sägs att de inte klarar kompetensutveckling, det blir problem i samband med semesterledighet och föräldra-

ledighet och när någon är sjuk. När man sedan frågar dem som påstås lida av dessa problem säger de nej, de lider inte av detta.

Man undrar var analysen finns. Jag hoppas att justitieministern snabbt sätter sig in i detta för som jag sade arbetar Domstolsverket på ett sådant sätt att personalen snart ger upp. Personalen på de tingsrätter som är nedläggningshotade – det gäller hälften av alla tingsrätter i landet – går bara och väntar på när deras tingsrätt läggs ned.

Jag har tagit med mig ett brev som jag fått från Eksjö tingsrätt, och efter interpellationsdebatten tänkte jag ge det till justitieministern. Där sammanfattar man argumenten på ett mycket bra sätt. Jag tycker därför att justitieministern ska ta brevet och läsa det.

Jag har också fått brev från en massa andra ställen. Häromdagen fick jag brev från Västerviks, Vimmerby, Oskarshamns och Hultsfreds kommuner och i dag från Höglandets kommunförbund som omfattar Eksjö, Sävsjö, Aneby och några kommuner till. Folk är väldigt engagerade i de här frågorna.

Frågan man måste ställa sig är: Kan vi som arbetar politiskt på riksnivå totalt nonchalera åsikterna hos dem som arbetar på lokal nivå? Jag tycker dock inte det.

Anf. 105 JAN ERTSBORN (fp):

Fru talman! Jag förstår att justitieministern väl känner till den bakomliggande problematiken, och jag hade givetvis inte förväntat mig någonting annat.

Det enda vi inte förstår är varför man ska låta de här operationerna pågå, och framför allt i detta oerhört snabba tempo som de gör just nu. Jag skulle kunna räkna upp motsvarande oroliga personer – inte bara anställda vid domstolarna utan även kommunpolitiker, advokater och så vidare – som Johan Linander har gjort. Men det finns ingen anledning att upprepa det, utan jag vill i stället instämma i vad Johan Linander har sagt.

En fråga i det här sammanhanget som jag hoppas att justitieministern skulle vilja besvara har sin utgångspunkt i det PM som generaldirektören för Domstolsverket har lämnat om den fortsatta reformeringen, där även länsrätterna berörs. Av brännpunktsartikeln som återopats tidigare här skulle man kunna dra slutsatsen att justitieministern är inne på tankarna att göra en sammanslagning av länsrätter och tingsrätter. Jag är inte säker på att jag har uppfattat det rätt, men jag skulle kanske kunna få ett klargörande av hur justitieministern ser på frågan för dagen.

Anf. 106 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag ska först understryka det faktum som jag i och för sig tror att Johan Linander känner till: Det är inte Domstolsverket som beslutar någonting. Det har inte heller varit så tidigare. Domstolsverket utreder och lämnar en del förslag. Sedan har vi kunnat konstatera att efter de diskussioner som har förts och efter de synpunkter som har inhämtats har förslagen sett annorlunda ut vid många tillfällen. Men jag vill understryka det som jag också sade i den tidigare debatten, att vartenda beslut som har fattats om domstolssammanslagningen har haft stöd av riksdagen. Det är viktigt att komma ihåg, så att man inte tror att det här är något som någon enskild myndighet fattar beslut om. Det är viktigt att

Prot. 2003/04:25

11 november

Svar på
interpellationer

Johan Linander upplyser personalen om det när han har kontakt med dem, så att inte de, som inte har samma överblick som Johan Linander, förebringas att tro någonting annat.

Det finns alltså inte, som jag sade, någon enskild ambition att centralisera. Därför kan jag inte heller komma med någon analys. Det är ett ganska självklart faktum.

Det är olika förutsättningar för olika myndigheter. Jag ska inte plåga oppositionen ytterligare med de tillskott som vi gett rättsväsendet, som ni väl känner till. Men just därför kan vi också se hur det blir alltför poliser, och nästa år ökar antalet för fjärde året i rad. Jag håller helt med Johan Linander om att det är viktigt med polisnärvaro i alla delar av landet.

Slutligen: Det är inte nu aktuellt med någon sammanläggning av tingsrätt och länsrätt. Jag kan inte föregå hur utvecklingen kommer att bli i framtiden, men jag har inte nu några planer på att föreslå något sådant.

Anf. 107 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! Jag har fått svar, men tyvärr inte de svar som jag hade hoppats på. Det finns ingen analys av helheten, varje myndighet fattar de beslut som de tycker behövs för att göra tillräckligt stora besparingar för att klara sin budget, och sedan får vi se hur det går.

På tal om budget kan jag upplysa justitieministern om att polismyndigheter runtom i landet för 2004 beslutar om budgetar som innebär underbemanning. Så är det. I exempelvis Skåne och Halland har man redan fattat beslut om budgetar som inte är i balans. Det är intressant. Tydligt ökar antalet poliser, men man håller inte sina budgetar. Om antalet poliser ökade 2002 så var det med 29 stycken. Men, visst, det är en ökning det också.

Jag har också hört av oroliga kommunpolitiker att i till exempel Eksjö och Hässleholm är inskrivningsmyndigheterna placerade, och de placerades där i samband med omställningen av försvaret. Man blev lovade kompensationsarbetstillfällen, och då fick man de här inskrivningsmyndigheterna. Det har gått två eller kanske två och ett halvt år, och nu är frågan om de får vara kvar. Hur länge kan kommunerna lita på att regeringens löften håller? Är det två år som är limiten?

Vi har inte sagt så mycket om tullen, men det finns mycket man kan säga om den. Jag kan konstatera, efter besök hos tullen i Karlshamn, att man är mycket orolig för hur man ska klara verksamheten längs med Östersjökusten när den brottsbekämpande tulldelen försvinner från Kalmar, Norrköping, Gotland och bara ska finnas i Karlshamn och Stockholm. Det är klart att man kan ha en rörlig styrka. Men ska tulltjänstemännen sitta i bilar, eller ska de kämpa mot narkotikan? Det kan man fråga sig.

Anf. 108 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag måste avslutningsvis ändå replikera på det som sägs här om att polisen saknar resurser. Det är någonting som vi ofta får höra från oppositionen. Det sägs att de inte kommer att räcka och att det inte kommer att finnas resurser att anställa poliser. Poliser hör till de få yrkesgrupper där alla som har utbildats får jobb. Det finns inga arbetslösa poliser. Det är inte alla som har det privilegiet.

Det är naturligtvis svårt att säga exakt hur budgeten kommer att bli och ange någon exakt miljon eller tiotals miljon när den totala budgeten är 14½ miljard. Men vi kan konstatera att vi har prickat ganska rätt de senaste åren. Det har dessutom blivit ett litet överskott vid utgången av både 2001 och 2002. Men det är klart att med de satsningar som görs kommer det att behövas ytterligare resurser även i framtiden. Det är jag fullt medveten om.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2003/04:25
11 november

*Svar på
interpellationer*

12 § Svar på interpellation 2003/04:31 om den avbrutna skogsmarkskalkningen

Anf. 109 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Sven Gunnar Persson har frågat vilka åtgärder miljöministern avser att vidta för att uppfylla delmål 2 i miljömålet Bara naturlig försurning, som föreskriver att trenden mot ökad försurning av skogsmark ska brytas.

Försurningen utgör ett allvarligt problem som drabbar både vatten och mark. Den långsiktiga lösningen av problemet med försurning är att utsläppen till luft minskar. Så har också skett. Utsläppen av svaveldioxid har minskat med 50 % under 1990-talet och utsläppen av kvävedioxider och ammoniak med nästan lika mycket. Nedfallet över Sverige av till exempel svavel har halverats under samma period. För första gången kan vi därför nu också se en förbättring, om än liten, i pH-tillståndet i många av södra Sveriges sjöar.

Naturvårdsverket har alldeles nyligen gjort en fördjupad analys av försurningsmålet. Där konstateras att vi för att nå det övergripande målet måste vidta ytterligare åtgärder internationellt utöver ingångna avtal. Nedfallet av försurande ämnen kommer annars att överskrida vad naturen tål på ca 15 % av skogs- och sjöarealen år 2010. Dessutom beaktas inte återhämtningstiden i marken i dessa bedömningar. Vi kan få problem med att uppnå miljömålet angående främst mindre vatten i sydvästra Sverige till år 2020. Vi kan också ha problem med skogsmarker som ännu inte återhämtat sig. Vi måste finna en gemensam lösning för att effektivisera verksamheten både ekonomiskt och ekologiskt.

Internationellt har just försurningsproblematiken, som är speciell för Skandinavien, kommit i skuggan av andra viktiga problem som klimatförändringar och partikelutsläpp. Jag kommer därför att mycket aktivt driva dessa frågor inom CAFE-programmet, Clean Air for Europe, och vid revideringen av Göteborgsprotokollet och EU:s takdirektiv för utsläpp. Ett annat område som jag prioriterar är de pågående förhandlingarna om svavelhalt i marina bränslen.

Sven Gunnar Persson har tagit upp frågan om delmål 2 inom målet Bara Naturlig Försurning, som handlar om försurningen av skogsmark. På denna fråga kan jag ge ett lugnande svar, nämligen att målet om att bryta trenden nu är uppnått och att alla prognoser tyder på att återhämtningsförloppet har startat år 2010.

Men som framgår av min inledning så måste också huvudmålet om bara naturlig försurning uppnås. Det är därför viktigt att vi fortsätter

arbete med övriga delmål. För att göra detta krävs ett samarbetet och en samsyn mellan alla berörda parter och en samordning av olika åtgärder. Precis som Sven Gunnar Persson påpekar är också försurningen av mark ett problem som måste lösas.

Markförsurningen beror på såväl atmosfärisk deposition av sura ämnen som skogsbrukets uttag av basiska ämnen med skörden. Skogsstyrelsen har bedrivit ett utmärkt projekt i Lygnern och Nissandalen. Projektet har givit värdefulla resultat, och Skogsstyrelsen har utifrån bland annat detta projekt föreslagit en mer övergripande strategi inkluderande bland annat viss skogsmarkskalkning och utökade fältförsök.

Frågan om utformningen av en fortsatt skogskalkning och dess finansiering kommer att aktualiseras i samband med den fördjupade utvärdering av miljömålsarbetet som kommer att presenteras för riksdagen 2005. Eftersom miljömålsarbetet bedrivs integrerat, och både åtgärder och effekter är ömsesidigt beroende av varandra också mellan olika miljömål, är detta nödvändigt. Även om jag vet att effekter av skogsmarkskalkning tar långt tid att uppnå så har vi ännu tid att analysera detta problem och skapa de åtgärder som på det mest kostnadseffektiva sättet uppnår uppsatta miljömål.

Anf. 110 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Fru talman! Jag vill tacka miljöministern för svaret. Miljöministern väljer att i sitt svar ge en ganska positiv bild av utvecklingen och möjligheterna att komma till rätta med försurningen. Visst ska vi ta vara på och lyfta fram det positiva som finns, självklart. Men det förhållningssättet får inte tas till intäkt för att inte göra de förbättringar som kan göras. Det är här jag är kritisk till miljöministern och regeringen, och det är därför jag har ställt min fråga till ministern.

Jag tycker att det är på tok för passivt att hänvisa till att frågan om åtgärder mot markförsurningen ska tas upp först 2005 i samband med en fördjupad utvärdering av miljömålsarbetet. Jag är starkt medveten om att frågan om skogsmarkskalkning är ganska kontroversiell i många sammanhang. Forskare drar olika slutsatser. Men de har en sak gemensamt från olika håll, och det är betoningen på behovet av ytterligare forskning och kunskapsuppbyggnad. Det sägs från Skogsstyrelsen, Statens lantbruksuniversitet och Naturvårdsverket.

Skogsstyrelsen bedriver ju olika projekt i forsknings- och metodutvecklingssyfte. Lygnern och Nissandalen är två av dessa som jag nämner i min interpellation. Miljöministern beskriver dem som utmärkta projekt. Skogsstyrelsen har också tagit fram ett program för att gå vidare. Det har man gjort för ett par år sedan, vill jag minnas. Det programmet har stoppats i miljöministerns byrålåda – förhoppningsvis inte på något ännu sämre ställe. Dessutom drar man från regeringens sida i budgeten för 2004 in anslag på tio miljoner kronor till Skogsvårdsorganisationen, som finansierat den typ av projekt som har genomförts i Lygnern och Nissandalen.

Jag vill fråga miljöministern: Anser ministern att detta är ett rimligt sätt att hantera ett område där behovet av ytterligare kunskap, forskning och försöksverksamhet är stort?

Anf. 111 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Sven Gunnar Persson, som har lyft upp den här mycket viktiga frågan. Behovet av skogskalkning är oerhört stort. Det är speciellt viktigt för Västsverige, som jag kommer ifrån. Där upplever vi att det är ett akut läge nu.

Vi kunde under de nederbördsrika åren 1999–2001 se hur det skedde en höjning av organiskt löst aluminium. Det sker ju när pH-värdet understiger 4,3. Då fälls aluminiumet ut, och det gjorde det vid dessa tillfällen. Forskare bedömer att det nu krävs en tjugoårsperiod av insatser innan man kommer att kunna få bukt med dessa problem.

I en skrift om miljömålen som vi hade en genomgång av häromdagen står det mycket tydligt: Trots detta är det osäkert om delmålet nås. Undersökningar i Västra Götaland, som ligger i den mest förurningsdrabbade delen av landet, tyder på att många sjöar och mindre vattendrag fortfarande kommer att vara försurade år 2010.

Miljöministern nämnde också Lygnern i Halland, min barndoms sjö. Där har man haft väl fungerande projekt som också har givit oerhört bra resultat. Man använder krossat kalk, askåterföring. Det har givit positiva effekter – inte enbart i skog och mark. Det blir ju en kombination. Det blir också en positiv effekt för vattnet, i det här fallet för Lygnerns vatten. Det är då vi kan uppnå målen om levande sjöar, minskad förurning och myllrande våtmarker.

Det räcker inte med att man arbetar med projekt. Det har man gjort, och de har utvärderats. Det har visat sig vara positivt. Det är nu det krävs att man går vidare. Vi ska inte enbart stanna vid projekt och fältförsök. Här krävs det fullskalearbete. Vi har många resurser som vi behöver ta vara på för att vi inte ska riskera att det inte går att rädda naturen.

Anf. 112 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Jag tror att jag försökte ge en ganska nyanserad bild, nämligen att vi är på rätt väg när det gäller flera delmål men att vi har svårt att nå det övergripande målet 2010. Är det rimligt att inte ge mer till skogskalkningen? Låt mig säga att vi satsar stora summor på kalkning varje år i Sverige. Över 200 miljoner kronor går till kalkning av våra vattendrag.

Det har också försiggått mycket intensivt arbete på skogsvårdsstyrelsen under många år. De här försöksprojekten har pågått sedan 1989. Jag håller med om att det är önskvärt att vi går vidare och att vi inte bara arbetar med försöksprojekt. Vi måste ta nästa steg och se hur vi kan gå vidare. Det är i det sammanhanget jag säger att om vi ska göra detta är det fråga om ett nytt steg i den svenska kalkningspolitiken, att gå in för just skogsmarkskalkning i mer omfattande skala. Det rör sig också om betydande resurser om man, som skogsvårdsstyrelsen föreslår, ska göra detta på 200 000–350 000 hektar mark.

Det är en viktig fråga, och då måste vi väga olika prioriteringar mot varandra. Därmed tycker jag att det hör väl hemma i miljöarbetet, där vi måste se vilka mål vi har svårt att uppnå och hur vi ska prioritera.

Låt mig säga att det självklart är så att det ur skogsmarkskalkningens synpunkt och det här projektets synpunkt hade varit önskvärt att skogsvårdsstyrelsen hade kunnat få mer medel. Regeringen har dock inte avstått medel till just det här projektet. Det handlar snarare om skogsvårds-

Prot. 2003/04:25

11 november

Svar på
interpellationer

styrelsens totala budget. Där har regeringen i en samlad bedömning inte sett att det har varit möjligt att ge mer resurser det här året. Men vi återkommer. Vi försöker bedöma det här projektet, och skogsmarkskalkningens värde, i relation till hela miljömålsarbetet.

Anf. 113 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Fru talman! Visst satsas det pengar på kalkningen, över 200 miljoner kronor. Den allra största delen av de pengarna går till kalkning i sjöar, försurade sjöar. Här handlar det om att förhindra försurande tillflöden till sjöarna genom att neutralisera det vatten som rinner ut.

Skogsstyrelsens program handlar ju om 30 miljoner kronor per år under en treårsperiod för att fortsätta en försöksverksamhet som kanske i nästa steg ska innebära mer storskalighet när man fått utvärdera och så vidare.

Men, fru talman, mer än 80 % av alla småbäckar i Lygnerns tillrinningsområde har aluminiumhalter som är skadliga. Läckaget från skogsmarken är ett större problem än det direkta nedfallet av försurande ämnen i sjöarna. Den här situationen är, precis som Anita Brodén har påpekat, säkert likartad i många områden, inte minst i sydöstra Sverige.

Enligt Skogsstyrelsen finns det ca 300 000 hektar skogsmark i sydöstra Sverige som fortsätter att tillföra försurat vatten till sjöar och vattendrag med de konsekvenser som Anita beskrev. Men nu har livet börjat återvända i Nissandalen. Öring, mört, kräftor och musslor stöjar runt i vattnet igen, och det är glädjande.

Jag vill fråga miljöministern vad som är felet med att skogsvårdsorganisationer, länsstyrelsen och kommunerna samordnar sina resurser i ett gemensamt projekt på det här sättet. Något fel måste det vara eftersom pengarna dras in. Vad har de gjort för fel eftersom förslaget om ett treårigt projekt för att fortsätta att utvärdera detta inte genomförs?

Jag tror att för att miljömålen ska nås när det gäller markförsurningen behövs det ytterligare åtgärder, precis som Miljömålsrådet säger. Jag tycker att det är beklagligt att regeringen är passiv och pratar om 2005 som nästa tillfälle att ta itu med problemen på allvar. Är inte miljöministern beredd att omvärdera detta och skynda på arbetet med att genomföra de av Skogsstyrelsen föreslagna projekten?

Anf. 114 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Tack för svaret, miljöministern. Kalkning är nödvändigt. Denna konstgjorda andning kommer vi att få använda oss av ytterligare ett antal år innan vi råder bot på de primära orsakerna. Det allra viktigaste är ju att komma åt källan till detta. Vi kan inte fortsätta hela tiden med denna konstgjorda andning.

Då är det viktigt att vi maximerar insatserna och sätter in rätt medicin på rätt ställe. Det är ett akut läge, som jag sade i mitt förra anförande, i Västsverige. Därför vädjar jag till miljöministern att se om man kan göra omfördelningar och tillskjuta extra resurser för att rädda skogarna och sjöarna på allra bästa sätt.

Anf. 115 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m):

Fru talman! Jag kommer från Jönköpings län. Länsstyrelsen i Jönköpings län har uttryckt att det största enskilda miljöproblem vi har är just

försurning, och då främst i den sydvästra delen av länet där bland annat Nissan rinner.

Jag har ägnat lite tid åt att läsa den allra senaste publikationen om EU-prioriteringar. Där lyfter regeringen också fram försurningsfrågan som ett av fyra viktiga mål att driva på EU-nivå. Där konstaterar man också att försurningen fortfarande är ett av våra allvarligaste miljöproblem. Där finns det en överensstämmelse mellan Länsstyrelsen i Jönköpings län och regeringen.

På ett annat ställe i samma skrift säger man att vi ska gå före i Sverige. Då blir det något märkligt att man avbryter positiva försök. Det lite så jag läser det.

I svaret från miljöministern står det att vi kan få problem att uppnå miljömålen angående främst mindre vatten i sydvästra Sverige till år 2020. Vi kan också ha problem med skogsmarker som ännu inte återhämtat sig. Vi måste finna en gemensam lösning för att effektivisera verksamheten både ekonomiskt och ekologiskt.

Då är min fråga: Är det tanken att kommunerna i ökad utsträckning ska gå in och ta ett ansvar här? Det har funnits tendenser till det tidigare från regeringens sida när man ville minska kalkningskostnaden för staten genom kommunerna skulle ta ett större ansvar. Jag tycker att det är en intressant fråga att få besvarad.

Lite längre fram i ministerns svar talas det om att man har uppnått bra resultat och näst sista stycket avslutas med att projektet har givit värdefulla resultat, och Skogsstyrelsen har utifrån bland annat detta projekt föreslagit en strategi inkluderande bland annat viss skogsmarkskalkning och utökade fältförsök.

Då är min fråga: Hur ska detta finansieras? Finns det pengar i regeringens budget för att utveckla de här försöken, eller är det bara något som ligger längre fram i tiden utan någon som helst tidsbundenhet?

Jag har en fråga som möjligen är knuten till det konstaterande som miljöministern gör i början av svaret. Är det tänkt att man ska låta sydvästra delen av Jönköpings län och delar av Halland bli de procent där man räknar med att man inte kan uppfylla detta? Och i så fall, är det rimligt att just de ska ta hela ansvaret för att vi inte lyckas uppnå målet?

Anf. 116 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Det här projektet har varit ett försöksprojekt. Det ligger i sakens natur att alla försök någon gång måste ta slut. Då hamnar man i en övergångsproblematik där försöken ska leda över i någonting större. Det är där vi nu befinner oss. Mitt svar på den sista frågan är att skogsvårdsstyrelsen har lagt fram ett förslag. Det är myndighetens förslag på vad man skulle vilja göra. Nu är det regeringens sak att ta hand om det. Om det vore så enkelt att det alltid fanns pengar och man snabbt kunde plocka fram pengar till alla myndighetsförslag som låg på bordet redan första året, skulle det förmodligen även finnas pengar till det här projektet. Men i en samlad bedömning har vi ansett att andra saker kommer före i budgetberedningen. Det har också stora fördelar att behandla detta i ett sammanhang i miljömålsarbetet.

Situationen i västra Götaland är besvärlig. Den är besvärlig därför att känsligheten är störst där. Här satsar vi också de största resurserna. Det är inte så att vi lämnar den delen av landet åt sitt öde, utan det har också

Prot. 2003/04:25

11 november

Svar på
interpellationer

att göra med de kvarstående problemen, och framför allt de luftföroreningar vi har. Här vill jag understryka att det är oerhört viktigt att vi arbetar mycket hårt med att få ned halterna i luften. Där har vi lyckats mycket bra, och det är det som gör att vi nu är på rätt väg. Samtidigt måste vi självfallet fortsätta med de pågående kalkningarna som hanterar det problem som redan finns där.

Jag vill understryka att i en akut situation är det trots allt kalkning i vatten som visat sig vara en snabb och effektiv metod. Det är därför som det inte har varit någon självklarhet att ta från de resurser som vi har för den typen av kalkning och föra över till skogsmarkskalkningen.

Jag tycker att det är oerhört bra att vi efter många års försök har fått positiva resultat i Lygnern och av Nissanprojektet. Det visar hur man kan gå fram med den här typen av kalkning. Precis som har sagts här är detta ingen okontroversiell verksamhet. Det finns också problem med skogsmarkskalkning. Nu lär man sig i växande grad att hantera dem. Därmed får vi också en bättre grund för att fatta beslut om ett mer omfattande skogskalkningsprogram.

Vi måste självfallet också hitta en finansiering av detta. Det innebär en expansion av kalkningsanslaget. I dag finns det ingen möjlighet, som vi ser det, att minska den kalkning vi gör i vatten. Det skulle få väldigt negativa konsekvenser.

Jag tror att vi i hög grad är eniga om försurningsproblemens stora betydelse och att vi vill bedriva kalkning i en så stor omfattning som möjligt. Jag försäkrar er att jag ska göra vad jag kan som miljöminister tillsammans med Ulrica Messing, som har hand om skogsfrågorna och skogsvårdsstyrelsen, för att vi ska kunna gå vidare i enlighet med de förslag som skogsvårdsstyrelsen har lagt fram. Min bedömning i dag är att det är naturligt att göra det i samband med miljömålsarbetet.

Men vi lägger ju en budget varje år, och det är skogsvårdsstyrelsen själv som har beslutat och prioriterat hur man vill använda sina medel. Det har inte dragits in några speciella pengar för just det här projektet, utan i en ansträngd budgetsituation med många viktiga frågor att prioritera har skogsvårdsstyrelsen valt att inte fortsätta med den här försöksverksamheten efter många år.

Jag förstår att det är tråkigt för alla som har uppskattat det här projektet, men jag hoppas att projektet i sig ska bli en bra början till en fortsatt kalkningsverksamhet och att vi också då kan få in skogsmarkskalkningen på ett naturligt sätt i den här verksamheten.

Anf. 117 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Fru talman! Det är glädjande – man får väl använda det uttrycket – att höra att miljöministern är beredd att göra vad hon kan för att prioritera upp detta. Det är inte desto mindre olyckligt, tycker jag, att de fortsatta projekten inte har kunnat prioriteras nu. Är det så att miljöministern behöver hjälp med prioriteringar på det här området står vi gärna till tjänst. Det här är en viktig fråga för oss kristdemokrater i alla fall.

Nu hänvisade miljöministern igen till kalkning i vatten som det kanske mest effektiva, men även om bilden kanske inte riktigt passar in här kan kalkning i vatten liknas vid att släcka bränder i stället för att förhindra att eldsvådor uppstår. Kan man förhindra försurande utläckage till sjöar och vattendrag genom att kalka marken och man kan komma

fram till det genom ytterligare forskning och metoduppbyggnad så är ju det en bra lösning. Det pekar också utvärderingarna av Nissandalsprojekten på: Här har liv återvänt, och här har man sett en positiv utveckling. Det behövs mer forskning, mer försök och en fortsatt kunskapsuppbyggnad, och då är det viktigt att det här kan prioriteras. Jag hoppas att miljöministern har möjlighet att få till några kronor i tilläggsbudget i vårpropositionen, så ska vi stödja detta!

Jag vill tacka för det här meningsutbytet. Jag ser att viljan finns, men tyvärr saknas förmågan i vissa avseenden att få fram de pengar som behövs.

Anf. 118 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m):

Fru talman! Det känns ju skönt att höra miljöministern säga att man inte ska lämna den sydvästra delen av vårt land eller sydvästra delen av Jönköpings län eller Halland. Men den skrivning som trots allt finns oroar mig. Den säger ju faktiskt klockrent att man inte bedömer från regeringens sida att man kan uppnå målen till 2020. Därför ställer jag fortfarande min fråga. Målet var ju inte att vi skulle uppnå allt. Innebär det då att det är den sydvästra delen som så att säga får ta det nationella ansvaret så att det blir den procentsatsen?

Det behövs också ett förtydligande. När det står att man ska finna en gemensam lösning tolkar jag miljöministern som så att det är en gemensam lösning mellan skogsdelen med Skogsstyrelsen å ena sidan och miljödelen med Miljödepartementet å andra sidan. Det är alltså inte tänkt att kommunerna ska vara med på ett hörn. Jag var med i den branschen ett tag, så jag vet att det tidigare var tanken, men regeringen har alltså slagit det ur hågen. Det är inte meningen att kommunerna ska vara med och bidra till kalkningen i framtiden heller.

Anf. 119 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! När det gäller målen, så låt mig säga så här: När vi utvärderar hur vi ser på möjligheterna att uppnå miljömålen så gör vi det med ambitionen att vi med förnyade insatser ska försöka uppnå målen. När vi nu går igenom miljömålen med en större avstämning nästa år för att lägga fram en proposition till riksdagen 2005 så är det med ambitionen att vi ska kunna skärpa politiken på de områden där vi inte når fram för att kunna uppnå målen. Detta är alltså ambitionen.

När det gäller sydvästra Sverige vill jag än en gång betona att allt som kan göras för att fördela till exempel kalkningsbidrag rättvist över landet efter problem görs. Västsveriges utsatthet är något som ligger utanför vår räckvidd, det vill säga att Västsverige är mer utsatt än andra delar av landet, men vi gör stora insatser för att klara också Västsverige. Det är ambitionen för både detta miljömål och för andra, även om vi kanske får inse att vi inte kommer att lyckas med riktigt alla, men det är vår ambition.

När det gäller finansiering, så låt mig säga att vi inte ens har påbörjat någon diskussion om finansiering av skogsmarkskalkning. Men det förslag som skogsvårdsstyrelsen har gett och som ligger i linje med hur vi har arbetat går ut på att det här ska vara sakliga bidrag till skogsmarkskalkningen på motsvarande sätt som till kalkningen av vatten. Sedan kan det i enskilda fall bli andra lösningar, men att huvudfinansieringen är

Prot. 2003/04:25

11 november

Svar på
interpellationer

statlig är ett förslag som har lagts, och det har alltså inte beretts i regeringen än i den ordningen. Skogsvårdsstyrelsen föreslår däremot att näringen, på det sätt man hittills har gjort, tar ansvar för återföring av aska och näringsåterföring som har att göra med det skogsmaterial man själv tar ut, det vill säga de insatser som behövs när det gäller skogsbrukets utformning för att främja målet om minskad förurning. Förslaget från skogsvårdsstyrelsen är alltså detta, och vi har ännu inte tagit ställning. Jag ser inga skäl i dag till att det skulle vara på ett annat sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2003/04:30 om tillgänglighet för människor med funktionshinder

Anf. 120 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Linnéa Darell har frågat statsrådet Berit Andnor om vilka åtgärder statsrådet avser vidta för att arbetet med tillgänglighet ska kunna sätta fart. Eftersom interpellationen främst syftar på ett ärende inom mitt ansvarsområde, kommer jag att svara på frågan.

Som Linnéa Darell säkert redan har sett, beslöt regeringen att lämna sitt medgivande till Boverkets förslag till föreskrifter för enkelt avhjälpna hinder den 16 oktober, dagen efter det att interpellationen lämnades. Jag beklagar den utdragna processen från det att plan- och bygglagen ändrades med syfte att öka tillgängligheten till att föreskrifterna nu kan träda i kraft. Samtidigt ser jag det som en styrka att regeringen nu står bakom de regler som kommer att börja gälla inom kort. I och med föreskrifterna kommer det konkreta redskap som många väntat på. Vi vet att många kommuner och fastighetsägare redan har börjat planera och genomföra åtgärder, men att tydligare riktlinjer har efterfrågats. Det gäller både de funktionshindrade och de aktörer som ska agera enligt föreskrifterna.

Det är min förhoppning att regeringens beslut är en tydlig signal både till funktionshindrade och till kommuner, fastighetsägare och näringsidkare om att vi menar allvar med målet att Sverige ska vara tillgängligt för alla senast år 2010. Jag menar också att det nu finns all anledning att tro att arbetet med tillgänglighet i den fysiska miljön kommer att ta fart, och att funktionshindrade kommer att märka detta i sin vardag.

Anf. 121 LINNÉA DARELL (fp):

Fru talman! Jag tackar så mycket för svaret.

För ungefär 3 ½ år sedan antog den här kammaren en nationell plan för handikappolitiken, och Sverige skulle fram till 2010 bli tillgängligt för alla. Människor med funktionshinder skulle bli fullt delaktiga i samhällslivet, och med tanke på hur otillgängligt Sverige är var det en stor utmaning. Många vackra uttalanden har ju gjorts i samma riktning under många år, men nu skulle det bli allvar. En tidpunkt var utsatt.

Planen ingav alla som i årtionden diskriminerats på grund av sitt funktionshinder hopp, hopp om att slippa ta varuhissen för att komma in i stadshuset i sin kommun och hopp om att slippa leta upp någon ingång

genom någon bakdörr utan trappor när det hus man skulle besöka saknade ramp och hiss.

Vid en konferens i våras i Linköping i samband med Europeiska handikappåret beskriver Handikappombudsmannen det så här: Vårt samhälle är otillgängligt. Vi har byggt upp det här landet när människor med funktionshinder fanns någon annanstans. Utmaningen består i att öppna det för alla, och det arbetet kräver en process. Problemet är att processen inte har kommit i gång än.

Ett bland flera exempel som bekräftar detta är den tid det har tagit att få de nu antagna riktlinjerna i funktion. Plan- och bygglagen ändrades i den här delen 2001, och i februari i år lämnade Boverket förslag till riktlinjer till Miljödepartementet. Nu, åtta månader senare, föreligger regeringens beslut. I pressmeddelandet efter det beslutet skriver miljöministern och handikappministern att Sverige nu tar ett viktigt steg för att uppnå målen i den nationella handlingsplanen för handikappolitiken. Det gäller särskilt målet om full delaktighet i samhällslivet.

Vi kan vara överens om att det är ett steg. Det är viktigt med riktlinjer, hur mycket tillgänglighet man nu kan få med hjälp av riktlinjerna. Jag blir lite fundersam när jag läser inledningen, något slags portalparagraf till Boverkets riktlinjer, där man säger att föreskrifterna bara ska gälla de hinder som kan undanröjas genom att de är enkelt avhjälpda. Man skriver att med enkelt avhjälpda hinder avses sådana hinder som med hänsyn till nyttan av åtgärden och förutsättningarna på platsen kan anses rimliga att avhjälpa. De ekonomiska konsekvenserna får inte bli orimligt betungande för fastighetsägaren, lokalhållaren eller näringsidkaren.

Min fråga till miljöministern är: Vem ska tolka vad som är rimliga förutsättningar på platsen för att hindren ska avhjälpas? Vem ska bedöma att de ekonomiska konsekvenserna inte är orimligt betungande för fastighetsägaren, lokalhållaren eller näringsidkaren?

I samband med att handlingsplanen togs år 2000 redovisade Boverket en beräkning av kostnaderna för att eliminera de hinder som vi nu talar om. Det handlade om ungefär 5 miljarder totalt. Folkpartiet menar att den kostnaden bör staten kunna stå för och bidra med som stimulans och möjlighet. Vi har också haft det i vår budget med en femårsplan.

Det var bara vi som hade det. Vi ser hur frågetecknen hopar sig trots att riktlinjerna är tagna. Jag vill alltså fråga miljöministern: Var och av vem ska frågan om vad som är ekonomiskt rimligt avgöras? Var och hur ska konflikterna som med all sannolikhet uppstår lösas?

Anf. 122 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Processen har kommit igång. Jag har svårt att förstå att man kan säga att processen inte har kommit igång. En process kräver mycket dialog och ett ordentligt arbete. Det är skälet till att detta har tagit lång tid. Det har inneburit mycket förankringsarbete, hos handikapporganisationer och hos alla de aktörer som har att vidta åtgärderna. Som jag sade i mitt första svar så tror jag att det är bra att föreskrifterna har blivit underställda regeringen för beslut. Även inom Regeringskansliet och på Miljödepartementet har vi arbetat noga med dem och försökt se till att de verkligen ska uppfylla alla de krav vi kan ställa på den här typen av föreskrifter.

Prot. 2003/04:25
11 november

Svar på
interpellationer

En fråga som naturligtvis har varit högaktuell är skälighetsparagrafen som Linnéa Darell hänvisar till. Regeringens bedömning är att den är rimligt utformad. Det sägs redan i propositionen om ett tillgängligare Sverige att det ska vara enkelt åtgärdade hinder. Det finns många som skriver till oss och är oerhört oroliga över om de ska klara av detta. Vi har ansett det rimligt att det här ändå sker inom ramen för vars och ens verksamhet, liksom övriga partier utöver det som Linnéa Darell representerar. Det är ansvars- och finansieringsprincipen som gäller. Det är en princip som vi använder i många sammanhang och som jag också tycker är naturlig om vi anser att utformning av bostäder och allmänna platser för handikappade ska vara en naturlig del i verksamheten. Vi anser att föreskrifterna har fått en väl avvägd utformning.

När det gäller vem som avgör är det i första skedet verksamhetsutövaren själv som med ledning av föreskrifterna ska bedöma om det här bör utföras. Den som anser att det inte är skäligt att en verksamhetsutövare bör vidta åtgärder som inte har gjorts ska göra byggnadsnämnden uppmärksam på detta. Byggnadsnämnden är tillsynsansvarig för att åtgärderna vidtas. Det finns naturligtvis också en tillsynsmyndighet över byggnadsnämndernas arbete. Från regeringens sida kommer vi självklart att följa detta, precis som jag är övertygad om att många andra kommer att göra, för att se till att det här arbetet sköts på ett bra sätt. Jag anser fortfarande att vi har gjort en bra avvägning. Vi har följt det som vi har ansett vara rimligt, nämligen ansvars- och finansieringsprincipen, för den här typen av finansiering.

Anf. 123 LINNÉA DARELL (fp):

Fru talman! Jag tackar för kommentarerna. Men jag har också några egna kommentarer och ytterligare någon fråga. Uppfattningen att det här ska vara en naturlig del i verksamheten delar jag när det gäller nybyggnation. Det är alldeles självklart att vi redan nu måste komma till en ordning eftersom planen togs 2000. Den nybyggnation som görs ska naturligtvis inbegripa full tillgänglighet. Det tycker vi också är alldeles självklart. Men när det gäller befintlig verksamhet är det inte riktigt lika enkelt.

Miljöministern säger att processen har kommit igång. Jag lyssnar mer på Handikappombudsmannen när jag ser verkligheten runtomkring mig. Det är kopplat till kostnaderna att det inte är så enkelt. Alldeles nyligen har de statliga myndigheterna lämnat sina svar till Handikappombudsmannen om hur man har kommit igång. För det första har inte alla myndigheter svarat. Bland de svar som finns är det väldigt många som anger att processen inte har kommit igång. Man har inte börjat göra handlingsplaner. Jag kommer från Östergötland, och jag hörde en intervju med en företrädare för Migrationsverket, en av de myndigheter som inte har kommit särskilt långt, som sade att nu får vi väl ta itu med det. Att processen har startat är en sanning med modifikation.

Man kan se till några exempel. I somras var det mycket aktiviteter i Vadstena. Där finns många gamla byggnader. Bland annat har det funnits aktiviteter i samband med Birgittajubiléet, utställningar och annat i Vadstena slott. Där säger man från ledningen att man skulle kunna göra mer åt tillgängligheten, men man har inte pengar. Det finns människor som inte har kunnat besöka utställningar eller delta i andra intressanta

delar av Birgittajubiléet på grund av detta. Det är så det ser ut. Det är därför vi har tyckt att det är viktigt att de här pengarna skulle finnas som i alla fall en delfinansiering att söka för att få lite bättre fart.

Jag noterar att svaret på mina frågor är att om den enskilde inte själv gör bedömningen att det hör till det ekonomiskt rimliga så handlar det om byggnämnarna, och i övrigt ska regelverket följas från regeringens sida. Min andra fråga rörde konflikterna som med all sannolikhet kommer att uppstå. Vad finns det för sanktionsmöjligheter från det offentliga sida för att verkligen se till att det blir gjort?

Anf. 124 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Låt mig börja med det som Linnéa Darell frågade allra sist, nämligen hur det kommer att gå till när konflikter uppstår kring vad som behöver göras. Regelverket är sådant att om byggnadsnämnden får ett sådant ärende på sitt bord och anser att en verksamhetsutövare inte har vidtagit de åtgärder som kan krävas enligt lagstiftning och föreskrifter så kan man utkräva vite. Man kan också förelägga verksamhetsutövaren att vidta den här åtgärden.

Vår bedömning, och flertalets, är att det är rimligt att verksamhetsutövarna kan göra det här, också i befintlig verksamhet. Det finns många problem i befintligt bestånd av byggnader och bostäder. Vi har sett att många av de åtgärder som vi kallar enkla åtgärder kan vara mycket betydelsefulla. Det kan vara väldigt viktigt att de kommer till stånd. Genom att sätta igång den här processen tror jag att vi kan få till stånd en annan syn. Med de möjligheter till vitesföreläggande som vi har, att förelägga verksamhetsutövare att faktiskt göra det som man är ålagd att göra, med den praxis som på detta sätt utvecklas och genom den debatt som kommer att följa kring att detta följs upp så har vi ett förhållandevis skarpt regelverk för att sätta igång den här processen. Vi vet också att en lång rad kommuner har påbörjat det här arbetet på ett väldigt bra sätt.

Jag tycker att vi ska ta den här lagstiftningen och de här föreskrifterna som en bra utgångspunkt för att verkligen se till att komma i gång med arbetet med tillgänglighet. Jag tror att vi är helt eniga om att vi har en väldigt dålig situation i Sverige på många sätt. Inte minst i nybyggnationen har vi beklagligt nog under senare år inte sett de förbättringar som vi vill se. Även där är Boverket på gång med föreskrifter där vi också kan få ett tydligare regelverk kring vad som ska gälla i nybyggnation.

Det är min förhoppning – även om det tagit tid, vilket jag beklagar – att de här föreskrifterna snart finns på plats, att det blir den uppföljning av propositionen som vi har velat se och att vi därmed kan komma i gång och få en praxis på området som gör att vi i fortsättningen ska slippa se både nybyggnationer och befintliga offentliga verksamheter där till exempel rörelsehindrade inte kan komma in. Så ska vi inte ha det i Sverige.

Anf. 125 LINNÉA DARELL (fp):

Fru talman! Jag noterar med tillfredsställelse att byggnämnarna har instrument som de kan använda sig av. Ändå kommer vi säkert att hamna i diskussioner, och det kommer att ta långa tider.

Jag återkommer till den här inledningsparagrafen. Under Allmänt råd står det: "Vid bedömningen av om ett hinder skall anses enkelt avhjälpt

Prot. 2003/04:25
11 november

*Svar på
interpellationer*

bör hänsyn tas till att ett hinder kan vara enkelt avhjälpt i en situation men inte i en annan.

Exempelvis kan det vara enkelt att komplettera eller ersätta 2–3 trappsteg med en ramp om det finns tillräckligt med utrymme, medan det kan vara svårt att göra det i en trång miljö med smala trottoarer.”

Det blir alltså lite av att där det redan är besvärligt ska man kanske kunna se det som ett undantag och låta det fortsätta att vara besvärligt. Det här är ett exempel i Boverkets förslag till riktlinjer, men jag undrar lite över detta.

Jag går tillbaka till inledningsraderna: ”De ekonomiska konsekvenserna får inte bli orimligt betungande för fastighetsägaren, lokalhållaren eller näringsidkaren.” Även om byggnämnden kan utkräva vite och förelägga om vidtagande av åtgärder, vilket jag tycker är bra, utgår jag från att det ändå kommer att bli diskussioner, förhandlande och förhållande.

Jag skulle vilja ha lite mer kommentarer kring hur regeringen tänker när man säger: Det här är okej. Här uppnår vi målen.

Anf. 126 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Redan i handlingsplanen för handikappolitiken uttrycks det så: Det gäller enkelt avhjälpta hinder. På något sätt måste förstås detta då definieras. Det är inte möjligt att definiera varje enskild detalj, och därmed krävs någon typ av skälighetsparagraf.

Vad som har diskuterats här och som är viktigt är till exempel att en liten näringsidkare inte ska behöva riskera sin verksamhet genom en fullständig ombyggnad av en lokal. Det har inte bedömts som rimligt. Det skulle troligen inte heller vara rimligt om statsmakten skulle kunna gå in och betala, då det skulle röra sig om oerhört stora summor pengar. Därför måste vi sätta upp en sådan här skälighetsparagraf. Den har diskuterats och vänts och vridits på många gånger under hanteringen, både på Boverket och i Regeringskansliet. Vi har bedömt att den är rimlig, och vi har också bedömt att flertalet utomstående som har tittat närmare på paragrafen bedömer den som rimlig.

Jag tror att vi ändå hamnar i att detta kommer att få bedömas från fall till fall. Vad Boverket gör är att ge ett antal exempel på vad som kan anses vara rimligt. Sedan kommer vi till en punkt där det blir utslagsdiskussioner och där prejudikat kommer att sättas för vad som är rimligt. Vi får säkert en debatt om det. Den tror jag inte att vi kan komma ifrån. Det är också en debatt som kan påverkas av hur vi själva driver handikappfrågorna och hur vi på ett positivt sätt lyckas lyfta upp detta och säga det som för oss är självklart när vi arbetar med de här frågorna, nämligen att våra offentliga miljöer måste vara tillgängliga för alla medborgare och att detta måste vara något naturligt. Men vi vet också att det kostar mycket pengar att klara av det, så vi får ta ett steg i taget.

Ju mer det här uppfattas som någonting naturligt, som en rättighet och som någonting självklart, desto lättare tror jag det blir att driva de här frågorna, och desto fler verksamhetsutövare tror jag kommer att inse att det är bra även för dem att göra sina lokaler tillgängliga för alla.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 127 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Linnéa Darell har frågat mig om jag snarast kommer att redovisa för riksdagen vilka planerade åtgärder som regeringen använt som skäl för att EU-kommissionen tillfälligt ska godkänna införandet av högkostnadsskydd för småföretag. Linnéa Darell har också frågat om jag kommer att verka för ett förslag till riksdagen redan i höst om ändringar i beslutet från juni 2003 om den tredje sjuklöneveckan och högkostnadsskyddet för småföretag.

När det gäller frågan om en tidsbegränsning av det högkostnadsskydd som nu är föremål för EU-kommissionens prövning enligt statsstödsreglerna har regeringen i en skrivelse den 13 oktober 2003 informerat kommissionen om de uttalanden som gjorts i höstens budgetproposition. Kommissionen underrättas i skrivelsen, på samma sätt som riksdagen, om avsikten att ett system baserat på ekonomiska drivkrafter för att minska ohälsoproblematiken ska införas senast under 2004. Skrivelsen nämner att frågan om högkostnadsskydd för vissa arbetsgivare därmed kommer att behöva ses över på nytt och att regeringen är beredd att tidsbegränsa tillämpningen av det nu anmälda högkostnadsskyddet till senast den 31 december 2004. Några närmare uppgifter om de planerade framtida åtgärdernas utformning lämnas dock inte i skrivelsen.

EU-kommissionens prövning av ärendet pågår nu, och ett beslut kan väntas senast i mitten av december månad.

När det gäller den fortsatta beredningen inom Regeringskansliet av frågan om ekonomiska drivkrafter kommer arbetet att bedrivas med ambitionen att så snart det är möjligt återkomma till riksdagen. Efter det att ett förslag om ytterligare ekonomiska drivkrafter genomförts finns det anledning att överväga om den tredje sjuklöneveckan ska tas bort. En förutsättning för detta är dock att det då har konstaterats en varaktig nedgång av kostnaderna för sjukpenning.

Anf. 128 LINNÉA DARELL (fp):

Fru talman! Tack för svaret! Jag har dock fortfarande ett antal frågor kvar.

Hans Karlsson skriver i svaret på min interpellation att kommissionen i skrivelsen underrättas ”på samma sätt som riksdagen” om regeringens avsikt att finna ett system kring detta med ekonomiska drivkrafter och så vidare. Det är möjligt att jag är mer synsvag än statsrådet, men jag kan inte hitta den informationen i budgetpropositionen, som Hans Karlsson hänvisar till.

Jag har dock funnit den här frågan på ett antal ställen. Under utgiftsområde 10 till exempel, under rubriken Ekonomiska drivkrafter, står det om detta som regeringen arbetar med och som Hans Karlsson nämnde i interpellationssvaret. Men sedan står det att beredningsarbetet har fortsatt inom Regeringskansliet och att inriktningen är att ett sådant system – alltså med ekonomiska drivkrafter – ska omfatta hela arbetsmarknaden och att det ska kompletteras med ett skydd för små företag så att dessa inte drabbas av för höga kostnader vid sjukskrivning. Där ser det inte ut som annat än att riksdagen har fått besked om att det ska finnas kvar.

På s. 13 i samma handling står det också att arbetet med att ta fram ett system med ekonomiska drivkrafter för arbetsgivare i syfte att minska sjukfrånvaron ska fortsätta och att systemet ska utformas så att det långsiktigt stärker både företagande och individer och därigenom hela samhällsekonomin.

Sedan följer några rader som inte innehåller så många detaljer om just den här frågan varefter stycket avslutas med orden: ett viktigt komplement till ett system med ekonomiska drivkrafter ska vara ett obligatoriskt högkostnadsskydd för små företag.

I själva finansplanen talas bara om sjuklöneperioden och ingenting annat.

Jag skulle fortfarande vilja veta när riksdagen kommer att få den information som EU-kommissionen tydligen har fått.

Den andra frågan jag hade handlade om vad som förväntas hända sedan. Nu läser vi i medierna att det före jul ska finnas förslag för att avdramatisera ohälsöfrågan i den kommande avtalsrörelsen. Inom parentes trodde jag faktiskt att det fanns andra, tyngre skäl för att få ned ohälsotalen, men nu ska det som har pågått sedan 1997 klaras av på fem sex veckor. Det kan man ju fundera över.

Utöver att jag är skeptisk till den tidsplanen undrar jag över det statsrådet skriver i svaret på min interpellation och nu också säger, att ”efter det att ett förslag om ytterligare ekonomiska drivkrafter genomförts finns det anledning att överväga om den tredje sjuklöneveckan ska tas bort”. En förutsättning för detta är dock att man då har kunnat konstatera en varaktig nedgång av kostnaderna för sjukpenning.

Då har jag frågorna: Är det regeringens avsikt att införa nya ekonomiska åtgärder gentemot arbetsgivarna utan att ta bort den tredje sjuklöneveckan? Finns det andra motiv för regeringens diskussion om ett ökat ekonomiskt tryck på arbetsgivarna än de höga ohälsotalen? Vilka motiv är det i så fall?

Anf. 129 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Fru talman! Jag får inledningsvis uttrycka en viss förhoppning inför framtiden eftersom statsrådet i sitt svar till Linnéa Darell säger just det som hon citerade, att det finns ”anledning att överväga om den tredje sjuklöneveckan ska tas bort”. Det låter lite lovande. Den tredje sjuklöneveckan är ett eländigt förslag som ytterligare försämrar förutsättningarna för tillväxt i vårt land.

Men anledningen till att jag blandar mig i detta är att jag har ställt en skriftlig fråga till statsrådet Hans Karlsson och fått ett nöjaktigt svar. Frågan ställdes med anledning av de uppgifter som finns i medierna om att jordbrukare och fiskerieringen eventuellt skulle undantas från högkostnadsskyddet för småföretagare.

I svaret till Linnéa Darell och även till mig säger statsrådet att i skrivelsen till EU-kommissionen har man föreslagit en tidsbegränsning och att man ska se över utformningen av högkostnadsskyddet. En tidsbegränsning kan inte blidka EU-kommissionen, kan jag tänka mig, utan det är väl så att man har tänkt ändra på något i högkostnadsskyddet från och med 2005 för att få fortsätta med det.

Eftersom jag har en till visshet gränsande misstanke om att statsrådet Karlsson är en hederlig karl vill jag passa på tillfället att för klarhets skull

här fråga om han är beredd att ta mig i hand på att det blir samma regler när det gäller högkostnadsskyddet för alla olika kategorier av småföretagare, att till exempel jordbruksföretag och fiskeriföretag inte kommer att ha andra förutsättningar än andra småföretag.

Prot. 2003/04:25
11 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 130 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag tycker att Linnéa Darell är onödigt konspiratorisk i sina antaganden. Det finns ingen annan information eller några andra uppgifter som regeringen har gett till kommissionen än de som är redovisade i budgetpropositionen. Jag kan inte säga på vilken sida, men där anger vi att ett system med ekonomiska drivkrafter ska tas fram, och ambitionen är att ett nytt system ska träda i kraft under 2004. Eftersom vi aviserar ett annat sätt än den tredje sjuklöneveckan finns det anledning att kunna tidsbegränsa högkostnadsskyddet om det skulle vara nöjaktigt för kommissionen. Det är det svar som vi ger. Kommissionen frågar och vi svarar.

Det finns inget annat än det som är redovisat till riksdagen. Det känner också de till som följer den allmänna debatten. Det finns inget färdigt system utan det som finns är just avsiktsförklaringen att vi vill införa något nytt.

Sedan har vi frågan om tredje sjuklöneveckan. Den tanke som jag har är att om vi finner ett system med ekonomiska drivkrafter som vinner en hygglig acceptans på arbetsmarknaden och som vi tror kommer att bita på sjukfrånvaron ska vi växla den tredje sjuklöneveckan mot ett sådant system. Man kan inte säga det klarare. Det är så vi tänker. Det ska vi också diskutera med parterna i de samtal som Linnéa Darell hänvisade till. Det finns alltså ingen annan information att komma med till riksdagen i dagsläget än den jag har gett.

Sedan frågar Sven Gunnar Persson om fiskare och jordbrukare. Det är ju en del av EU:s regelverk att man i särskilda fall kan tillåta någonting som liknar statsstöd och som man hänvisar till i det här sammanhanget. Dock tror jag att transportnäringen, fiskerinäringen och jordbruket i så fall skulle vara undantagna eftersom de åtnjuter särskilda subventioner som man inte ska addera.

Det har aldrig varit regeringens avsikt. Det skulle bli sällsynt krångligt och direkt missriktat om man skulle få ett system där de branscherna undantas av något skäl som inte har att göra med det som högkostnadsskyddet är avsett att träffa, nämligen risken som det lilla företaget får bära om man får många sjukskrivna på samma gång, en risk som det större företaget sannolikt aldrig drabbas av på samma sätt som det lilla. Jag håller fast vid att vi ska ha ett ändamålsenligt och robust högkostnadsskydd så att man eliminerar den risken för det lilla företaget.

Med hänsyn till EU-lagstiftningen och det vi också omfattas av i EU-gemenskapen blir det naturligtvis trassligt när man ska införa nya saker. Det får vi leva med. Båda sätten är lika illa, att först gå till riksdagen och sedan fråga EU kan uppfattas som väldigt krångligt. Att först gå till EU, sedan till riksdagen och därefter kanske få gå tillbaka till EU igen är också krångligt. Vi får leva med att vi tar oss fram på det där sättet. Besked kommer ju ganska snart förhoppningsvis. Då kan beslutet också träda i kraft med retroaktiv verkan från den 1 juli.

Anf. 131 LINNÉA DARELL (fp):

Fru talman! Onödigt konspiratorisk ska man nog vara, Hans Karlsson. Man ska nog alltid misstänka konspiration i politiken, tyvärr. Jag måste säga att när jag hör svaret för andra gången tycker jag mig nästan ha skäl för det också.

Hans Karlsson säger att till dess att det finns något nytt, och det har redovisats till riksdagen, kan det vara aktuellt att tidsbegränsa högkostnadsskyddet.

Vid riksdagsbehandlingen på försommaren varnade Lagrådet för att införa högkostnadsskyddet. Man ville att riksdagen skulle vänta med det eftersom det troligen skulle ifrågasättas av EU-kommissionen. Men riksdagsmajoriteten och regeringen valde att nonchalera Lagrådet. Nu har vi sett hur det går.

Diskussionen nyss om undantag kommer antagligen från det svar vi fick till socialförsäkringsutskottet i höstas. När vi började arbetet i höstas hade det figurerat många uppgifter i medierna om att det fanns frågor från EU-kommissionen som regeringen nu besvarade. Mot bakgrund av det tog vi upp frågan vid vårt första utskottsmöte. Ett enigt utskott ville då ha en avstämning. Vi fick då den 25 september svar från Näringsdepartementet att problemet – riksdagens beslut, tydligen – skulle kunna lösas på två sätt, antingen att begränsa högkostnadsskyddet eller införa så kallade miniregler som skulle innebära att man inte får ge stöd till några branscher. Den uppgift vi fick var att det var lantbruk och transporter på grund av att de betraktas som favoriserade branscher. Efter att ha fått information i tidningen Från Riksdag & Departement och andra medier har vi dragit slutsatsen att regeringen har valt alternativet tidsbegränsning på egen hand och utan att informera riksdagen.

Jag återgår till frågorna om vad som händer framöver. Jag frågade om de ekonomiska åtgärderna mot arbetsgivaren skulle gälla ohälsotalen. Då sade Hans Karlsson att om man hittar ett nytt effektivt system kan man fundera över att växla mot den tredje sjuklöneveckan. Men så ser tydligen inte planeringen ut. I sitt interpellationssvar sade statsrådet att i ”den fortsatta beredningen inom Regeringskansliet av frågan om ekonomiska drivkrafter kommer arbetet att bedrivas med ambitionen att så snart det är möjligt återkomma till riksdagen. Efter det att ett förslag om ytterligare ekonomiska drivkrafter genomförts” – det måste väl vara efter det att riksdagen har fattat ett nytt beslut – ”finns det anledning att överväga om den tredje sjuklöneveckan skall tas bort. En förutsättning för detta är dock att det då har konstaterats en varaktig nedgång av kostnaderna för sjukpenning.”

Finns det planer på att komma till riksdagen med ett förslag som innebär ekonomiska drivkrafter och åtgärder gentemot arbetsgivarna och då inte ha en klar redovisning till riksdagen med ett förslag om att ta bort den tredje sjuklöneveckan?

Anf. 132 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för det lugnande beskedet. Det skulle inte bara vara onödigt krångligt att få till sådana undantag utan det skulle vara osedvanligt korkat. Jordbruksnäringen i Sverige, trots att den är en gynnad näring med EU-stöd och statsstöd, har sämre konkurrens-

Anf. 133 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag kommer inte här och nu att precisera vad regeringen kommer att lägga på riksdagens bord i fråga om ekonomiska drivkrafter. Vi ska utarbeta förslag, och de kommer att behandlas i en sedvanlig proposition av riksdagen. Vad den innehåller återstår naturligtvis att se.

Alla kan se och höra att den tredje sjuklöneveckan inte är särskilt uppskattad. Den är sannolikt mindre effektiv, mindre ändamålsenlig, för att påverka sjuktalet nedåt än vad ett annat ekonomiskt åtagande, en annan ekonomisk drivkraft, längre bort i sjukskrivningsprocessen skulle vara. Därför finns det skäl att överväga en växling av de två systemen. Det är det svar som Linnéa Darell får i dag. Det svaret har jag gett nu två gånger i kammaren.

När det gäller högkostnadsskyddet i övrigt tror jag ingen har missat min och regeringens avsikt att det ska finnas ett skydd för de mindre företagen. Vi har inget intresse av att vare sig vidmakthålla tredje sjuklöneveckan eller införa en annan ekonomisk drivkraft utan ett skydd för de mindre företagen. Om EU inte tillåter något annat än ett tidsbegränsat högriskskydd får vi ta under övervägande hur vi konstruerar ett sådant skydd i ett annat förslag, system, för ekonomiska drivkrafter. Vi tänker inte överge de mindre företagen när vi formulerar ekonomiska drivkrafter i syfte att minska sjukfrånvaron. Vi tar det som förs fram inte minst från småföretag på största allvar och med största respekt, nämligen att risken för att drabbas av höga kostnader när man har fyra anställda och två blir sjuka samtidigt är högre än i det stora företaget med 1 000 anställda där 500 inte blir sjuka samtidigt. Vi har förstått det, och vi ser det. Vi instämmer i den riskbedömning som de små företagen gör.

Anf. 134 LINNÉA DARELL (fp):

Fru talman! Jag uppehåller mig först vid högkostnadsskyddet. Nu säger Hans Karlsson att det ska finnas ett skydd för de mindre företagen.

Eftersom det är så osäkert vad EU-kommissionen kommer att svara, och det snabbt ska komma fram ett nytt förslag: Ingår det ett arbete att försöka kombinera ekonomiska drivkrafter med ett skydd? Det högkostnadsskydd som riksdagen redan har beslutat om verkar tydligen tvivelaktigt. Vad är signalen till EU att det är tidsbegränsat? Jag får inget samband i detta.

Vi har länge tyckt att förslagen är ogenomtänkta och att de läggs fram lite hipp som happ. Tyvärr ger statsrådet samma bild fortfarande.

Debatten om att den tredje sjuklöneveckan inte är särskilt uppskattad eller effektiv hade vi för flera månader sedan. Ni visste att det var så, och ändå drev ni igenom den. Nu säger statsrådet att det finns skäl att överväga en växling. Trots att man jobbar med ett annat system är det inte självklart att utgångspunkten för diskussionerna om detta nya system är att tredje sjuklöneveckan ska bort. Detta sker trots att regeringens företrädare nu har samma uppfattning som vi alla har haft länge att det är en mycket olämplig åtgärd.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 135 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag säger inte att det är en olämplig åtgärd att ha en tredje sjuklönevecka. Jag säger att ett annat system som träffar hårdare vad gäller ekonomisk drivkraft längre fram i sjukskrivningen är mer effektivt och bättre än en tredje sjuklönevecka. Håll reda på vem som säger vad, Linnéa Darell! Jag har inte sagt att det är olämpligt. Jag säger att det är mera effektivt.

När det gäller frågan om högkostnadsskyddet igen vill jag säga följande, om det var det svaret som Linnéa Darell sökte. Om vi tar fram ett nytt förslag till ekonomisk drivkraft kommer det att innehålla ett högriskskydd också. Det högriskskyddet kommer att vara avpassat till det som EU-kommissionen har uttryckt när man har behandlat och granskat det förslag som nu ligger inne – självklart. Det vore ju dumt att gå fram med samma förslag som EU-kommissionen eventuellt har haft synpunkter på. Vi tänker vara bättre och påhittigare än så och försöka lägga ett förslag som i så fall är i linje med det som är möjligt med hänsyn till EU-kommissionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 2003/04:43 om sjukskrivningsmålen

Anf. 136 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Bo Könberg har frågat mig dels om min bedömning är att långtidssjukskrivningarna minskat, dels om jag är beredd att ställa upp ett mål för den totala frånvaron på grund av sjukdom.

Efter många år med stigande sjukskrivningstal har vi under detta år kunnat se ett klart trendbrott i utvecklingen vad gäller de kortare sjukfallen – fall som är kortare än ett år. Antalet från sjukförsäkringen ersatta nettodagar för dessa sjukfall har hittills i år minskat med 12 % jämfört med motsvarande period föregående år. Om vi bortser från effekterna av den tredje sjuklöneveckan har nedgången varit ca 10 %. Positivt är också att ökningstakten i antalet nettodagar för de långa sjukfallen nu visar tecken på att ha avstannat. Om trenden fortsätter så räknar jag med att även de långa sjukfallen börjar minska.

Årets utveckling hänger sannolikt samman med det försämrade arbetsmarknadsläget, men också med en förskjutning från hel- till deltidssjukskrivning. Till detta kommer de åtgärder som regeringen har vidtagit. Exempelvis har försäkringsadministrationens ohälsöarbete tillförts ökade resurser både för i år och för nästa år. Satsningen har bland annat möjliggjort ökad nyrekrytering av försäkringsläkare och annan personal, liksom utbildning av läkare i försäkringsmedicin. Det har också blivit möjligt för försäkringskassan att vid behov kunna begära att en försäkrad ska delta i ett avstämningsmöte för bedömning av det medicinska tillståndet, arbetsförmågan och behovet av rehabilitering.

Arbetet fortsätter inom Regeringskansliet i enlighet med vad som redovisas i budgetpropositionen för 2004. Bland annat bereds frågan om ökade ekonomiska drivkrafter för arbetsgivaren att förebygga ohälsa och att i övrigt verka för minskad sjukskrivning.

Även om utvecklingen går åt rätt håll är de många långa sjukskrivningarna fortfarande ett allvarligt problem. Det är viktigt att de långtids-sjuka som har arbetsförmåga kvar ska kunna få rätt hjälp och stöd för att återkomma till arbete. Samtidigt är det viktigt för försäkringens legitimitet att rätt ersättningsform utbetalas. Detta innebär bland annat att sjukpenning kan bytas ut mot aktivitets- eller sjukersättning.

Som ett led i arbetet med att minska ohälsan föreslog regeringen i budgetpropositionen för 2003 ett nationellt mål för minskad ohälsa i arbetslivet som godtagits av riksdagen. Målet är att frånvaron från arbetslivet på grund av sjukskrivning ska halveras fram till 2008. Parallellt ska antalet nybeviljade sjuk- och aktivitetsersättningar minska. I budgetpropositionen för 2004 (volym 6, utgiftsområde 10, bilaga) har målet preciserats ytterligare. Det framgår bland annat att regeringens mål innefattar såväl karensdagar och sjuklönedagar som sjukpenningdagar. Detta i sin tur innebär att förändringar i sjuklöneperioden inte påverkar måluppfyllelsen utan endast leder till omfördelningar mellan de olika sjukskrivningsperioderna inom ramen för målformuleringen.

Regeringens mål för ohälsan innefattar således karensdagar, sjuklönedagar, sjukpenningdagar och antalet nybeviljade sjuk- och aktivitetsersättningar och har därför delvis en bredare innebörd än om målet skulle mätas med ohälsotalet, så som föreslås av Bo Könberg.

Målet innefattar inte de sjuk- och aktivitetsersättningar som beviljades år 2002 eller tidigare. Dessa ingår däremot i det av Bo Könberg föreslagna ohälsotalet. Den avgörande skillnaden är att regeringens ohälsomål fokuserar på de personer som i dag är sjukskrivna eller under de kommande åren kan drabbas av ohälsa. Syftet är att förebygga ohälsa och att hindra att sjukskrivningarna blir långvariga och leder till permanent arbetsoförmåga. Jag är inte i dag beredd att ändra detta fokus.

Jag vill dock framhålla att det är angeläget att förutsättningar för återgång till arbete skapas för de personer som har beviljats eller kommer att beviljas aktivitets- eller sjukersättning, om det egna hälsotillståndet ändras så att arbetsförmågan återfås helt eller delvis. En viktig åtgärd därvid har varit möjligheterna till vilande sjuk- och aktivitetsersättning. Regeringen kommer att överväga ytterligare åtgärder för denna grupp förmanstagare.

Anf. 137 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret på mina två frågor. Frågorna rör ett område som kanske är vårt största sociala problem och därför väl värda att diskutera.

Den första av mina frågor rör uttalanden som statsrådet gjorde i ett TV-program för ungefär en månad sedan. Han gav tre påståenden, ett som rörde korttidsfrånvaron, ett som rörde de långa sjukskrivningarna och ett som rörde kostnaderna.

Jag konstaterade redan i min interpellation att statsrådet på den första punkten hade rätt.

Sedan dristade jag mig att påpeka att han hade fel på den andra punkten, det vill säga att det inte var så att de långa sjukskrivningarna hade börjat minska för första gången på fyra år. Att jag för min del har rätt på den punkten besannas väl av den sliriga skrivningen i svaret. På denna punkt säger statsrådet inte längre, som han sade i TV, att sjukskrivning-

arna börjar minska. Han talar i stället om att ”ökningstakten i antalet nettodagar för de långa sjukfallen nu visar tecken på att ha avstannat”. Det är väl i slirigaste laget, tycker jag. Det hade varit mer klädsamt om statsrådet konstaterat att han hade fel i TV, så vi slapp ägna tid åt den frågan.

Vad gäller svaret om det tredje påståendet är det väl gravt missvisande när man börjar tala om kostnaderna.

Att jag har rätt på den mellersta punkten framgår av tillgänglig statistik. Enligt den senaste statistiken vi har är det drygt 135 000 personer som har varit sjukskrivna mer än ett år. Går man tillbaka ett år var de drygt 117 000, så det är en ökning i storleksordningen 15 % – tyvärr.

Detta om svaret på min första fråga.

Min andra fråga gällde målet. Vi har från Folkpartiets sida länge uttryckt att det är lite konstigt att man inte försöker hitta ett mål som sammanför det som händer med de korta sjukskrivningarna och de långa sjukskrivningarna, det vill säga längre än ett år, och vad som händer med dem som blir förtids- eller sjukpensionerade.

Jag har politisk förståelse för att regeringen och statsrådet inte vill ha ett sådant mål, eftersom alla prognoser som rör just förtidspensionerna är häpnadsväckande oroväckande.

Regeringen har varit sjyst och i budgetpropositionen i höst redovisat den sammanlagda skulden som är upparbetad till dem som är förtidspensionerade. Där kan man läsa att den skulden de två senaste åren har ökat med ca 75 miljarder kronor och nu är i storleksordningen en bra bit över en halv biljon kronor. Det är till och med så att ökningstakten det senaste året är högre än året före. Det här är djupt oroande.

Om man dessutom har de målformuleringar som man från regeringens sida vill behålla finns ju risken att man tror att man har uppnått något väsentligt genom att föra över människor som har varit sjukskrivna i drygt ett år till sjukpension med mera.

Det finns en antydning i svaret som man kan läsa välvilligt, och jag är en välvillig person, så det gör jag gärna. Statsrådet försvarar där det hela med att han vill fokusera på att få människor tillbaka till arbetskraften, och det är väl alldeles utmärkt. Om vi är överens om att man ska mäta alltihop, borde det väl inte vara så svårt att komma överens om ett bra mål för detta.

Till detta vill jag foga en tredje fråga. Sedan jag ställde min interpellation har bland annat Svenska Dagbladet redovisat siffror från Riksförsäkringsverket som tyder på att det mål som regeringen slår vakt om, det vill säga att halvera sjukfrånvaron till sommaren 2008 enligt Riksförsäkringsverket knappast skulle kunna uppnås förrän omkring 2013 eller 2014. Jag skulle gärna vilja få en kommentar till detta.

Anf. 138 CARL-AXEL JOHANSSON (m):

Fru talman! Tack för den här debatten, som jag tycker är spännande. Arbetslivsministern anger i sitt svar att syftet är att förebygga ohälsa och förhindra att sjukskrivningarna blir långvariga och leder till permanent arbetsoförmåga. Därmed skulle sjukfrånvaron minska.

Jag är beredd att hålla med om detta, men jag tycker ändå att fokus är lite väl snävt. Är det så att ohälsa till största delen beror på arbetet? Jag förleds i alla fall att tro att det är arbetslivet som arbetslivsministern

menar är huvudorsaken till sjukskrivningarna. Beror utbrändhet, för att nämna någon orsak, enbart på arbetsmiljön, eller kan annat ligga bakom?

Samtidigt som vi blir äldre och allt friskare ökar ohälsan, och ändå menar arbetslivsministern att arbetslivet är huvudorsaken och därmed att det i huvudsak är ett ansvar för arbetsgivaren att minska ohälsan. Kan det inte vara andra orsaker? Kan det inte vara ett flertal samverkande orsaker?

Nu lämnar jag politiska beslut som orsaker utanför. Det kan kräva en debatt i sig när människor inte kan känna trygghet att genom egna beslut påverka sitt liv.

Jag menar att om man ska få ned ohälsotalen och nå målen måste orsakerna tydliggöras. Det är i många fall inte enbart strikt medicinska orsaker som ligger bakom. Många gånger kan en arbetsgivare, stor eller liten, inte erbjuda den mångfald av arbetsuppgifter som kan behövas för att en sjukskriven ska kunna återgå i arbete, helt eller delvis.

Borde inte arbetsmarknadens resurser tidigare kunna diskuteras i en rehabilitering än vad som nu sker? Och vad kommer att ske med de förslag som jag sett hittills från regeringen, oaktat om vi talar om sjuk- eller aktivitetsersättning eller omprövning av sjukpenningar? Det är genom ett långsiktigt agerande som vi kan få ned ohälsan och få en rehabilitering värd namnet, inte genom statistiska finesser med sjukskrivningsmål. Statistiken och målen åskådliggör ju enbart ett förlopp. Regeringen måste föreslå åtgärder som inte enbart är kamerala och statistiska.

Varför förhindrar försäkringskassan att vi tidigt i en sjukskrivning vid exempelvis avstämningmöten kan få hjälp och stöd av arbetsmarknadens kompetens? Nu är det de facto så att den fasta anställningen är ett hinder och ger en för snäv syn på rehabiliteringen, inte sjukskrivningen. Det här måste förändras.

Låt arbetsmarknadens kompetens bli en resurs i tidig rehabilitering, även om den som är sjukskriven har en fast anställning, inte bara om han är arbetslös.

Anf. 139 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Lyssna nu, Bo Könberg! Jag hade fel i TV. Bo Könberg säger att om jag hade sagt det i interpellationssvaret, hade vi sluppit debatten. Hade Bo Könberg nöjt sig med att jag muntligt sade samma sak som jag sade till Bo Könberg för 14 dagar sedan, hade vi kanske sluppit interpellationen. Möjligen var det så att Bo Könberg ville ha en debatt.

Det är inte sant att långtidssjukskrivningarna minskar i förhållande till förra året. Det sade jag inte heller, men heller inte något annat. Det jag tycker mig ha kunnat se är att det finns en minskning också månad för månad. Om den är säsongsbetonad eller inte är svårt att säga. Jag har sedan lång tid tillbaka bestämt mig för att inte dra några stora växlar på statistiskt osäkra tecken. För det är den här frågan alldeles för stor. Det är bara dumt.

Man kan vad gäller både korttidssjukskrivningarna och den minskade ökningstakten för långtidssjukskrivningar konstatera att om vi ska behålla den takt som vi i dag har på de punkterna när vi inte målet. Det kan jag säga rätt upp och ned. Så är det ju. Det måste till mera. Det måste bli högre fart i de avseendena. Det är därför som vi håller på så intensivt med att hitta andra och nya åtgärder. Det kommer att behövas ytterligare

Prot. 2003/04:25

11 november

Svar på

interpellationer

åtgärder. Jag tror inte att tiden medger att vi ska ta upp hela debatten om ohälsans komplikationer och orsaker här.

Låt mig också försöka svara på Bo Könbergs andra fråga om sättet att räkna målet. Jag har som gammal avtalsförhandlare lärt mig att det mest meningslösa man kan ägna sig åt är att bråka om statistik. Låt oss försöka bli överens om hur verkligheten ser ut och ta debatten om vad man ska göra för att förändra verkligheten. Det är viktigt att det finns något slags bred uppslutning bakom legitimitet för sätten att mäta målen.

Jag har den största respekt för att man kan ifrågasätta och ha synpunkter på målen – det är en politisk bedömning – men det är bra om sättet att räkna är genomskinligt, så att det är lätt att förstå. Jag har ingen ambition att det ska formuleras så att det finns smitvägar i sättet att redovisa. Jag ser sakliga skillnader mellan Bo Könbergs och vårt sätt att räkna. Jag kan också föreställa mig att vi kommer att ha didskussioner om hur man definierar målet och hur man räknar. Jag är inte statistiskt bunden precis av det som stod i propositionen. Det kan finnas skäl att fundera över definitioner i sättet att räkna. Målet tänker vi däremot hålla fast vid.

Jag är ledsen att behöva säga det, Bo Könberg, men jag tror inte att det var så stor skillnad på stocken förtidspensionärer på Bo Könbergs tid som socialminister och på min tid. Den stocken har hela tiden varit stor. Nu minskar den lite långsammare därför att det nu är små åldersskullar som går in i ålderspension.

Jag ska återkomma till svaren till Carl-Axel Johansson.

Anf. 140 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag lyssnade noga när arbetslivsministern började sitt andra inlägg och hörde att han sade att han hade fel i TV. Därmed är ju den frågan ur världen för den här gången. Möjligen kan jag väl kommentera försöket att påpeka att det skulle vara muntligt. Det stämmer alldeles utmärkt. Jag tycker mig nämligen ha upptäckt att det som hade sagts i TV var fel. Jag trodde möjligen att det hade ett visst intresse för allmänheten och inte bara för oss två. Därav den debatt som vi nu har.

På den punkten är det tyvärr inte så väl som statsrådet trodde när han talade till er. Jag utgår från att han trodde det som han den gången sade.

Jag delar rätt mycket uppfattningen att det inte är det allra mest meningsfulla att diskutera statistik. Det är förstås fråga om att statistiken mäter om det är rätt mål som man sätter upp. Hela tanken med mål är ju att de ska mäta det som man vill uppnå, så att man kan kolla av om man verkligen är på väg åt det håll dit man vill komma. Det som bekymrar mig och oss i Folkpartiet väldigt mycket är vad som händer med förtidspensionerna. Utan att ha tagit med mig statistiken från början av 90-talet vill jag ändå säga att det inte är någon tvekan om att vi de senaste åren har haft många fler nybeviljade sjukpensioner än vi någonsin har haft sett över tiden.

I fjol hade vi, om jag minns rätt, 67 000–68 000 nybeviljade sjukpensioner. Det mål som vi kunnat utläsa att regeringen har på den här punkten förefaller vara att man under de kommande fyra, fem åren ska hålla sig under 64 000 nya per år. Som mål betraktat tycker vi att den ribban har lagts för lågt. Det är för närvarande så illa att vi innan vi får jullov, vilket jag hoppas att vi får bägge två, kommer antalet sjukpens-

ionerade i Sverige beroende på arbetsförmåga att passera halvmiljonstrecket.

När vi går på jullov är mer än en halv miljon människor i ett av de länder i världen som såvitt vi vet har hyggligast folkhälsa pensionerade på grund av sjukdom. Till detta kommer, som vi diskuterade tidigare, drygt 135 000 personer som varit sjukskrivna mer än ett år. Det handlar alltså om fler än 635 000 personer. Sedan kan vi diskutera lite fram och tillbaka hur vi mäter dessa förändringar, men det är ingen tvekan om att dramatiska förändringar kommer att äga rum de kommande åren.

Jag nämnde ett belopp i det förra replikskiftet som handlade om hur mycket förtidspensionsskulden ökat. Man kan också se hur mycket kostnaden ökar varje år. De senaste prognoserna från verket tyder på att kostnaderna kommer att öka med flera miljarder varje år de kommande åren. Den totala kostnaden ökar även om vi får ned korttidssjukskrivningarna, vilket vi bägge två hoppas och tror kanske kan vara möjligt. Det mål som vi från Folkpartiets sida har flaggat för i några motioner – vi har inte varit speciellt kategoriska men ändå velat peka på det – får inte vara sådant att en tråkig utveckling uppfattas som något positivt. Om personer förs ur kategorin långtidssjukskrivna och i stället blir förtidspensionerade åtta–tio år före ålderspensioneringen är detta ingenting att jubla över. Det är mest det vi varit intresserade av.

Jag ska inte ta den debatten i kväll, men vi tycker att regeringen både under Hans Karlsson och under ett antal år innan Hans Karlsson blev arbetslivsminister i vår regering har låtit bli att göra det nödvändiga under en fem–sexårsperiod, och det är bekymmersamt. Detta fick vi bekräftat vid en utfrågning som utskottet hade om förslaget om finansiell samordning. Det framkom då att det fanns stor risk att det inte blir så mycket av den proposition som ministern lagt fram. Vi är förstas mycket kritiska politiskt, men i djupet av våra själar också mycket oroade över det som händer. Och vi tycker inte att regeringen är tillräckligt oroad.

Anf. 141 CARL-AXEL JOHANSSON (m):

Fru talman! Jag efterlyste åtgärder och skulle tydligen få svar på några av de funderingarna.

Jag vill i min sista replik bara säga att jag år 2001 hade en debatt om ohälsan med dåvarande statsrådet Ingela Thalén. Då var utgångsläget följande: År 2000 var antalet sysselsatta 77,0 %, varav 6,3 % var sjukskrivna. Drygt 70 % var alltså i arbete.

Prognosen för år 2004, som vi snart går in i, pekar på att 76,9 % kommer att vara sysselsatta medan andelen sjukskrivna ökar till 7 ½ %. Detta visar att endast knappt 70 % av befolkningen mellan 20 och 64 år kommer att vara i arbete år 2004.

Med tanke på dessa siffror var den stigande ohälsan högst påtaglig och tydlig redan då, och regeringens sysselsättningsmål skjuts nu allt längre fram och målet om minskat antal sjukskrivningar blir alltmer avlägset.

Menar statsrådet mot denna bakgrund att läget har blivit bättre?

Anf. 142 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag beklagar, Carl-Axel Johansson, att jag inte hann ge dig svar i det förra replikskiftet.

Prot. 2003/04:25
11 november

Svar på
interpellationer

Jag tycker att Carl-Axel Johansson lite oförsiktigt tar fart när han säger att jag anser att arbetslivet är huvudorsaken till ohälsan. Det är fel. Jag har inte sagt så, och jag tycker inte så. Därmed skulle vi i stort sett kunna vara överens.

De flesta är ganska överens om att ungefär 50 %, hälften, består av arbetsrelaterade sjukdomar och hälften av annat. Det där slår på plus minus fem eller något dylikt; jag vet inte exakt. Ungefär så säger dock expertisen när man frågar dem.

Det jag däremot är angelägen om att betona är att arbetsplatsen och arbetslivet trots allt är en viktig mittpunkt – men naturligtvis inte den enda – som bidrar till en återkomst i arbete, oavsett om orsaken till ohälsan och sjukskrivningen är arbetsplatsen eller någonting annat. Det är till arbete man ska tillbaka, och därför är det en viktig angelägenhet för dem som finns på arbetsplatsen – arbetsgivare, parter och andra – att så mycket de orkar bidra till att människor kommer tillbaka. Sprid alltså inte den villfarelsen att jag skulle anse att arbetslivet är orsaken till ohälsan – det är inte ens huvudorsaken.

Carl-Axel Johansson säger också att vi i stället för att syssla med statistiska finesser borde ta oss an sjukproblematiken. Jag återkommer till det svar jag gav Bo Könberg, nämligen att det inte är fråga om statistiska finesser. Vi försöker på ett uppriktigt sätt göra det möjligt inte minst för oppositionen, liksom för allmänheten, att granska uppfyllelsen av de mål vi satt upp. Det är nämligen nödvändigt att bli kritiskt granskad. Om man sätter upp ett mål ska det vara möjligt att granska. Vi ska inte ha några reservutgångar i form av statistiska finesser för att kunna hävda att vi har nått mål som vi inte nått. Därför ska sättet att räkna vara öppet, genomskinligt och synligt.

Jag undrar, Bo Könberg, på vilken punkt vi egentligen är oense när det gäller betydelsen av åtgärder. Måste vi minska inflödet? Ja, det måste vi göra. Vi måste också minska långtidsfrånvaron, och just nu går det ena långsammare än det andra.

Vi måste även göra det möjligt för människor att i högre grad än hittills undvika förtidspensionering eller sjukersättning, och vidare måste vi i högre grad än hittills göra det möjligt för dem som fått förtidspension eller sjukersättning att återgå till jobbet, om det är så att man piggnar till eller hittar metoder för rehabilitering.

Vi har ett stort jobb framför oss på alla dessa tre punkter, och där skiljer jag mig inte från vad Folkpartiet och Bo Könberg tycker. Detta är viktigt, och vi anstränger oss på alla tre punkterna.

Anf. 143 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Den här diskussionen har varit mer klagande än många andra interpellationsdebatter jag varit med om i mina dar.

Vi har rätt ut vad som gäller för närvarande i fråga om de långa sjukskrivningarna, nämligen att de tyvärr inte har börjat minska. Vi har snuddat vid och delvis fått bekräftat att det är så pass illa att takten i minskningen av sjukskrivningarna inte är sådan att – om den fortsätter – regeringen klarar av sitt mål om sommaren 2008. I stället kanske det är så illa som jag refererade från en uppgift från verket, det vill säga att om den nuvarande takten fortsätter kommer det att pågå till 2013 eller 2014. Vi får dock hoppas att det inte blir så. Vi har också resonerat om, men

kanske inte kommit tillräckligt långt, hur målet på allvar ska inkludera alla långa sjukskrivningar.

Det jag är ute efter en sista gång, eftersom detta är mitt sista inlägg i denna debatt, är att de prognoser vi har tyder på att antalet nybeviljade förtidspensioner, om vi för enkelhets skull kallar dem så, under de kommande åren kommer att ligga någonstans över 60 000, medan stocken som blir 65 år eller avlider före 65 års ålder omfattar ca 40 000 personer. Som det ser ut nu skulle vi alltså fortsätta att ha en ökning med kanske 20 000–25 000 personer som blir förtidspensionerade i vårt land.

Även om det på grund av nya regler skulle bli en uppbromsning av de långa sjukskrivningarna, de som är längre än tolv månader och där man efter tolv månader ska ompröva lite hårdare, så räcker det inte. Jag tror därför inte att vi kommer att kunna enas om ett mål i statsrådets slutreplik, men jag tror att vi möjligen har kommit något närmare varandra. Vi får väl se vad som händer i utskottet och på annat sätt.

Vi kommer från Folkpartiets sida att mycket noga bevaka denna den kanske allvarligaste sociala fråga vi har och också fortsätta att lägga förslag – förslag som vi långt ifrån alltid får igenom, för att uttrycka det försiktigt.

Anf. 144 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Bo Könberg varnar för hur illa det kan gå. Det kan man naturligtvis göra. Jag är dock betydligt mer optimistisk. Jag tror att vi har siktet på ett varaktigt trendbrott när det gäller ”införseln”, det vill säga när det gäller korta sjukskrivningar.

Jag tror att det finns förutsättningar att komma längre på den punkten. Jag ser hur goda exempel sprider sig och att resultaten är mycket hoppingsgivande när man verkligen tar i med de här frågorna på många arbetsplatser. Det finns metoder som uppvisar goda resultat.

Jag är orolig för att en av huvudorsakerna, om man ska koka ned det till *en* viktig orsak till att det är olika resultat på många olika arbetsplatser, är brister i ledarskapet. Det tänker jag, fru talman, fokusera på framöver. Jag tror och har sett att skillnaden mellan bra arbetsplatser och de som är sämre är brister i ledarskapet. Där den yttersta ledningen tar ansvar för att förändra arbetsplatsen blir det också gjort. Där tror jag att parterna har mycket att bidra med, och vi kommer att ha fortsatta samtal med parterna.

Det finns förutsättningar för att nå målet om en halvering. Det kräver dock flera åtgärder än de som redan är vidtagna.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Skrivelser

2003/04:9 till miljö- och jordbruksutskottet

2003/04:20 till utrikesutskottet

Motioner

Prot. 2003/04:25

11 november

Svar på

interpellationer

17 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Justitieutskottets betänkanden 2003/04:JuU4–JuU6
Försvarsutskottets betänkande 2003/04:FöU2
Lagutskottets betänkanden 2003/04:LU1–LU5
Kulturutskottets betänkande 2003/04:KrU3
Konstitutionsutskottets betänkanden 2003/04:KU2 och KU3

18 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Näringsutskottets betänkande
2003/04:NU4 Statliga företag

Finansutskottets betänkanden
2003/04:FiU6 AP-fondernas verksamhet 2002
2003/04:FiU7 Likvidation av Konungariket Sveriges stadshypotekskassa
m.m.
2003/04:FiU8 Säkerställda obligationer
2003/04:FiU9 Utjämning av vissa kostnader för stöd och service till
funktionshindrade
2003/04:FiU17 Riksdagens revisorers redovisning för första halvåret
2003

19 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 11 november

2003/04:95 av *Gudrun Schyman* (v) till statsminister Göran Persson
Fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män
2003/04:96 av *Gudrun Schyman* (v) till statsrådet Hans Karlsson
Ohälsans obalans mellan könen
2003/04:97 av *Gudrun Schyman* (v) till statsrådet Berit Andnor
Föräldraförsäkringen och könsdiskrimineringen
2003/04:98 av *Gudrun Schyman* (v) till statsrådet Berit Andnor
Pensionssystemet och könsdiskrimineringen
2003/04:99 av *Börje Vestlund* (s) till näringsminister Leif Pagrotsky
Initiativ till nya jobb
2003/04:100 av *Börje Vestlund* (s) till finansminister Bosse Ringholm
Reducerad moms på restaurangtjänster

20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 11 november

2003/04:234 av *Stefan Attefall* (kd) till statsrådet Gunnar Lund

Löneökningar

2003/04:235 av *Åsa Torstensson* (c) till miljöminister Lena Sommestad

Säkerheten på våra kärnkraftverk

2003/04:236 av *Birgitta Ahlqvist* (s) till statsrådet Barbro Holmberg

Asylsökande från Tjetjenien

2003/04:237 av *Kalle Larsson* (v) till statsrådet Barbro Holmberg

Rätt till skydd vid flykt från väpnad konflikt eller miljökatastrof

2003/04:238 av *Lennart Gustavsson* (v) till jordbruksminister Ann-

Christin Nykvist

Rennäringen

2003/04:239 av *Annelie Enochson* (kd) till statsrådet Mona Sahlin

Antisemitism

2003/04:240 av *Roger Tiefensee* (c) till statsrådet Lena Hallengren

Maxtaxa i barnomsorgen

2003/04:241 av *Inger Davidson* (kd) till statsrådet Lena Hallengren

Barngruppernas storlek

2003/04:242 av *Henrik S Järrel* (m) till försvarsminister Leni Björklund

Kompensationsåtaganden vid större civil-militära materiellaffärer

2003/04:243 av *Anita Sidén* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Försäljning av droger på Internet

2003/04:244 av *Carl-Axel Johansson* (m) till näringsminister Leif

Pagrotsky

Ansvarsförhållandena inom Systembolaget

2003/04:245 av *Carl-Axel Johansson* (m) till näringsminister Leif

Pagrotsky

Systembolagets försäljningsmonopol

2003/04:246 av *Åsa Torstensson* (c) till näringsminister Leif Pagrotsky

Barsebäckverkens säkerhet

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 november.

21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 11 november

Prot. 2003/04:25
11 november

2003/04:174 av *Carina Hägg* (s) till statsrådet Berit Andnor
FN och barnen

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 18 november.

22 § Kammaren åtskildes kl. 21.51.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till och med 8 § anf. 70 (delvis)
och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Utökning av antalet suppleanter i socialförsäkringsutskottet	1
2 § Val av extra suppleant i socialförsäkringsutskottet.....	1
3 § Svar på interpellation 2003/04:59 om kostnader för museum.....	1
Anf. 1 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	1
Anf. 2 LENA ADELSON LILJEROTH (m).....	2
Anf. 3 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	3
Anf. 4 LENA ADELSON LILJEROTH (m).....	4
Anf. 5 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	5
Anf. 6 LENA ADELSON LILJEROTH (m).....	5
Anf. 7 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	6
4 § Svar på interpellation 2003/04:32 om bostadsbristen i Stockholmsregionen.....	6
Anf. 8 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	6
Anf. 9 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	8
Anf. 10 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	9
Anf. 11 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	9
Anf. 12 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	10
Anf. 13 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	11
Anf. 14 NINA LUNDSTRÖM (fp).....	12
Anf. 15 ANDERS YGEMAN (s).....	13
Anf. 16 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	13
Anf. 17 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	14
Anf. 18 NINA LUNDSTRÖM (fp).....	15
Anf. 19 ANDERS YGEMAN (s).....	15
Anf. 20 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	16
5 § Svar på interpellation 2003/04:33 om subventioner till studentboende	16
Anf. 21 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	16
Anf. 22 AXEL DARVIK (fp)	17
Anf. 23 LARS-IVAR ERICSON (c).....	18
Anf. 24 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	18
Anf. 25 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	19
Anf. 26 AXEL DARVIK (fp)	20
Anf. 27 LARS-IVAR ERICSON (c).....	21
Anf. 28 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	21
Anf. 29 LARS TYSKLIND (fp).....	22
Anf. 30 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	22
Anf. 31 AXEL DARVIK (fp)	23
Anf. 32 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	23
6 § Svar på interpellation 2003/04:37 om skatteutjämningens effekter på Stockholmsregionen	24
Anf. 33 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	24
Anf. 34 BEATRICE ASK (m)	25

Anf. 35	HELENA BARGHOLTZ (fp)	26
Anf. 36	BJÖRN HAMILTON (m)	27
Anf. 37	ROGER TIEFENSEE (c)	28
Anf. 38	GABRIEL ROMANUS (fp)	29
Anf. 39	LENNART HEDQUIST (m)	29
Anf. 40	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	30
Anf. 41	LARS TYSKLIND (fp)	31
Anf. 42	BÖRJE VESTLUND (s)	32
Anf. 43	KERSTIN LUNDGREN (c)	32
Anf. 44	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	33
Anf. 45	BEATRICE ASK (m)	34
Anf. 46	HELENA BARGHOLTZ (fp)	35
Anf. 47	BJÖRN HAMILTON (m)	36
Anf. 48	ROGER TIEFENSEE (c)	36
Anf. 49	GABRIEL ROMANUS (fp)	37
Anf. 50	LENNART HEDQUIST (m)	37
Anf. 51	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	38
Anf. 52	LARS TYSKLIND (fp)	38
Anf. 53	BÖRJE VESTLUND (s)	38
Anf. 54	KERSTIN LUNDGREN (c)	39
Anf. 55	MARTIN ANDREASSON (fp)	39
Anf. 56	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	40
Anf. 57	BEATRICE ASK (m)	41
Anf. 58	MARTIN ANDREASSON (fp)	41
Anf. 59	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	42
Ajournering		42
Återupptagna förhandlingar		42
7 § Svar på interpellation 2003/04:58 om Skandiaaffären och affärer med hyresrätter		42
Anf. 60	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	42
Anf. 61	NINA LUNDSTRÖM (fp)	43
Anf. 62	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	44
Anf. 63	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	45
Anf. 64	NINA LUNDSTRÖM (fp)	45
Anf. 65	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	46
Anf. 66	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	46
Anf. 67	NINA LUNDSTRÖM (fp)	47
8 § Svar på interpellation 2003/04:10 om rättspsykiatri		48
Anf. 68	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	48
Anf. 69	RAGNWI MARCELIND (kd)	49
Anf. 70	JOHAN LINANDER (c)	50
Anf. 71	CARL-AXEL JOHANSSON (m)	51
Anf. 72	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	51
Anf. 73	RAGNWI MARCELIND (kd)	52
Anf. 74	JOHAN LINANDER (c)	53
Anf. 75	CARL-AXEL JOHANSSON (m)	53
Anf. 76	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	54
Anf. 77	RAGNWI MARCELIND (kd)	54
Anf. 78	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	55

9 § Svar på interpellation 2003/04:21 om centraliseringen av tingsrätterna i Gävleborg.....	55
Anf. 79 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	55
Anf. 80 SVEN BERGSTRÖM (c)	56
Anf. 81 KENTH HÖGSTRÖM (s).....	57
Anf. 82 HANS BACKMAN (fp)	58
Anf. 83 RAGNWI MARCELIND (kd).....	59
Anf. 84 OWE HELLBERG (v).....	60
Anf. 85 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	61
Anf. 86 SVEN BERGSTRÖM (c)	62
Anf. 87 KENTH HÖGSTRÖM (s).....	63
Anf. 88 HANS BACKMAN (fp)	64
Anf. 89 RAGNWI MARCELIND (kd).....	64
Anf. 90 OWE HELLBERG (v).....	65
Anf. 91 PATRIK NORINDER (m).....	65
Anf. 92 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	66
Anf. 93 SVEN BERGSTRÖM (c)	67
Anf. 94 PATRIK NORINDER (m).....	67
10 § Svar på interpellation 2003/04:35 om polisens medverkan vid transporter av psykiskt sjuka.....	68
Anf. 95 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	68
Anf. 96 ROGER TIEFENSEE (c).....	69
Anf. 97 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	69
Anf. 98 ROGER TIEFENSEE (c).....	70
Anf. 99 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	70
11 § Svar på interpellation 2003/04:45 om strategi för centralisering av rättsväsendet	70
Anf. 100 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	70
Anf. 101 JOHAN LINANDER (c).....	72
Anf. 102 JAN ERTSBORN (fp).....	73
Anf. 103 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	73
Anf. 104 JOHAN LINANDER (c).....	74
Anf. 105 JAN ERTSBORN (fp).....	75
Anf. 106 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	75
Anf. 107 JOHAN LINANDER (c).....	76
Anf. 108 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	76
12 § Svar på interpellation 2003/04:31 om den avbrutna skogsmarkskalkningen	77
Anf. 109 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	77
Anf. 110 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	78
Anf. 111 ANITA BRODÉN (fp).....	79
Anf. 112 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	79
Anf. 113 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	80
Anf. 114 ANITA BRODÉN (fp).....	80
Anf. 115 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m)	80
Anf. 116 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	81
Anf. 117 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	82
Anf. 118 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m)	83

Anf. 119 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	83
13 § Svar på interpellation 2003/04:30 om tillgänglighet för människor med funktionshinder	84
Anf. 120 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	84
Anf. 121 LINNÉA DARELL (fp)	84
Anf. 122 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	85
Anf. 123 LINNÉA DARELL (fp)	86
Anf. 124 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	87
Anf. 125 LINNÉA DARELL (fp)	87
Anf. 126 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	88
14 § Svar på interpellation 2003/04:52 om högkostnadsskyddet för småföretagen	89
Anf. 127 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	89
Anf. 128 LINNÉA DARELL (fp)	89
Anf. 129 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	90
Anf. 130 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	91
Anf. 131 LINNÉA DARELL (fp)	92
Anf. 132 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	92
Anf. 133 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	93
Anf. 134 LINNÉA DARELL (fp)	93
Anf. 135 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	94
15 § Svar på interpellation 2003/04:43 om sjukskrivningsmålen	94
Anf. 136 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	94
Anf. 137 BO KÖNBERG (fp)	95
Anf. 138 CARL-AXEL JOHANSSON (m)	96
Anf. 139 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	97
Anf. 140 BO KÖNBERG (fp)	98
Anf. 141 CARL-AXEL JOHANSSON (m)	99
Anf. 142 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	99
Anf. 143 BO KÖNBERG (fp)	100
Anf. 144 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	101
16 § Hänvisning av ärenden till utskott	101
17 § Förnyad bordläggning.....	102
18 § Bordläggning.....	102
19 § Anmälan om interpellationer.....	102
20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	103
21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	103
22 § Kammaren åtskildes kl. 21.51.....	104

Prot. 2003/04:25
11 november

Prot. 2003/04:25
11 november

Elanders Gotab, Stockholm 2003